

WIADOMOŚCI

Narodowego Banku Polskiego

Miesięcznik

Tylko do użytku służbowego.

TREŚĆ NUMERU

I. DZIAŁ ARTYKUŁOWY:	
1. Zadania Narodowego Banku Polskiego w 1951 roku	83
2. Finansowanie normatywnych środków obrotowych — <i>Mieczysław Kucharski</i>	85
3. Kredyt inkasowy w ujęciu nowej instrukcji o finansowaniu i kontroli przedsiębiorstw — <i>Jeremi Wierzbicki</i>	92
4. Kontrola bankowa w świetle instrukcji służbowej VI na rok 1951 — <i>Stefan Komar</i>	97
5. Bank finansowania budownictwa kapitalnego handlu i spółdzielczości ZSRR — <i>Mirosław Orłowski</i>	101
II. ORGANIZACJA I TECHNIKA FINANSOWA:	
1. Akredytywa odnawialna w obrotach zagranicznych — <i>R. A. Ruecker</i>	107
III. DZIAŁ INSTRUKCYJNY:	
Departament Ogólny	
1. Zestawienia obrotów dziennych	110
2. Wyciągi z pism Generalnego Sekretariatu	114
Departament Zagraniczny	
1. Tabela kursowa	117
Departament Kredytowy	
1. Wyciągi z pism Departamentu Kredytowego	118
2. Wyciągi z komunikatów wewnętrznych ZSS.	119
IV. DZIAŁ RACJONALIZACJI:	121
V. BIBLIOGRAFIA:	132

ZADANIA NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO W 1951 ROKU

Drugi rok planu sześcioletniego stawia przed Narodowym Bankiem Polskim nowe wielkie zadania, zadania, jakich dotychczas w takim rozmiarze i w takim tempie nie rozwiązywał.

Zadania te wypływają z wielkiego rozwoju polskiego gospodarstwa narodowego, rozwoju, jaki zapewnił nam socjalizm, którego fundamenty budujemy w naszym kraju, uzbrojeni w naukę leninizmu - stalinizmu, wykorzystując wielkie doświadczenia, zdobycze i pomoc Związku Radzieckiego. Możemy za STALINEM powtórzyć Jego słowa:

„Nasz ustrój, ustrój radziecki, daje nam takie możliwości szybkiego posuwania się naprzód, o jakich nie może marzyć ani jeden kraj burżuazyjny“.*)

Podczas gdy w Związku Radzieckim, we wszystkich krajach demokracji ludowych, w szczególności w Polsce, masy pracujące budują trwałe podwaliny pokoju twórczym i mozolnym wysiłkiem, realizując wielkie zasady Stalina w skie rozszerzonej reprodukcji socjalistycznej, w państwach kapitalistycznych ciemne siły reakcji kapitału monopolistycznego prześcigają się w histerii wojennej i nakręcają koniunkturę akcjami bezpośrednich wojen wymierzonych przeciwko wielkiemu obozowi pokoju reprezentowanemu przez kraje socjalizmu.

W tych okolicznościach realizacja planu sześcioletniego w Polsce, planu który zbuduje fundamenty socjalizmu w naszym kraju, nabiera specjalnej wymowy. Realizacja tego planu staje się w tych warunkach bojowym zadaniem całego narodu, które musi być wypełnione na wszystkich odcinkach. Nie potrzebujemy chyba na łamach tego rodzaju pisma, jak „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego“, podkreślać jak ważna jest rola centralnego banku państwowego w socjalizmie w ogólności, w okresie przejściowym od kapitalizmu do socjalizmu w szczególności.

Narodowy Bank Polski, który już w 1950 roku miał wszystkie cechy socjalistycznego

banku kredytu krótkoterminowego, w roku bieżącym dołączył do łańcucha swoich funkcji ostatnie ogniwo — obsługę kasową budżetu państwowego, nowego scalonego budżetu państwowego obejmującego już w jednolitym systemie budżetowym również i budżety terenowych organów jednolitej władzy państwowej.

Nowe zadanie, jakim jest obsługa kasowa budżetu państwowego, wymaga od aparatu naszego Banku wielkiego wysiłku organizacyjnego, aby również i tę funkcję spełnił sprawnie i zgodnie z założeniami socjalistycznej gospodarki planowej.

Narodowemu Bankowi Polskiemu przypada na tym odcinku nie tylko rola centralnego księgowego całej buchalterii budżetowej, ale również i rola współkontrolera tej gospodarki. Na Banku spocznie wielka odpowiedzialność bezwzględne przestrzegania limitów budżetowych, nie ulegania jakimkolwiek lokalnym, czy odgórnym naciskom, awizowania organom Ministerstwa Finansów nie tylko stanów odnośnych kont, ale i niebezpieczeństw oraz zakłóceń sygnalizowanych przez ruchy środków na tych kontach. Ścisłe i bezwzględne przestrzeganie instrukcji oraz bezzwłoczne sygnalizowanie zakłóceń — oto główne obowiązki placówek Narodowego Banku Polskiego. Wiemy, że w pierwszym okresie oddziały Banku będą miały duże trudności w tej dziedzinie, wierzymy jednak, że podobnie jak to było w przeszłości, szybko opanują tę nową specjalność swej pracy i zrobią wszystko, ażeby okres rozkręcania tej nowej formy działalności Narodowego Banku Polskiego był jak najkrótszy i ażeby wprowadzenie tych czynności oraz ich bieżące wykonywanie nie upośledziło pozostałych, zasadniczych funkcji naszego Banku.

Drugim, a z punktu widzenia doniosłości, najważniejszym zadaniem jest udoskonalenie planowania kasowego.

Nowa waluta, nowy złoty wymaga dla utrzymania jego zdrowia, jego siły, żelaznej dyscypliny finansowej, w szczególności w zakresie planowania kasowego. Od jakości tego planowania w ustroju socjalistycznym zależy system pieniężny. Oczywiście planowanie obrotu towarów i usług jest tym drugim ramieniem, jakie

* J. Stalin, Zagadnienia Leninizmu wyd. 10 radzieckie, str. 328.

wspiera obieg pieniężny w socjalizmie, ale nawet przy pewnych niedomaganiach w planowaniu obrotu towarowego i usługowego, sprawnie działające planowanie kasowe jest dostatecznie elastycznym mechanizmem, który potrafi dokonywać niezbędne korektury, zapewniając odpowiednią ilość pieniądza gotówkowego w obiegu.

Dlatego też pracownicy działów planowania kasowego powinni pamiętać, że od nich właśnie, od ich pracy, od ich czujności, od ich bojowej postawy w walce o dyscyplinę kasową zależy w bardzo dużej mierze los nowego pieniądza.

Trzecim wielkim zadaniem jest walka o umocnienie i pogłębienie *rozrachunku gospodarczego*. Pracownicy Narodowego Banku Polskiego, powinni być awangardą aparatu finansowego w zmaganiach z biurokratyzmem w życiu gospodarczym, w zmaganiach z niegospodarnością, marazmem i tendencją do łatwizny w prowadzeniu przedsięwzięć socjalistycznych.

Pracownicy Narodowego Banku Polskiego muszą współdziałać w wytworzeniu wśród pracowników aparatu finansowego prawdziwie socjalistycznego stosunku do pracy, muszą przodować własnym przykładem, przykładem sprawności i ofiarności aparatu bankowego, jak to chlubnie wykazali w akcji wymiany, w pamiętnych dniach październikowo-listopadowych 1950 r. Wiemy wszyscy doskonale, że najlepszą dźwignią w tej mierze jest *socjalistyczne współzawodnictwo*. Wbrew pewnym głosom, które próbowały osłabić wielki ruch współzawodnictwa, głosząc, iż zakres jego jest w bankowości ograniczony, ruch współzawodnictwa właśnie w bankowości ma wielkie możliwości przed sobą.

Współzawodnictwo w bankowości może i powinno się rozwijać nie tylko na odcinku prac techniczno-manipulacyjnych, ale właśnie i przede wszystkim we właściwej pracy bankowej, t. j. na odcinku wykonywania planu kasowego i planu kredytowego.

Współzawodnictwo w pracy nad wykonaniem z nadwyżką planu kasowego, np. w zakresie zwiększenia procentu inkasa utargów handlowych i usługowych, w zakresie przestrzegania limitów planu kasowego, ma wielkie znaczenie w walce o utrzymanie wartości pieniądza, w walce o jego umocnienie.

Współzawodnictwo kredytowców w pracy o zmniejszenie przeterminowanego zadłużenia, w pracy sprawdzania zabezpieczenia kredytów, w pracy bezwzględnie przestrzegania limitów kredytowych, w walce z wszelkiego rodzaju zakłóceniami na tym odcinku, ma ogromne ogólnogospodarcze znaczenie.

Pamiętajmy, że w pracy naszej chodzi nie tylko o wyniki pracy Narodowego Banku Polskiego. Pamiętajmy, że Bank nasz sprawuje *kontrolę pieniądza* nad całym niemal gospodarstwem narodowym poprzez wykonywanie planu kredytowego, planu kasowego, planu obrotów płatniczych z zagranicą oraz, od 1951 poprzez wykonywanie obsługi kasowej budżetu państwowego.

Kontrola pieniądza jest, jak wiemy, najlepszą formą kontroli wykonywania planu narodowo-gospodarczego. Na zegarach kontrolnych sprawozdawczości z wykonania czterech powyżej omówionych działów pracy bankowej widzimy pulsowanie procesów ekonomicznych całego gospodarstwa narodowego. Możemy zmierzyć tętno tych procesów, możemy zauważyć zakłócenia mogące zagrozić normalnemu przebiegowi tych procesów. Im wcześniej zauważymy pierwsze objawy tych zakłóceń lub niebezpieczeństwo ich zaistnienia, tym wcześniej możemy je zasygnalizować, co umożliwi przedsięwzięcie zawczasu środków zaradczych.

Jedną z bardzo ważnych funkcji kontroli jest *kontrola kosztów*, która jest najlepszym orężem w walce o stałe obniżanie kosztów. Pracownicy bankowi nie mogą zadowalać się formalnym stanem zaplanowanych kosztów, ale muszą przy dokonywaniu kontroli interesować się, unikać w zagadnienia kształtowania kosztów w kontrolowanych przez bank przedsiębiorstwach, wykrywać stwierdzone w tym zakresie przerosty i współdziałać w akcji obniżenia kosztów.

Możliwość sprawnego spełniania powyższych funkcji kontroli zależy od szybkiej i dobrej sprawozdawczości.

Nie wszystkie jeszcze placówki Narodowego Banku Polskiego i nie wszyscy jeszcze pracownicy naszej instytucji zrozumieli znaczenie i doniosłość dobrej i *terminowej sprawozdawczości*. Rok 1951 musi i na tym odcinku przynieść zasadniczy i gruntowny przełom w nastawieniu do sprawozdawczości, nastawieniu polegającym na lekceważeniu pracy sprawozdawczej, spychaniu jej na szary koniec zajęć bankowych, kierowaniu do niej pracowników, z którymi nie wie się co zrobić w innych działach.

Wszyscy pracownicy i wszystkie placówki Narodowego Banku Polskiego muszą uświadomić sobie, że bez dobrej sprawozdawczości nie ma dobrej kontroli, bez dobrej kontroli nie ma gwarancji należytego wykonania planu gospodarczego. Podstawowym zaś zadaniem Narodowego Banku Polskiego, którego nie możemy utracić z oczu, jest *współudział Banku w przedterminowym wykonaniu planu sześcioletniego*.

MIECZYSLAW KUCHARSKI

FINANSOWANIE NORMATYWNYCH ŚRODKÓW OBROTOWYCH

Celem naszym nie jest przedstawienie zagadnienia normowania środków obrotowych w ogóle, ani też metody normowania poszczególnych składników środków obrotowych, lecz podkreślenie roli normatywów jako instrumentu finansowania przedsiębiorstw. Zajmiemy się przede wszystkim normatywami tylko o tyle, o ile wynikają z nich konsekwencje finansowe.

Zasada rozgraniczenia finansowania środków obrotowych przedsiębiorstw z zysków i z budżetu Państwa od finansowania przez bank, musiała w konsekwencji znaleźć swój wyraz w podstawowych zasadach ustalania normatywów. Duże znaczenie posiada przy tym fakt, że znika w bieżącym roku rachunek sum obrotowych administrowany przez bank, z którym rozliczenia mogły być i były przeprowadzane przez bank niemal z taką samą elastycznością jak udzielanie kredytu. W miejsce rozliczeń z rachunkiem sum obrotowych, przedsiębiorstwa rozliczać się będą z budżetem Państwa bezpośrednio lub za pośrednictwem nadrzędnych jednostek centralnych (centralnych zarządów, dyrekcji generalnych itp.). Jest rzeczą oczywistą, że rozliczenia z budżetem nie mogą zmieniać się z kwartału na kwartał i muszą być elementem stosunkowo sztywnym, a w konsekwencji i normatywy przedsiębiorstw nie mogą ulegać wahaniom. Byłoby jednak rzeczą niewłaściwą twierdzić, że tylko ta zmiana systemu rozliczeń miała zasadniczy wpływ na ustalenie zasad normowania środków obrotowych; ona tylko uwypukliła niewłaściwość odmiennych rozwiązań. Już bowiem poprzednio bank podejmował starania, żeby normatywy a tym samym fundusze własne przedsiębiorstw były elementem względnie stałym, a wszelkie wahania w zapotrzebowaniu na środki obrotowe przedsiębiorstw regulowane były przy pomocy kredytów. Istotną bowiem funkcją kredytu jest

właśnie czasowe uzupełnianie środków finansowych przedsiębiorstw.

Stąd już w roku 1950 wyłączono w zasadzie z normatywów środki, których istnienie w przedsiębiorstwie uzależnione jest od czynników sezonowych, chociaż zasada ta w pełni nie była przestrzegana.

Po tych uwagach wstępnych zreasumujemy właśnie te podstawowe zasady normowania środków obrotowych, które obowiązują obecnie:

1) Wysokość środków normatywnych ustala się na poziomie minimalnych, stałych potrzeb w danym okresie czasu, które w zasadzie w ciągu roku nie ulegają obniżeniu, mogą natomiast systematycznie wzrastać w miarę rozwoju planowej działalności gospodarczej przedsiębiorstwa. Tym samym nie dopuszcza się wahań normatywów w ciągu roku, które mogą być elementem bądź ustabilizowanym, bądź rozwijającym się tylko w jednym kierunku.

Z tej podstawowej zasady wynikają dwie następne, dotyczące normowania środków obrotowych w przedsiębiorstwach o działalności sezonowej oraz w przedsiębiorstwach o działalności ciągłej.

2) Dla przedsiębiorstw, których działalność gospodarcza ulega sezonowym wahaniom, podstawą ustalenia normatywów dla wszystkich kwartałów danego roku jest plan kwartału najmniejszego nasilenia działalności gospodarczej przedsiębiorstwa (produkcji lub obrotu).

3) Podstawą ustalenia normatywów dla przedsiębiorstw o równomiernie rozwijającej się działalności w ciągu roku są rozmiary tej działalności w IV kwartale danego roku. W konsekwencji tego normatywy dla poszczególnych kwartałów należy ustalać na podstawie wyliczenia normatywów (wskaźnik w dniach — pomnożony przez

zużycie, koszty lub wydatki) dla I i IV kwartału oraz przyjęcia równomiernego ich wzrostu w pozostałych kwartałach.

Ta ostatnia zasada wymaga bliższego omówienia. Co oznacza bowiem ustalenie normatywów na podstawie działalności IV kwartału danego roku? Dokładna interpretacja polegałaby na tym, że różnicę między normatywem na IV kwartał ubiegłego roku i na IV kwartał roku objętego planem należałoby rozdzielić między poszczególne kwartały. Przeciwno temu przemawia jednak to, że przy przejściu z roku na rok zmienia się często zakres środków normowanych, zmieniają się wskaźniki w dniach, powstają nowe przedsiębiorstwa w wyniku decentralizacji itp. Wszystko to powoduje, że normatywy z IV kwartału ubiegłego roku i roku objętego planem są nieporównywalne, a więc zasada oparcia normatywów dla całego roku na bazie normatywów IV kwartału nie może być w pełni zastosowana, wobec czego najbardziej bliskie tej zasady jest takie rozwiązanie, które bierze za punkt wyjścia normatywy na I i IV kwartał danego roku. Wyliczenie w tym wypadku przedstawiałoby się następująco: przypuśćmy, że obliczyliśmy normatywy dla I i IV kwartału, biorąc za podstawę tego obliczenia wskaźniki zapasów w dniach oraz planowane dla tych kwartałów zużycie, koszty itp. oraz że wyliczony w ten sposób normatyw dla danego składnika środków obrotowych wyniósł w I kwartale 105, w IV kwartale 120. Mając te cyfry nie obliczamy już normatywów dla II i III kwartału przez pomnożenie wskaźnika w dniach razy zużycie, koszty itp., lecz przez wyprowadzenie różnicy między normatywem I i IV kwartału, podzielenie tej różnicy przez 3 i kolejne dodanie kwoty wynikającej z tego podzielenia do normatywu na I kwartał. A więc:

$$120 - 105 = 15 : 3 = 5$$

Normatyw na I kwartał — 105

Normatyw na II kwartał — $105 + 5 = 110$

Normatyw na III kwartał — $110 + 5 = 115$

Normatyw na IV kwartał — 120

Przez obliczenie, w sposób podany wyżej, normatywów dla przedsiębiorstw o produkcji ciągłej unika się możliwości wahań normatywów. Wydawać by się mogło, że w przedsiębiorstwach takich zawsze normatywy powinny w ciągu roku systematycznie wzrastać, nawet przy dotychczasowym sposobie ich obliczania, ponieważ wahania produkcji mogą występować na tle działalno-

ci sezonowej. Są jednak dość liczne przypadki że plany przedsiębiorstw o produkcji ciągłej również wykazują pewne wahania. Przeważnie wynika to albo z różnego asortymentu produkowanych towarów w poszczególnych kwartałach (np. z droższych surowców w I kwartale, a z tańszych surowców w III kwartale), albo z konieczności przeprowadzenia remontów urządzeń technicznych w jednym z kwartałów, co powoduje unieruchomienie części tych urządzeń i zmniejszenie wskutek tego produkcji. Można by zadać pytanie czy eliminowanie tych wahań jest słuszne. Postaramy się więc rozpatrzyć poszczególne przypadki.

Jeśli przedsiębiorstwo przeprowadza np. w III kwartale remonty i z tego powodu ma mniejszą produkcję, to bynajmniej nie świadczy to o konieczności zmniejszenia przez nie zapasów; często będzie przeciwnie, zapasy wskutek przejściowego zmniejszenia produkcji wzrosną, ponieważ dostawy surowców będą z reguły mniej więcej równomiernie rozłożone w ciągu roku, natomiast produkcja w toku może w różnych okolicznościach równie dobrze spaść w takim przypadku jak i wzrosnąć. Zresztą jeśli istotnie nastąpiło czasowe obniżenie stanu środków obrotowych w przedsiębiorstwie, to powinno ono znaleźć wyraz w zwiększeniu stanu rachunku operacyjnego przedsiębiorstwa, co z kolei zwiększa źródła kredytowania przez bank innych przedsiębiorstw. Rola banku polega bowiem na gromadzeniu takich czasowo wolnych środków i rozdzielaniu ich w postaci kredytów między inne przedsiębiorstwa.

Węcej wątpliwości nasuwa drugi przypadek, związany z wahaniami asortymentu produkowanych towarów. Jeśli w danym kwartale produkujemy droższe towary z droższych surowców, to powinien nam przysługiwać wyższy w tym okresie normatyw niż wynikający z przeciętnego wzrostu normatywu w ciągu roku. W rzeczywistości jednak jest to też często argument pozornie tylko słuszny, nieraz bowiem trzeba już na przód zaopatrzyć się w surowce i dlatego przy dłuższych cyklach dostaw i dłuższym cyklu produkcyjnym właśnie w kwartale poprzedzającym kwartał o droższej produkcji powinno się ustalić normatyw na wyższym poziomie, podczas gdy w kwartale, o który w danym przypadku nam chodzi, przedsiębiorstwo będzie się zaopatrywać znowu w surowce tańsze. Oczywiście różnorodność przypadków może być duża i dlatego niesłuszne są ambicje dokładnego obliczania normatywów

na każdy kwartał oddzielnie, przy braniu pod uwagę każdego kwartału jako okresu niejako izolowanego, mimo że pozostaje on z reguły w ścisłym związku z działalnością w kwartale ubiegłym i następnym. Takie stanowisko byłoby więc zbyt teoretyczne i mogłoby być przyjmowane tylko wówczas, gdybyśmy uważali normowanie środków obrotowych za „sztukę dla sztuki” a nie za życiowy instrument regulowania gospodarki przedsiębiorstw.

A poza tym czy rzeczywiście jesteśmy już tak zaawansowani w ustaleniu wszelkich wskaźników technicznych przedsiębiorstw oraz uregulowaniu cykliów dostaw i sprzedaży abyśmy mogli zawsze twierdzić, że przyjęty przez nas wskaźnik rotacji dla danego składnika środków obrotowych np. w wysokości 35 dni jest istotnie absolutnie słuszny i że skutek tego zapasy w każdym kwartale danego roku powinny równać się sumie wynikającej z prostego działania matematycznego, polegającego na podzieleniu np. zużycia przez ilość dni w kwartale i pomnożeniu przez wskaźnik w dniach. Przedsiębiorstwo znajdzie się zapewne wielokrotnie w ciągu roku w sytuacji w której raz będzie miało trudności w zachowaniu ustalonego wskaźnika, w innym zaś przypadku będzie mogło gospodarować poniżej tego wskaźnika. Trzeba więc pozostawić staraniom przedsiębiorstwa utrzymanie się w granicach normatywu nawet w okresie gdy produkuje towary o wyższym asortymencie, a jednocześnie pozostawić mu pewien „luz” w przypadku odwrotnym. Jeśli zaś to nie wystarcza, bank może w uzasadnionych gospodarczo przypadkach przyjść przedsiębiorstwu z pomocą przez udzielenie kredytu.

STOSOWANIE NORMATYWÓW W CIĄGU ROKU

Zasada rozrachunku gospodarczego wymaga, żeby raz ustalony plan finansowy przedsiębiorstwa nie ulegał w ciągu roku zmianom. Bowiem tylko w tym przypadku osiągnięcie przez przedsiębiorstwo wyników lepszych od założeń planu może być zapisane na jego dobro, z osiągnięcia zaś wyników gorszych przedsiębiorstwo musi się tłumaczyć. Gdyby jednostki nadrzędne miały możliwość zmiany planów przedsiębiorstw w ciągu roku, wówczas mogłyby na przykład zmniejszyć normatywy przedsiębiorstwa, które gospodaruje poniżej ustalonych norm zapasów i powiększyć normatywy w innym przedsiębiorstwie, które

przekracza ustalone dla niego normy. Podobna sytuacja stwarzałaby całkowitą płynność planów przedsiębiorstw, skomplikowałaby ocenę wyników działalności oraz naruszałaby zasady rozrachunku gospodarczego. Jeśliby w ciągu roku zachodziły w wyjątkowych przypadkach tak zasadnicze zmiany w działalności gospodarczej przedsiębiorstwa, które uczyniłyby jego plan nierealnym (np. zmiana produkcji, zasadnicze zmiany cen itp.) z przyczyn od przedsiębiorstwa niezależnych, wówczas w grę może wchodzić opracowanie nowego planu a nie zmiana poprzednio zatwierdzonego.

Skoro plan finansowy przedsiębiorstwa nie może w zasadzie ulegać zmianom, to tym samym niezmienny musi być normatyw przedsiębiorstwa.

Drugą podstawową zasadą stosowania normatywów w ciągu roku jest obowiązek przestrzegania przez przedsiębiorstwo łącznego normatywu, przy zachowaniu możliwości manewrowania między poszczególnymi składnikami normatywów. Wynika to znów z jednej z cech rozrachunku gospodarczego, jaką jest operatywna samodzielność przedsiębiorstwa, zezwalająca mu na obranie takich dróg postępowania, które dałyby najlepszy ostateczny rezultat gospodarczy. Jest zaś rzeczą zrozumiałą, że ten najlepszy rezultat dla całości zadań wytyczonych w danym zakresie da się często osiągnąć przy różniczkowaniu wykonania poszczególnych jego elementów. Podobnie jest i w zakresie planu kosztów; zapewne nikt nie będzie przedsiębiorstwu robił zarzutów, że przekroczyło ono limity niektórych kosztów, skoro dzięki oszczędności na innych odcinkach uzyskało wyższą rentowność od planowanej. Życie gospodarcze jest bowiem zbyt skomplikowaną maszyną, ażeby się dało dokładnie posegregować na drobne szufladki i w tych szufladkach pozwoliło się utrzymać. Zwykle szeregi elementów składa się na rezultat ostateczny i ten dopiero jest decydujący dla oceny wyników przedsiębiorstwa. W szczególności odnosi się to do normatywów dla poszczególnych składników środków obrotowych; są one zawsze pewną przeciętną planowanych stanów i dlatego zawsze istnieje możliwość przekroczenia i niewykorzystania norm w różnych okresach czasu dla poszczególnych składników. Gdybyśmy chcieli sprawę stawiać inaczej, musielibyśmy ustalać poszczególne normatywy na poziomie maksymalnym, a wówczas łączna suma byłaby zbyt wysoka.

Powstaje teraz pytanie, jaka jest rola banku na tle omawianych wyżej zasad, instrukcja kredytowa upoważnia bowiem oddziały do stosowania w określonych przypadkach normatywu operatywnego. Czy więc nie koliduje to z zasadą niezmienności normatywów?

Przyjrzyjmy się jakie to są przypadki:

- a) przekroczenie przez przedsiębiorstwo planu produkcji lub planu obrotów;
- b) przyspieszenie obiegu środków obrotowych (obniżenie wskaźnika w dniach);
- c) zmiana cen.

Ponadto brany jest pod uwagę jeszcze jeden przypadek, polegający na kombinacji dwóch, wymienionych pod lit. a) i b).

Z wymienionych przypadków w praktyce najczęściej zachodzić będzie pierwszy; ostatni jest zachowany raczej „na wszelki wypadek” i nie należy się liczyć, że może mieć on zastosowanie na szerszą skalę. W drugim zaś przypadku ustalenie normatywu operatywnego na poziomie niższym od normatywu z planu rocznego uzależnione jest od zgody przedsiębiorstwa lub jego jednostki nadrzędnej, co również zwięzać będzie jego zastosowanie.

Należy podkreślić, że ustalanie przez bank normatywu operatywnego nie narusza zasady niezmienności planu finansowego przedsiębiorstwa. Normatyw operatywny jest tylko instrumentem regulującym dopływ środków finansowych do przedsiębiorstwa w poszczególnych kwartałach, w miarę wykonywania przez przedsiębiorstwo jego planów, instrumentem planowania kwartalnego oraz środkiem rozgraniczającym zapasy związane z ciągłą działalnością przedsiębiorstwa od zapasów sezonowych, specjalnych itp. Gdyby bank nasz mógł już w bieżącym roku przejść na pełne finansowanie nie tylko handlu ale i przemysłu kredytem pod obrót, pojęcie normatywu operatywnego a zatem i pojęcie kredytu normatywnego mogłoby zniknąć, podobnie jak to ma miejsce w systemie kredytowym „Gosbanku”. Powody, które przemawiały za utrzymaniem pojęcia kredytu normatywnego musiały w konsekwencji doprowadzić do pojęcia normatywu operatywnego, przy zasadzie niezmienności normatywu z planu rocznego. Należy jednak z naciskiem podkreślić, że ustalanie normatywu operatywnego powinno następować tylko w wyjątkowych przypadkach i przy zachowaniu warunków podanych w instrukcji kredytowej. Takim

warunkiem np. przy ustalaniu normatywu operatywnego w przypadku przekroczenia przez przedsiębiorstwo planu produkcji lub obrotów jest to, że przekroczenie planu musi wynosić więcej niż 10%.

Nie oznacza to bynajmniej, że przy przekroczeniu planu produkcji np. o 12% normatyw może być podniesiony tylko o różnicę tj. 2%, lecz że w ogóle zagadnienie normatywu operatywnego jest dopiero wtedy rozpatrywane; wysokość zaś normatywu zależy od oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa przez oddział.

ZASADY FINANSOWANIA NORMATYWÓW

Finansowanie wyposażenia przedsiębiorstwa w fundusze własne na pokrycie normatywów jest w tym roku, z punktu widzenia banku, bardziej skomplikowane niż to było dotychczas. W latach ubiegłych bank dostosowywał fundusze własne przedsiębiorstwa we własnym zakresie, na podstawie upoważnienia generalnego Ministerstwa Finansów do przeprowadzania rozliczeń z rachunkiem sum obrotowych. Sytuacja ta była przy tym o tyle prosta — jakkolwiek nie oznacza to, żeby była właściwa — że cały zysk przedsiębiorstwa powiększał jego fundusze własne, a dopiero ewentualny nadmiar funduszy własnych był odprowadzany na rachunek sum obrotowych.

Zasadniczą zmianą w 1951 r. jest nie tylko to, że przedsiębiorstwa przechodzą na rozliczenia z budżetem Państwa bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem rachunków rozliczeniowych nadrzędnych jednostek centralnych (centralnych zarządów, dyrekcji generalnych itp.), lecz i to że oddzielnie rozliczają się one z tytułu zysków i strat, a oddzielnie z tytułu niedoborów i nadwyżek własnych funduszy obrotowych.

Zasady wyposażania przedsiębiorstw we własne fundusze obrotowe oraz zasady rozliczeń z budżetem Państwa są następujące:

- 1) Zasadniczym źródłem zwiększenia funduszy przedsiębiorstwa jest jego zysk, z którego określony procent przeznaczony jest zawsze jako wpłata do budżetu Państwa (10%), przeznaczenie zaś reszty zysku*) zależy od tego czy jest on zyskiem planowym, czy ponadplanowym;

*) Pomijamy dla uproszczenia tekstu odpisy z zysku na fundusz zakładowy oraz na fundusz popierania produkcji z odpadków, ponieważ nie zmienia to istoty rozliczeń.

- a) zysk planowy jest zawsze w pierwszym rzędzie przeznaczony na pokrycie normatywnych środków obrotowych, a dopiero nadwyżka ponadto — podlega wpłacie do budżetu;
- b) jeśli chodzi o zysk ponadplanowy, to przedsiębiorstwu przysługuje zawsze (bez względu na normatyw) prawo zatrzymania w obrocie 30% tego zysku w ciągu całego roku a reszta (po potrąceniu na fundusz zakładowy itp.), podlega wpłacie do budżetu i to już bez względu na potrzeby przedsiębiorstwa w zakresie pokrycia normatywów. Ostateczne rozliczenie z zysku ponadplanowego, a więc z tych 30% następuje dopiero po zakończeniu roku.
- 2) Jeśli planowy zysk przedsiębiorstwa nie wystarcza na przysługujące przedsiębiorstwu pokrycie normatywów funduszami własnymi — otrzymuje ono dotację z budżetu Państwa.
- 3) Jeśli przedsiębiorstwo posiada nadwyżkę funduszy własnych, wpłaca ją do budżetu Państwa przy czym nadwyżka ta może powstać zasadniczo tylko w dwóch przypadkach: jeśli przedsiębiorstwo posiadało nadwyżkę na początku roku, lub jeśli powstała ona w wyniku obniżki normatywów przedsiębiorstwa. W obydwu przypadkach jest to nadwyżka na początek roku. W ciągu roku nadwyżka taka wytworzyć się nie może, ponieważ zaległe wpłaty z zysku są zawsze wpłacane do budżetu w ciągu roku jako wpłaty z zysku a nie jako nadwyżki funduszy własnych. Nadwyżka w ciągu roku może natomiast powstać w wyniku zmiany cen i związanego z tym przeszacowania remanentów, ponieważ takie przeszacowanie zwiększa lub zmniejsza fundusze własne. Przypadki takie będą jednak czymś zupełnie wyjątkowym.
- 4) Pewien, niekiedy znaczny nawet wpływ na wysokość funduszy dysponowanych przez przedsiębiorstwo posiada tryb rozliczeń z budżetem a mianowicie:
- a) wpłaty z zysku planowego są dokonywane zawsze na podstawie planu w końcu miesiąca, którego dotyczą, a więc z tego tytułu przedsiębiorstwo nie zatrzymuje żadnych środków w obrocie;
- b) wpłaty z zysku ponadplanowego dokonywane są raz na kwartał w 35 dni po kwartale, a więc niezależnie od 30% zysku zatrzymywanego w przedsiębiorstwie w myśl zasad podziału zysków, zatrzymywać ono będzie ponadto minimalnie pełny 35-dniowy zysk ponadplanowy, a maksymalnie 125-dniowy zysk ponadplanowy (np. w dniu 5 maja przed wpłatą z zysku za I kwartał przedsiębiorstwo posiadać będzie zakułowany zysk za I kwartał, za kwiecień i 5 dni maja);
- c) ponieważ planowe wpłaty z zysku dokonywane są co miesiąc w wysokości 1/3 planowanej na dany kwartał, przeto w dniu rozliczenia (35 dni po kwartale) przedsiębiorstwu przysługiwać będzie zwrot nadpłaconych kwot (lub zaliczenie na poczet przyszłych wpłat) jeśli zysk faktyczny okaże się mniejszy od planowego. W tym przypadku przedsiębiorstwo posiadać będzie przez okres analogiczny jak wymieniony w pkt. b) niedobór własnych funduszy obrotowych, wynikających z nadpłaconych kwot;
- d) dotacje na finansowanie środków obrotowych przedsiębiorstwo otrzymuje co miesiąc w wysokości 1/3 kwot planowych na dany kwartał;
- e) nadwyżki środków obrotowych przedsiębiorstwo odprowadza jednorazowo na początku danego roku, przy czym ostateczne rozliczenie następuje na podstawie bilansu za rok ubiegły, oczywiście w tym przypadku przedsiębiorstwo może zatrzymać w obrocie pewne sumy odpowiadające różnicy między kwotą pierwotnie wpłaconą a wynikającą z bilansu, nie dadzą się one jednak z góry przewidzieć jak w przypadkach wymienionych pod lit. b) i c).

Rozpatrzymy teraz na przykładach zasady omawiane wyżej.

	Plan I	Wyko- nanie A	Wyko- nanie B	Wyko- nanie C	Plan II	Wyko- nanie D	Wyko- nanie E
Początek roku							
1. Normatyw	105	105	105	105	105	105	105
2. Fundusze własne	105	106	103	107	105	106	103
I kwartał							
3. Normatyw	115	115	115	115	115	115	115
4. Zysk	30	45	16	10	6	15	4
5. Wpłaty z zysku planowego	20	20	20	20	0,6	0,6	0,6
6. Wpłaty z zysku ponadplanowego	—	—	—	—	—	—	—
7. Dotacje na finansowanie środków obrotowych	—	—	—	—	4,6	4,6	4,6
8. Wpłaty nadwyżek funduszy własnych	—	1	—	2	—	1	—
9. Fundusz własny na ultimo kwartału	115	130	99	95	115	124	111
10. Nadwyżka (+) lub niedobór (—) funduszy w stosunku do normatywu	—	+15	—16	—20	—	+9	—4
II kwartał							
11. Normatyw	128	128	128	128	128	128	128
12. Zysk	32	48	13	11	8	17	5
13. Wpłaty z zysku planowego	19	19	19	19	0,8	0,8	0,8
14. Wpłaty z zysku ponadplanowego	—	10,5	—	—	—	6,3	—
15. Dotacje na finansowanie środków obrotowych	—	—	—	—	5,8	5,8	5,8
16. Zwroty nadpłat zysku w I kwartale	—	—	16	19	—	—	0,2
17. Fundusz własny na ultimo kwartału	128	148,5	109	106	128	139,7	121,2
18. Nadwyżka (+) lub niedobór (—) funduszy w stosunku do normatywu	—	+20,5	—19	—22	—	+11,7	—6,8

W przykładach powyższych pominięto dla uproszczenia pasywa stałe oraz odprowadzenia na fundusz zakładowy, jak również przyjęto, że przedsiębiorstwu przysługuje 100% pokrycie normatywów funduszami własnymi.

W planie I przyjęto wzrost normatywów w I kwartale o 10, wobec czego z planowego zysku w kwocie 30 przewidziano wpłatę do budżetu

20. Takim samym obliczeniem kierowano się w II kwartale. Wykonanie planu przedstawiono w trzech wariantach:

A) Przedsiębiorstwo ma zysk faktyczny w I kwartale w wysokości 45, (o czym zresztą można jeszcze nie wiedzieć z braku bilansów) odprowadza jednak tylko zysk planowy, a więc na ultimo I kwartału posia-

dać będzie nadmiar funduszków własnych w kwocie 15. W II kwartale ponownie wytwarza się nadwyżka z tytułu różnicy między wpłatami planowymi a zyskiem faktycznie osiągniętym. Natomiast przedsiębiorstwo w dniu 5 maja rozlicza się ostatecznie z zysku ponadplanowego na podstawie bilansu i wpłaca do budżetu 10,5 (zysk ponadplanowy w I kwartale 15 minus 30% tego zysku, który przedsiębiorstwo ma prawo zatrzymać w swoim obrocie). W rezultacie tych rozliczeń przedsiębiorstwo posiadać będzie na ultimo II kwartału nadmiar funduszków własnych w wysokości 20,5.

B) Przedsiębiorstwo nie osiąga zysku planowego, musi jednak wpłacać zaliczki do budżetu w wysokości planowej, wskutek czego na ultimo I kwartału posiadać będzie niedobór funduszków własnych w wysokości 16. W tym zakresie w II kwartale sprawa przedstawia się podobnie z tym, że następuje znów rozliczenie za I kwartał, w wyniku którego przedsiębiorstwo otrzymuje zwrot nadpłaconego zysku w kwocie 16,0. Wynika on z następującego wyliczenia:

niedobór funduszków na początek roku	2
wzrost normatywów w I kwartale	10
	12
zysk	16
	4
prawidłowa wpłata do budżetu	4
faktyczna wpłata do budżetu	20
	16
zwrot nadpłaty	16

Prawidłowa wpłata do budżetu wynosi tylko 4, dlatego że przedsiębiorstwu zawsze przysługuje prawo zatrzymania zysku, w pierwszym rzędzie na pokrycie normatywów z tym, że co najmniej 10% zysku musi wpłacić do budżetu.

C) Rozliczenia w I kwartale po uwagach do punktu a) i b) wyjaśnień nie wymagają.

Uzasadnienie zaś zwrotu nadpłaty jakie następuje w II kwartale jest następujące:

wzrost normatywów w I kwartale	10
zysk	10
	1
prawidłowa wpłata z zysku (10%)	1
faktyczna wpłata z zysku	20
	19
nadpłata do zwrotu	19

ponieważ faktycznie osiągnięty zysk w I kwartale musi iść przede wszystkim na pokrycie normatywów. W planie II przyjęto, że zysk przedsiębiorstwa (po potrąceniu 10%) nie wystarczy

na pokrycie normatywów, wobec czego przewidziano dotację w kwocie 4,6. Wykonanie tego planu przedstawione jest w punkcie D i E.

Sądzymy, że po omówieniu poprzednich przykładów nie potrzebujemy dorzucić wiele uwag do wykonania planu II. Jedna rzecz tylko wymaga wyjaśnienia, a mianowicie to, że dotacja na finansowanie środków obrotowych powinna być w zasadzie zawsze udzielona w planowej wysokości, nawet jeśli przedsiębiorstwo realizuje zysk ponadplanowy, ponieważ nadwyżki z tytułu zysku ponadplanowego muszą być odprowadzone do budżetu (powyżej 30%), a zatrzymanie 30% zysku ponadplanowego jest specjalnym przywilejem przedsiębiorstwa za osiągnięcie tego zysku.

Na przykładach tych staraliśmy się przedstawić jak ma przebiegać wyposażenie przedsiębiorstwa w fundusze własne i związane z tym rozliczenia z budżetem Państwa. Opieraliśmy się przy tym na projektach uchwał Rady Ministrów. Z projektów tych wynika, że dotacje z budżetu na finansowanie strat i na finansowanie środków obrotowych mogą być udzielane zasadniczo tylko w wysokości planowanej w budżecie Państwa nawet wówczas, jeśli straty lub niedobory funduszków własnych przedsiębiorstwa są wyższe od planowych. Odstępstwa od tej zasady są dopuszczalne tylko w nielicznych przypadkach i wymagają zgody ministra finansów. Natomiast jeśli chodzi o nadwyżki funduszków własnych oraz wpłaty z zysku to nie muszą być one wpłacane do budżetu w wysokości planowej, o ile zyski lub nadwyżki funduszków własnych są mniejsze niż przewidziano w planie. Dotyczy to jednak tylko rozliczeń kwartalnych, ponieważ rozliczenia zaliczkowe dokonywane są w wysokości planowej.

Przykłady, które zostały wyżej omówione są niewątpliwie przejaskrawione jeśli chodzi o możliwość powstania różnic między np. zyskiem planowym a faktycznie osiąganym, ponieważ w 1951 r. zasadnicza część akumulacji przedsiębiorstwa będzie zabierana przez podatek obrotowy. Skoro więc zyski w ogóle będą nieduże to tym samym nie powinno być kwotowo większych odchyśleń od planu. Niemniej jednak w niektórych przypadkach jest to możliwe i wówczas powstaje zagadnienie, czy słuszne jest dokonywanie zaliczkowych wpłat do budżetu na podstawie planu rocznego, a później stałe korygowanie tych wpłat na podstawie bilansu kwartalnego.

W szczególności wydaje się to niesłuszne w tych przypadkach, w których ustalono na podstawie bilansu za pierwsze miesiące danego roku, że rentowność przedsiębiorstwa znacznie odbiega od planu i że wobec tego podstawą do rozliczenia z budżetem Państwa w następnych kwartałach mogłyby być kwartałne plany finansowania z tym, że nie decydowałby o tym bank lecz wydział finansowy właściwej terytorialnie rady narodowej. Taka zmiana mogłaby być ewentualnie wprowadzona na podstawie zarządzenia uzupełniającego do odnośnych uchwał Rady Ministrów.

Tak czy inaczej na tle rozliczeń, o których mówiliśmy zaistnieją przypadki długookresowego pozostawiania w przedsiębiorstwie nadwyżek

względnie niedoborów funduszy własnych w stosunku do normatywów, co będzie musiało powodować zmniejszenie zapotrzebowania na kredyty ponadnormatywne (w przypadku zaistnienia nadwyżek) lub zwiększenie zapotrzebowania na kredyty normatywne (w przypadku powstania nieplanowych niedoborów). W związku z tym będzie rzeczą wprawdzie trudną, ale konieczną dokładne obliczanie przez oddziały tych nadwyżek lub niedoborów w planach finansowania przedsiębiorstw.

Sprawa finansowania normatywnych środków obrotowych z kredytów normatywnych oraz omówienie zasad dotyczących przebiegu finansowania normatywu operatywnego będzie przedmiotem odrębnego artykułu.

JEREMI WIERZBICKI

KREDYT INKASOWY W UJĘCIU NOWEJ INSTRUKCJI O FINANSOWANIU I KONTROLI PRZEDSIĘBIORSTW

Najpoważniejsze zmiany w zakresie finansowania, poza kredytem przeterminowanym, wprowadza nowa instrukcja w dziale kredytu inkasowego.

Według obowiązującej w ubiegłym roku instrukcji służbowej VI-C kredyt inkasowy był kredytem bezterminowym i mógł być wykorzystywany do pełnej wysokości aktualnych należności za dostawy i usługi bez względu na to czy należności te mieściły się w ramach normalnego dla danego przedsiębiorstwa cyklu inkasowego, czy też były w stosunku do tego cyklu przeterminowane.

Jeśli odbiorca nie regulował należności fakturowej za dostawę lub usługę, dostawca nie odczuwał z tego powodu żadnych trudności płatniczych (poza odsetkami), gdyż Bank obowiązany był finansować przeterminowaną fakturę w ciężar stosunkowo nisko oprocentowanego kredytu inkasowego. W tych warunkach dostawca nie interesował się swą przeterminowaną należnością, nie wywierał zwykle żadnego nacisku na nie wywiązującego się z zobowiązań odbiorcę i nie interweniował u jego władz nadrzędnych,

co gdyby miało miejsce, musiałoby wpłynąć pozytywnie na uporządkowanie gospodarki niepunktualnego płatnika.

Przepisy zeszłorocznej instrukcji nie zakazywały oddziałom udzielania kredytu inkasowego na podstawie faktur złożonych do inkasa po terminie przewidzianym uchwałą KERM z dnia 20 maja 1947 r. Oddziały Banku mogły wprawdzie odmówić kredytu inkasowego na takie faktury, jednak w praktyce rzadko z tego uprawnienia korzystały. Liberalizm na tym odcinku utrudniał zatem walkę o podniesienie dyscypliny finansowej kontrolowanych przedsiębiorstw.

Nowa instrukcja kredytowa z a k a z u j e udzielania kredytu inkasowego na wszystkie faktury, które zostały złożone po terminie przewidzianym uchwałą KERM z 20 maja 1947 r. Jak wiadomo, uchwała ta wymaga, aby faktura została złożona do inkasa, w banku kontrolującym dostawcę, w ciągu 5 dni od dnia wysyłki towaru, wykonania usługi lub postawienia towaru do dyspozycji odbiorcy, przy czym Bank może ten termin skrócić lub przedłużyć. W myśl polecenia Ministerstwa Finansów (decyzja z dnia

11 października ub. r.) powyższy termin powinien być zasadniczo skrócony przez banki do dni trzech. Należy zaznaczyć, że dnia wysyłki nie wlicza się do ilości dni przysługujących na zafakturowanie.

Nowa instrukcja ogranicza również okres czasu wykorzystywania kredytu inkasowego. Faktura złożona we właściwym terminie do inkasa bankowego może stanowić podstawę do obciążenia rachunku kredytu inkasowego wystawcy tylko na okres tylu dni, ile wynosi obliczony na podstawie obiektywnych warunków cykl inkasowy. Cykl ten ustala się oczywiście odrębnie dla faktur miejscowych (płatnych w tym samym oddziale) i odrębnie dla faktur zamiejscowych (płatnych w innych oddziałach). Jeśli faktura nie została w ramach cyklu wykupiona, odnośna lista inkasowa musi być wyeliminowana z portfela list stanowiących pokrycie dla obligacji kredytu inkasowego.

W ten sposób regulowana jest terminowość kredytu, który może być wykorzystany wyłącznie na należności wynikające z normalnego cyklu inkasowego, liczonego od dnia złożenia faktury na inkaso bankowe, przez przedsiębiorstwo dokonujące dostawy lub usługi, do dnia wpływu należności na rachunek przedsiębiorstwa.

Instrukcja uważa za normalny cykl inkasowy nie przekraczający w obrocie miejscowym dni 8, w obrocie zamiejscowym dni 12, przy czym w uzasadnionych przypadkach oddziały mogą ten termin skrócić lub przedłużyć. Przepis ten należy rozumieć w ten sposób, że oddziały nie tylko mogą, lecz są **obowiązane** określić taki okres czasu dla miejscowego i zamiejscowego cyklu inkasowego, jaki odpowiada rzeczywistemu prawidłowemu przebiegowi inkasa. Wydaje się, że konieczne jest określanie odrębnego cyklu, jeśli nie dla poszczególnych przedsiębiorstw, to w każdym razie dla poszczególnych branż. Do prawidłowego cyklu inkasowego zalicza się:

- dni pocztowe;
- pięciodniowe respiro przysługujące płatnikowi na podstawie Uchwały KERM z dnia 20 maja 1947 r.

Ustalając cykl należy jednak pamiętać, że w wielu branżach odbiorcy całkowicie zrzekli się korzystania z przysługującego im respiro, względnie zgodzili się na skrócenie go do 2—3 dni.

Obliczając prawidłowy cykl inkasowy oddział nie może w żadnym przypadku uwzględniać i to-

terować nieprawidłowości wpływających na jego wydłużenie, np. niepunktualnego regulowania faktur przez odbiorców.

Podobnie jak w roku ubiegłym kredyt inkasowy może być udzielany nie tylko na złożone do inkasa bankowego faktury, lecz także na sfinansowanie należności nie podlegających regulowaniu w trybie inkasa bankowego np. należności od jednostek budżetowych.

Przedmiotem kredytu inkasowego mogą być wyłącznie takie należności nie podlegające regulowaniu w trybie inkasa, które:

- zostały zafakturowane w terminach obowiązujących dla faktur podlegających inkasowi bankowemu;
- nie są przeterminowane, czyli nie przekraczają prawidłowego cyklu inkasowego przyjętego dla inkasa tego rodzaju należności (cykl ten może różnić się od cyklu obliczonego dla inkasa bankowego).

Kredyt inkasowy może być również udzielony na upłynienie należności z tytułu sprzedaży ratalnej, do wysokości znajdujących się w portfelu przedsiębiorstwa lub złożonych do inkasa weksli nieprzeterminowanych tzn. weksli pochodzących ze sprzedaży ratalnej, których termin płatności nie upłynął.

Stan należności, nieregulowanych w trybie inkasa bankowego, ustala oddział na podstawie pisemnego oświadczenia, które przedsiębiorstwo powinno złożyć w dniu dokonywania rozliczeń. Instrukcja wymaga, aby „w oświadczeniu tym była podana kwota należności cyklicznych według stanu z dnia poprzedzającego dzień, w którym przeprowadzane jest porównanie obligacji kredytu inkasowego ze stanem tych należności”.

Wydaje się, że trudno będzie uniknąć nieprawidłowego finansowania należności przez oddziały, jeśli omawiane oświadczenie nie będzie zawierać poza kwotą należności cyklicznych następujących danych:

- daty wysyłki (odbioru) towaru względnie wykonania usługi;
- daty przesłania faktury płatnikowi.

W razie stwierdzenia, że przedsiębiorstwo podaje dane niezgodne ze stanem faktycznym, oddział może odmówić kredytu inkasowego na upłynienie należności nie podlegających regulowaniu w trybie inkasa bankowego.

Poza powyższym przypadkiem oddziałowi nie wolno odmówić udzielenia przedsiębiorstwu kre-

dytu inkasowego na złożone do inkasa we właściwym czasie i nie przeterminowane należności za dostawy i usługi — chyba że w stosunku do przedsiębiorstwa zastosowano sankcję pozbawienia prawa korzystania z kredytu w ogóle.

W stosunku do kredytu inkasowego obowiązuje zasada dyspozycyjności. Jego wykorzystywanie i spłacanie odbywa się zasadniczo na zlecenie przedsiębiorstwa. Jednakże oddział obowiązany jest dokonać odpowiedniej spłaty kredytu inkasowego nawet bez zlecenia przedsiębiorstwa wtedy, gdy obligo kredytu przekracza stan należności mogących być przedmiotem kredytu. Spłata dokonywana jest z rachunku operacyjnego. W razie braku pokrycia, rachunek operacyjny powinien być zasilony w ciężar kredytu przeterminowanego.

O ile zatem odbiorcy przedsiębiorstwa nie regulują w przepisanych terminach należności za dostawy i usługi, dostawca nie może sfinansować wydłużonego cyklu inkasowego kredytem inkasowym i jeśli nie posiada rezerw będących wynikiem np. niższych stanów efektywnych zapasów od normatywu, spóźnionego fakturowania dostawców, nieodprowadzenia akumulacji itp. — wejdzie bez własnej winy w zadłużenie na rachunku kredytu przeterminowanego. Mimo braku winy ze strony dostawcy, nie przewiduje się możliwości przeksięgowania obligo kredytu przeterminowanego na kredyt przejściowy na potrzeby nadzwyczajne.

Motywy takiego stanowiska są następujące:

Fakt nieterminowego regulowania faktur przez odbiorcę spowodowany jest z reguły wystąpieniem w jego gospodarce jakichś nieprawidłowości, jak na przykład zgromadzenia nadmiernych zapasów materiałowych, wydłużenia cyklu produkcyjnego, powstania niezaplanowanych strat itp., których Bank ze względów zasadniczych finansować nie może. Odmowa Banku finansowania zawinionych niedoborów u odbiorcy ma uzasadnienie, Bank nie powinien bowiem ułatwiać przedsiębiorstwom prowadzenia nieprawidłowej gospodarki i nie może jej finansować ze środków emisyjnych. W wyniku takiego stanowiska Banku odbiorca znajdujący się w trudnościach płatniczych musi być dofinansowany przez dostawcę, z reguły w ciężar jego kredytu przeterminowanego. Należy jednak pamiętać, że kredyt przeterminowany może być wykorzystywany przez przedsiębiorstwo tylko przez pewien — ściśle ograniczony przepisami —

przeciąg czasu, po czym, po nieuniknionym zastosowaniu, jeśli nie nastąpiła jego spłata — sankcyj częściowego ograniczenia finansowania zostaje przymusowo spłacony. W ten sposób Bank ma zagwarantowane wycofanie zaangażowanych pośrednio i na ograniczony przeciąg czasu kredytów w finansowaniu nieprawidłowości gospodarczych w kontrolowanych przedsiębiorstwach. Gdyby dostawca miał możliwość finansować wydłużony cykl inkasowy kredytem przejściowym na potrzeby nadzwyczajne — nie byłoby praktycznej możliwości ograniczenia udziału kredytu bankowego w finansowaniu omawianych nieprawidłowości. Wycofywanie się Banku z udziału w finansowaniu nieprawidłowości gospodarczych odbija się niewątpliwie — o ile tempo likwidowania przerostów nie będzie dość szybkie — na rozrachunku kontrolowanych przemysłów z budżetem Państwa. Należy się liczyć z opóźnieniem wpływów do kas skarbowych z tytułu podatków, nadwyżek środków obrotowych i wpłat zysku od tych przedsiębiorstw, którym Bank odmówi udzielenia nieuzasadnionego gospodarczo kredytu.

W świetle przedstawionych wyżej motywów sytuacja nie zmienia się, jeśli odbiorca przestaje terminowo regulować nie z własnej winy, lecz na skutek niepłacenia zobowiązań przez jego odbiorców. Przyczyną łańcucha niewypłacalności jest zawsze zła, nieekonomiczna gospodarka jakiegoś przedsiębiorstwa i Bank nie może ani bezpośrednio ani pośrednio angażować z tego tytułu pieniędzy.

Celem ułatwienia przedsiębiorstwom wykorzystywania kredytu inkasowego instrukcja zezwala na udzielenie oddziałowi przez przedsiębiorstwo — aż do odwołania — generalnego zlecenia na regulowanie kredytu inkasowego do wysokości przysługującej mu z uwagi na stan prawidłowych należności fakturowych. Upoważnienie to nie zobowiązuje jednak Banku do przeprowadzania regulacji kredytu inkasowego częściej niż co dziesięć dni. W związku z tym obligo kredytu inkasowego tych przedsiębiorstw, które udzieliły oddziałowi upoważnienia do regulowania kredytu, będzie zawsze w dniach dekadowych równe należnościom mogącym stanowić podstawę do kredytu inkasowego.

Zagadnienie regulowania wysokości wykorzystania kredytu inkasowego wymaga obszerniejszego omówienia. Punkt 83 instrukcji nakłada na oddziały obowiązek porównania obligo kre-

dytu inkasowego ze stanem kredytowanych należności i ewentualnego wyrównania tego obli ga do poziomu należności **co najmniej raz na 10 dni, w dniach dekadowych**. Ustalony w dniu regulacji kredyt obowiązuje do czasu następnego wyrównania.

W związku z zaostreniem w roku bieżącym dyscypliny finansowej w stosunku do kontrolowanych przedsiębiorstw, co znajduje wyraz zwłaszcza w konstrukcji kredytu przeterminowanego, przedsiębiorstwa nie dysponujące rezerwami, będą niewątpliwie dążyły do maksymalnego wykorzystania kredytu inkasowego, chcąc uniknąć wpadnięcia w kredyt przeterminowany.

W przedsiębiorstwach posiadających krótki cykl produkcyjny wysyłka gotowej produkcji i fakturowanie odbywają się zwykle sukcesywnie. Stan należności fakturowych tych przedsiębiorstw, a zatem i ich obli go z tytułu kredytu inkasowego nie powinny wykazywać poważniejszych wahań i w związku z tym wystarczy jeśli oddział będzie przeprowadzał regulację ich obli ga kredytu inkasowego tylko w dniach dekadowych.

Inna zupełnie jest sytuacja przedsiębiorstw posiadających długi cykl produkcyjny — jak np. fabryk obrabiarek, parowozów itp. Branże te nie wypuszczają gotowej produkcji równomiernie w czasie, lecz w różnych terminach, zależnie od zakończenia cyklu produkcyjnego. Np. fabryka parowozów może w ciągu kilku dekad wysłać wyłącznie części zamienne i w związku z tym wykazywać stosunkowo minimalne podaż faktur, a w następnej dekadzie zafakturować wykończoną serię parowozów i złożyć do inkasa faktury na bardzo poważne kwoty. Jasne jest, że przedsiębiorstwo znajdujące się w takiej sytuacji nie może czekać na wykorzystanie kredytu inkasowego do końca dekady, lecz powinno mieć możliwość uzyskania tego kredytu najpóźniej następnego dnia po złożeniu faktur.

Jak widzimy, przeprowadzanie częstszej regulacji kredytu jest **k o n i e c z n e** we wszystkich tych przypadkach, gdy zachodzą uzasadnione gospodarczo poważniejsze wahania w wysokości należności mogących stanowić podstawę do sfinansowania kredytem inkasowym

Z uwagi na poważne konsekwencje jakie pociąga za sobą dla przedsiębiorstwa korzystanie z kredytu przeterminowanego, przeprowadzanie regulacji kredytu inkasowego wydaje się konieczne również w tych wszystkich przypadkach, gdy przedsiębiorstwu, które udzieliło oddziałowi

upoważnienia do regulowania kredytu inkasowego, grozi wejście w kredyt przeterminowany.

Instrukcja o finansowaniu i kontroli daje w części „C” ramowe wytyczne odnośnie planowania kredytu inkasowego. Jego wysokość, przy terminowym fakturowaniu powinna równać się należnościom od odbiorców, w ramach prawidłowego cyklu inkasowego.

Zrozumiałe jest, że chodzi tu zarówno o cykl inkasowy dla faktur miejscowych jak i o cykl inkasowy dla faktur zamiejscowych. Poza długością cykli inkasowych konieczne jest ustalenie wysokości planowanej na dany okres realizacji (sprzedaży). Z orientacyjnym rozbićm jej na sprzedaż miejscową (odbiorcom kontrolowanym przez oddział planujący) i zamiejscową (odbiorcom kontrolowanym przez inne oddziały Banku).

Skoro ustalimy długość cykli inkasowych (miejscowego i zamiejscowego) oraz wysokość w planowanym kwartale miejscowej i zamiejscowej realizacji, możemy już łatwo obliczyć kwotę niezbędnego kredytu inkasowego. Jest ona sumą dziennej sprzedaży miejscowej, pomnożonej przez cykl inkasowy dla sprzedaży miejscowej i dziennej sprzedaży zamiejscowej, pomnożonej przez cykl inkasowy dla sprzedaży zamiejscowej.

Metoda ta zakłada równomierność sprzedaży, toteż w przypadkach, gdy realizacja ulega większym wahanom spowodowanym sezonowością lub specyficznym charakterem branży (np. długi cykl produkcyjny), do podanych wyżej wyliczeń należy przyjąć odpowiednie poprawki. Zastosowanie tych poprawek z reguły doprowadzi do konieczności zaplanowania wyższej kwoty kredytu od tej jaka byłaby niezbędna, gdyby realizacja przedsiębiorstwa rozkładała się w czasie równomiernie. Jeżeli z wyliczeń wynika, że największego napięcia na rachunku kredytu inkasowego można oczekiwać w końcu planowanego kwartału, należy przyjąć do planu finansowania kwotę maksymalną. Zachodzi jednak pytanie jak postąpić, gdy wysokie wykorzystanie kredytu inkasowego pojawi się w ciągu kwartału i następnie na jego ultimo prawdopodobnie znacznie spadnie.

Instrukcja rozróżnia, z punktu widzenia okresu obowiązywania, limity zadłużenia na ultimo kwartału (limity ostateczne) i limity zadłużenia, (w ciągu kwartału) limity przejściowe. Limity przejściowe ustala się w tych przypadkach, gdy przewiduje się, że stan kredytów w ciągu kwar-

tału będzie wyższy od limitu ostatecznego oraz od stanu zał. z. na początek kwartału. Okres limitów wprowadza instrukcja cyfry kontrolne. Ustala się je dla kredytów, których wysokość z natury rzeczy nie może być ściśle określona lub wykorzystanie ograniczone, a więc przede wszystkim dla kredytu inkasowego. Skoro zatem kredyt inkasowy nie jest limitowany lecz ustala się dlań cyfrę kontrolną wydaje się, że wystarczy określić ją w takiej wysokości w jakiej prawdopodobnie będzie wykorzystane obliżo na koniec planowanego okresu, bez względu na możliwość przekroczenia i to nawet poważnego tej kwoty w ciągu kwartału.

Punkt 34 części „C” instrukcji zwraca słusznie uwagę na konieczność uwzględniania przy planowaniu kredytu inkasowego, podatku obrotowego w tych branżach, w których kredyt inkasowy udzielany jest nie na pełną wysokość faktury, lecz po potrąceniu stawki podatku obrotowego. Jak dotychczas zasada ta obowiązuje w przemysłach, które nie opłacają podatku obrotowego w stałych terminach, lecz od każdej zainkasowanej faktury (np. przemysł solny, zapalczany, spirytusowy i inne). Jest to zupełnie zrozumiałe.

Zadaniem kredytu inkasowego jest dostarczanie przedsiębiorstwom niezbędnych środków na sfinansowanie cyklu obrotowego od momentu złożenia w ustalonym terminie faktury na inkaso (przy inkasie pozabankowym) — przesłania faktury odbiorcy do czasu otrzymania — w ramach prawidłowego cyklu inkasowego — zapłaty. Przedsiębiorstwo posiadające pełne pokrycie normatywu w funduszach obrotowych własnych i ewentualnie w kredycie normatywnym i prowadzące prawidłową gospodarkę, odczuwa potrzebę uzupełnienia swych środków obrotowych zaangażowanych w cykl obrotowy jedynie w granicach kosztu własnego produkcji i kosztu sprzedaży. Cena fabryczna (obecna cena zbytu) zawiera poza elementem kosztu własnego pro-

dukcji i sprzedaży podatek obrotowy i zysk. W przypadkach, gdy stawka podatku obrotowego wynosi poważny odsetek realizacji, kredyt inkasowy udzielony na pełną kwotę faktury stawałby do dyspozycji przedsiębiorstw (w granicach stawki podatku i marży zysku) zbędne, niepotrzebne, z punktu widzenia racjonalnej gospodarki finansowej, środki pieniężne. Tolerowanie takich luzów ułatwiałoby przedsiębiorstwom nieekonomiczne gospodarowanie środkami obrotowymi i zaciemniałoby Bankowi ich sytuację finansową.

Celem chociaż częściowego zapobieżenia temu stanowi rzeczy Ministerstwo Finansów wyraziło w ub. roku zgodę, aby przemysły płacące podatek obrotowy w terminach stałych uiszczaly go nie do dnia 25 każdego miesiąca za miesiąc poprzedni lecz zaliczkowo za dany miesiąc do dnia 25 tegoż miesiąca. System ten nie może jednak zadowolić. Nie zapobiega on narastaniu w ciągu miesiąca luzów finansowych, a następnie zabiera jednorazowo nie tylko zakumulowane nadmiary, lecz także należność z tytułu niedokonanej jeszcze sprzedaży.

W branżach, w których stopa podatku obrotowego nie przekracza 5% nie ma to praktycznie większego znaczenia. Gdy jednak stawki podatku obrotowego są wyższe należałoby zmienić terminy odprowadzania zaliczek względnie udzielać w tych przypadkach kredytu inkasowego na należności, po potrąceniu stawki podatku obrotowego.

Według posiadanych przez nas wiadomości w niedługim czasie należy spodziewać się zarządzenia regulującego całokształt zagadnień związanych z wymiarem, wysokością stawek i terminami regulowania podatku obrotowego. Po ukazaniu się tego zarządzenia będzie możliwe odpowiednie uzupełnienie ramowych przepisów instrukcji służbowej w kierunku usunięcia nieprawidłowego dofinansowywania się niektórych branż w ciężar kredytu inkasowego.

STEFAN KOMAR

KONTROLA BANKOWA W ŚWIECIE INSTRUKCJI SŁUŻBOWEJ VI NA ROK 1951

Kontrola bankowa przechodziła na swych drogach rozwoju przez różne fazy, co-rocennie bowiem instrukcje służbowe ustalały w odmienny sposób jej założenia i funkcje. Niemniej cechą charakterystyczną wszystkich etapów kształtowania się form kontroli jest wyraźna tendencja pogłębiania metody badań. Od kontroli formalnej typu ewidencyjnego, polegającej na rejestrowaniu operacji finansowych przedsiębiorstwa, poprzez częściowe badania niektórych odcinków gospodarki finansowej przedsiębiorstwa, dochodzimy do stanu obecnego, do kontroli analitycznej typu ekonomicznego, do kontroli coraz bardziej operatywnej. Pod tym względem duży krok naprzód zrobiliśmy zwłaszcza w roku ubiegłym, wprowadzając nowy system badania bieżącego stanu finansowego przedsiębiorstwa za pomocą analizy jego obli- gacji kredytowej oraz formułując szczegółowe wytyczne kontroli wyników działalności przedsiębiorstwa na podstawie jego sprawozdań finansowych.

Rok 1951 przynosi nam na tym odcinku nieznaczne zmiany polegające głównie na bardziej wyraźnym sprecyzowaniu zadań kontroli bankowej, na podkreśleniu roli i znaczenia bezpośrednich badań w przedsiębiorstwie oraz na uwydatnieniu analitycznego i operatywnego charakteru kontroli. Natomiast stosunkowo duże zmiany wykazuje organizacja kontroli.

Zanim przejdziemy do omówienia ważniejszych cech kontroli bankowej w ujęciu nowej instrukcji służbowej oraz aktualniejszych zadań stojących przed tą kontrolą w r. 1951, rozpatrzmy pokrótce zmiany jakie zaszły w odnośnych przepisach, w stosunku do dotychczas obowiązujących oraz zastanówmy się nad genezą tych zmian i ich skutkami.

Zasadniczą zmianę — jak to już wspomnieliśmy — obserwujemy w organizacji kontroli, która zgodnie z ogólnym schematem organizacyjnym aparatu Banku zwiększa się o jeden stopień, po-

średni między oddziałami i centralą tj. o oddział wojewódzki. Zmiana ta okazała się konieczna przede wszystkim w wyniku stale rosnącego zakresu działalności Banku i rozwoju sieci jego placówek terenowych, jak również w związku z postępującą decentralizacją kontrolowanych przez Bank jednostek.

Bezpośrednią konsekwencją nowego układu organizacji aparatu kredytowego jest zmiana w zakresie czynności Departamentu Kredytowego, który część swych funkcji przekazuje właśnie oddziałom wojewódzkim. Kontrolę nad przedsiębiorstwami sprawować będą nadal właściwe terenowo oddziały, do oddziałów wojewódzkich należeć będzie nadzór nad kontrolą i finansowaniem wszystkich przedsiębiorstw znajdujących się na terenie danego województwa oraz bezpośrednia kontrola w stosunku do przedsiębiorstw, które pozostały w ich kompetencji, Departament Kredytowy natomiast wykonywać będzie kontrolę branży jego całości oraz pełnić ogólny nadzór nad pracami oddziałów i oddziałów wojewódzkich.

Decentralizacja aparatu kredytowego Banku powinna — po przezwycięzeniu przez oddziały wojewódzkie początkowych trudności organizacyjnych — przynieść w efekcie znaczne podwyższenie poziomu pracy oddziałów, a tym samym pogłębienie kontroli bankowej. Ważną okoliczność w stosunkach między oddziałami wojewódzkimi i oddziałami stanowi niewielka prze- ważnie odległość ich siedzib, co umożliwia czę- ste wzajemne kontakty i wspólne narady dające w rezultacie ujednolicenie postępowania oddziałów wobec przedsiębiorstw.

Jeśli chodzi o merytoryczne zmiany kontroli, to należy stwierdzić, że ograniczają się one właściwie do niewielkich poprawek, mających na celu ugruntowanie, rozszerzenie i pogłębienie dotychczasowych zasad. Główne założenia i me-

tody kontroli bankowej pozostały niezmienione, doświadczenia zeszłoroczne dowiodły bowiem, że metody te są właściwe i że przy ich stosowaniu kontrola bankowa może realizować wyznaczone jej zadania. Fakt ten posiada duże znaczenie, zwłaszcza wobec przeprowadzonej decentralizacji aparatu kredytowego Banku, ponieważ stwarza samo przez się warunki do skoncentrowania wysiłków oddziałów wojewódzkich przede wszystkim w kierunku rozwiązania problemów organizacyjnych i pozwala na szybkie nawiązanie kontaktu z oddziałami terenowymi i podjęcie prac kontrolnych na bazie dotychczasowych metod. Logicznym następstwem utrzymania niezmienionych zasad kontroli powinno być na najbliższą metę osiągnięcie szerszego i bardziej powszechnego ich stosowania oraz przejście z kontroli mechanicznej — tam gdzie taka była jeszcze praktykowana — na analityczną, a z rejestracji nieprawidłowości — na operatywne oddziaływanie na przedsiębiorstwo w kierunku likwidacji tych uchybień.

Instrukcja Służbowa VI na r. 1951 przywraca terminologię rodzajów kontroli z r. 1949 i lat poprzednich tj. rozróżnia kontrolę wstępną, bieżącą i następną. Ramowe przepisy dotyczące poszczególnych rodzajów kontroli znane są już z części „D”, szczegółowe wytyczne oraz przykłady podane będą w części „H”, na tym miejscu zaś zajmiemy się wyłącznie omówieniem zasadniczych cech kontroli bankowej w r. 1951 i sprecyzowaniem głównych postulatów w celu jak najsprawniejszego jej przeprowadzenia.

Charakterystyczną cechą przepisów o kontroli wstępnej, polegającej jak wiadomo na analizie i opiniowaniu planów finansowych kontrolowanych przez Bank jednostek, jest ściśle wytypowanie grup zagadnień, jakie powinny być przedmiotem badań. Analiza planu finansowego sprowadza się mianowicie do zbadania: zgodności rozwiązań planu z ustalonymi dla danego przedsiębiorstwa wytycznymi, realności planowanych nakładów i kosztów oraz wysokości potrzeb finansowych niezbędnych do wykonania objętych planem zadań. Usankcjonowana została w instrukcji teza, przyjęta już uprzednio w odnośnym zarządzeniu Banku, a mianowicie, że oddział nie jest obowiązany badać ani opiniować służności i realności podstawowych założeń i wskaźników planu, wyznaczonych dla danego przedsiębiorstwa przez jego jednostkę nadrzędną.

Tryb opiniowania planów finansowych dostosowany został do nowego schematu organizacji aparatu bankowego. Kopie opinii o planach poszczególnych przedsiębiorstw przesyłane będą — zamiast do centrali — do oddziałów wojewódzkich, co nie wyklucza zresztą, w razie potrzeby, możliwości wykorzystania tych materiałów do ewentualnych zbiorczych opracowań dla Departamentu Kredytowego.

Bieżąca kontrola stanu finansowego przedsiębiorstwa stanowi najtrudniejszy etap kontroli. Wynika to z samego charakteru kontroli bieżącej i z rodzajów materiałów jakimi Bank dysponuje przy jej wykonywaniu. Główną metodą stosowaną w tym zakresie jest przede wszystkim obserwacja i analiza kształtowania się zadłużenia przedsiębiorstw z tytułu poszczególnych rodzajów kredytów, z uwzględnieniem stanu na rachunku operacyjnym przedsiębiorstwa, stanu jego rozliczeń z budżetem Państwa oraz stanu należności i zobowiązań. Wprowadzie materiały te są w większej części w posiadaniu Banku, a uzyskanie brakujących danych leży w sferze możliwości, to jednak przy realizacji podstawowego zadania kontroli bieżącej tj. ustalenia trafnej oceny aktualnego stanu finansowego przedsiębiorstwa, z cyfrowym ujęciem ważniejszych składników aktywów i pasywów, napotykamy w praktyce na wiele niewiadomych. Oczywiście, że im lepiej znamy działalność przedsiębiorstwa, im wnikliwiej badamy zachodzące w nim zjawiska gospodarcze, tym bardziej zmniejszamy ilość nieznanych czynników, tym szybciej i bardziej realnie możemy ocenić sytuację finansową przedsiębiorstwa. Dlatego też niezbędnym warunkiem dobrej analizy stanu finansowego przedsiębiorstwa jest ciągłość obserwacji oraz dokładne badanie wszelkich zmian i odchyłeń w jego zadłużeniu. W tym celu instrukcja służbowa nakłada na wszystkie ogniwa aparatu kredytowego Banku obowiązek prowadzenia na ujednoliconych wzorach stałej ewidencji stanów ważniejszych elementów gospodarki finansowej przedsiębiorstwa.

Wydaje się, że nie wymaga uzasadnienia teza, że referent kredytowy, który wykorzystuje w należyty sposób dane z arkuszy ewidencyjnych i z innych dostępnych materiałów, a więc który uważnie obserwuje i analizuje zmiany obliwa poszczególnych kredytów i innych stanów podlegających rejestrowaniu oraz który niezwłocznie wyjaśnia bezpośrednio z przedsiębiorstwem na-

suwające się wątpliwości, może być w pełni i na bieżąco zorientowany w gospodarce finansowej przedsiębiorstwa. Z biegiem czasu można ustalić typowe dla danego przedsiębiorstwa wahania w jego zadłużeniu i poznać ich przyczyny, a tym samym ułatwić przeprowadzaną w ramach kontroli bieżącej analizę. Jest rzeczą jasną, że sam system kontroli, taki czy inny, nie zapewni jeszcze dobrych rezultatów, konieczny jest zawsze właściwy wkład myślowy ze strony pracownika. Szczególnie niebezpiecznym objawem obserwowanym przy kontroli jest powierzchowne traktowanie zagadnień i mechaniczne stosowanie ustalonych formulek. Na tym odcinku mamy jeszcze bardzo dużo do zrobienia i warto by na ten problem zwrócić specjalną uwagę właśnie w roku bieżącym, na bazie niezmiennych zasad kontroli.

Wzmocnienie kontroli wewnętrznej na odcinku bieżącej analizy stanu finansowego przedsiębiorstwa, zwłaszcza dla celów planowania kredytowego i sprawozdawczości, można by osiągnąć przez wprowadzenie na wszystkich szczeblach aparatu kredytowego Banku specjalnych kwartalnych arkuszy kontrolnych. Jako pozycje występowałyby w nich ważniejsze pozycje planu finansowania, a w rubrykach wpisywane byłyby cyfry odnoszące się do ultimo danego kwartału, pochodzące:

- z planu finansowania na dany kwartał, sporządzonego przez dane ogniwo aparatu bankowego;
- z planu finansowania na dany kwartał ewentualnie skorygowanego przez ogniwo nadrzędne;
- z planu finansowania na następny kwartał — przewidywane wykonanie danego kwartału bieżącego);
- ze sprawozdania z kontroli stanu finansowego przedsiębiorstwa czy branży za ostatni miesiąc danego kwartału;
- z bilansu przedsiębiorstwa czy z bilansu zbiorczego branży.

Porównanie powyższych cyfr dotyczących tej samej daty, ale wyprowadzonych w różnych okresach czasu stanowiłoby np. dla oddziału, który te dane opracował — jakby samokontrolę, a dla oddziału wojewódzkiego sprawdzian pracy i kontrolę słuszności przewidywań oddziału. Taka kontrola zwiększyłaby poczucie odpowie-

dzialności pracowników za podawane przez nich cyfry w planach finansowania i miesięcznych sprawozdaniach, a w niektórych przypadkach przyczyniłaby się do uniknięcia błędnych wniosków.

Kontrola następna czyli kontrola wyników działalności przedsiębiorstwa na podstawie jego sprawozdań finansowych jest tym rodzajem kontroli, który obejmuje najszerszy wachlarz zagadnień i który w pełni może realizować zadania wyznaczone kontroli bankowej. Analiza konkretnych danych cyfrowych pozwala na szczegółowe rozpatrzenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa i na wyprowadzenie realnych wniosków i projektów mających na celu usunięcie nieprawidłowości w gospodarce przedsiębiorstwa.

Kontrola następna daje z natury rzeczy największe możliwości badania całokształtu działalności przedsiębiorstwa, prawidłowości kształtowania się jego wyników i kosztów, a tym samym realizacji zasad rozrachunku gospodarczego. Specjalnym problemem wiążącym się ściśle z analizą sprawozdań finansowych jest zagadnienie szybkości obiegu środków obrotowych w przedsiębiorstwie. Zagadnienie to realizowane konsekwentnie na wszystkich etapach kontroli bankowej, może być jednak konkretnie zbadane dopiero w ramach kontroli następnej.

Kontrola bankowa, mimo formalnego podziału na trzy odrębne rodzaje, stanowi, rzecz jasna nierozzerwalną całość. Kontrola wstępna opiera się w znacznej mierze na materiałach uzyskanych w wyniku analizy sprawozdań finansowych oraz wniosków wyprowadzonych w toku kontroli bieżącej. Przy wykonywaniu kontroli bieżącej wykorzystujemy spostrzeżenia poczynione przy analizie planów finansowych w ramach kontroli wstępnej oraz dane kontroli następnej. Analiza wyników działalności przedsiębiorstwa jest sprawdzianem wniosków kontroli bieżącej i podstawą przy opiniowaniu planów finansowych na okres następny. Instrukcja w sposób wyraźny i niejednokrotnie podkreśla tę wspólną cechę wszystkich etapów kontroli a mianowicie wzajemne ich uzupełnianie się i powiązanie. Łączy się z tym również zagadnienie pełnego wykorzystywania wyników kontroli do innych prac, a zwłaszcza przy planowaniu kredytowym i w sprawozdawczości. Rzecz jest sama w sobie prosta i nie nowa, niemniej przeto nie zawsze przez wszystkich pracowników przestrzegana.

Instrumentem pomocniczym kontroli stosowanym we wszystkich jej etapach a niezbędnym zwłaszcza dla uzupełnienia i pogłębienia kontroli bieżącej i następnej są przeprowadzane w przedsiębiorstwach lustracje i badania wyrywkowe. Chociaż nie trzeba uzasadniać potrzeby i znaczenia tych badań i bezpośredniego kontaktu referenta z przedsiębiorstwem, to jednak w praktyce nie osiągnęliśmy jeszcze zadowalających rezultatów w tej dziedzinie i niewątpliwie wiele jest tu do zdziałania. Rola główna spoczywa przede wszystkim w rękach kierowników oddziałów oraz wydziałów i działów kredytowych, którzy przez odpowiednią organizację pracy i szkolenie mogą z jednej strony umożliwić w czasie referentowi jak najczęstsze kontaktowanie się z przedsiębiorstwem, a z drugiej strony dopilnować opracowania jak najbardziej ekonomicznych i skutecznych sposobów przeprowadzania badań w przedsiębiorstwie.

Podstawowe dane obrazujące działalność przedsiębiorstwa, ze szczególnym uwzględnieniem jego gospodarki finansowej, otrzymywane w wyniku wykonywanych przez Bank czynności oraz uzyskiwane drogą badań na terenie przedsiębiorstwa lub z jego sprawozdawczości, jak również ważniejsze spostrzeżenia i wnioski łączące z wynikami przeprowadzonych analiz, podlegają rejestrowaniu na wszystkich szczeblach aparatu kredytowego Banku. Jest to pierwsza zasadnicza funkcja kontroli. Drugą stanowi operatywne oddziaływanie na przedsiębiorstwo w kierunku likwidacji nieprawidłowości i odchyśleń, stwierdzonych w wyniku analitycznego badania ewidencjonowanych materiałów oraz w kierunku usprawnienia działalności przedsiębiorstwa i przyspieszenia obiegu przydzielonych mu środków obrotowych. W tym celu Bank wy-

posażony jest w specjalne sankcje, które stosuje w przypadkach wykroczeń przedsiębiorstwa przeciw dyscyplinie finansowej oraz w przypadkach gdy interwencje Banku nie odnoszą należytych rezultatów. Instrukcja podkreśla, że stosowanie sankcyj przez oddziały jest nie tylko ich uprawnieniem, ale i bezwzględnym obowiązkiem.

Reasumując powyższe uwagi należy stwierdzić, że na odcinku kontroli bankowej powinniśmy w r. 1951 dążyć do osiągnięcia na wszystkich szczeblach aparatu kredytowego:

- pełnego powiązania i wykorzystywania materiałów uzyskiwanych na poszczególnych etapach kontroli;
- pogłębienia kontroli analitycznej i zwalczania przejawów mechanicznego podejścia do analizy;
- należytego wykorzystywania wyników badań nad przyspieszeniem obiegu środków obrotowych w kontrolowanych przedsiębiorstwach i branżach;

a na zewnątrz do:

- zacieśnienia współpracy i zwiększenia bezpośrednich kontaktów z przedsiębiorstwami i jednostkami centralnymi oraz
- operatywnego oddziaływania przy pomocy interwencji i sankcyj w kierunku usunięcia stwierdzonych w toku kontroli nieprawidłowości w gospodarce przedsiębiorstw i branż.

Realizacja tych postulatów, możliwa do osiągnięcia przede wszystkim poprzez intensywne szkolenie pracowników, stanowić będzie jednocześnie realizację zadań jakie stoją przed kontrolą bankową.

MIROSŁAW ORŁOWSKI

BANK FINANSOWANIA BUDOWNICTWA KAPITAŁNEGO HANDLU I SPÓŁDZIELCZOŚCI ZSRR

W radzieckim systemie bankowym odrębne miejsce zajmują banki specjalne, będące typem socjalistycznych banków inwestycyjnych. Banki te przeprowadzają finansowanie i długoterminowe kredytowanie inwestycji, krótkoterminowe kredytowanie budowlanych przedsiębiorstw wykonawczych oraz operacje rozliczeniowe między zamawiającymi (zlecającymi), zlecającymi i dostawcami.

Finansowanie inwestycji dokonywane jest ze środków budżetowych i własnej akumulacji organizacyj gospodarczych. Finansowanie inwestycji przedsiębiorstw państwowych dokonywane jest w trybie bezzwrotnym.

Długoterminowe kredytowanie przeprowadzają banki specjalne (specbanki) ze środków organizacyj gospodarczych, lokat specjalnych i innych źródeł. Kredyty długoterminowe są udzielane przez specbanki na inwestycje organizacyj spółdzielczych i kolchozów.

W operacjach tych banków przeważa jednak finansowanie inwestycji przedsiębiorstw państwowych.

Specjalizacja banków na podstawie kryterium kredytu krótkoterminowego i finansowanie inwestycji właściwe są tylko ekonomice socjalistycznej, gdzie ma miejsce planowe rozgraniczenie środków przeznaczonych na finansowanie inwestycji i na kredytowanie produkcji i obrotu towarowego. Specjalne banki inwestycyjne są instytucjami finansowymi przeprowadzającymi w zasadzie bezzwrotne finansowanie kapitałnego budownictwa metodą bankową tj. na podstawie kontroli prawidłowego rozchodowania środków w tym budownictwie. Równoległe z tą działalnością banki te akumulują zasoby pie-

niężne dla długoterminowego finansowania inwestycji, krótkoterminowego kredytowania budowlanych organizacyj zleceń, a także przeprowadzają operacje rozliczeniowe między przedsiębiorstwami zleceń i zamawiającymi (zlecającymi).

Jednym z powyższych banków specjalnych jest bank finansowania budownictwa kapitałnego handlu i spółdzielczości ZSRR (Torgbank).

TORGBANK

Według stanu na dzień 1.VIII.1950 r. Torgbank posiadał następującą sieć placówek:

Centrala
133 Oddziały (tzw. Kantory)
6 Delegatów.

Przed wszystkim trzeba pamiętać, że Torgbank jest bankiem o zakresie działania rozpościerającym się na cały Związek Radziecki.

W ramach ustalonych przez narodowy plan gospodarczy, budżet państwowy i plany kredytowe, Torgbank przeprowadza finansowanie i długoterminowe kredytowanie inwestycji przedsiębiorstw, organizacyj i inwestycji powierzonych obsłudze tego banku. Następnie, omawiany bank udziela kredytów krótkoterminowych wykonawczym organizacjom budowlanym, gromadzi środki przeznaczone na finansowanie i kredytowanie powyżej wymienionych inwestycji oraz dokonuje operacji rozliczeniowych związanych z finansowaniem, kredytowaniem i gromadzeniem środków.

Torgbank wykonuje kontrolę finansową nad celowością wykorzystywania środków państwowych i spółdzielczych, kierowanych na finansowanie i kredytowanie inwestycji, kontroluje ak-

cję obniżania kosztów budownictwa, kontroluje przestrzeganie dyscypliny finansowej, w szczególności w pracach projekto-kosztorysowych, kontroluje dyscyplinę płatniczą w budownictwie i w ten sposób przyczynia się do umocnienia rozrachunku gospodarczego.

Akcja kredytowa Torgbanku polega na udzielaniu długoterminowych i krótkoterminowych pożyczek w postaci bezpośredniego, celowego, terminowego i zwrotnego kredytowania. Za powyższe operacje kredytowe Torgbank pobiera procenty w rozmiarach ustalonych przez Radę Ministrów ZSRR. Przy operacjach rozliczeniowych bank pobiera i wpłaca odsetki w wysokości ustalonej przez Radę Ministrów.

Torgbank jest odrębną osobą prawną i działa na zasadach rozrachunku gospodarczego. Resortowo bank podlega Ministerstwu Finansów ZSRR.

Charakterystyczne jest, że Torgbank zwolniony jest od podatków i danin państwowych oraz miejscowych (lokalnych) i od opłat państwowych.

1. Fundusze Torgbanku

Torgbank ma fundusz statutowy, rezerwowy, amortyzacyjny oraz, za zgodą Rady Ministrów ZSRR, może mieć fundusze specjalne.

Fundusz statutowy Torgbanku wynosi 250 milionów rubli. Fundusz statutowy przeznaczony jest na kredytowanie i stanowi zabezpieczenie zobowiązań Torgbanku.

Fundusz rezerwowy tworzony jest w drodze odliczeń od zysku i jest przeznaczony na pokrywanie strat mogących wyniknąć z operacji banku.

Czysty zysk banku dzielony jest w następujący sposób:

- a) 50% sumy zysku przelewane jest na rzecz budżetu Związku;
- b) pozostała część przelewana jest na fundusz rezerwowy, po osiągnięciu przez fundusz rezerwowy wysokości funduszu statutowego, tę część zysku przeznacza się na powiększenie funduszu statutowego lub przelewa się, stosownie do zarządzenia Rządu ZSRR, na dochód budżetu Związku. Torgbank wszystkie swoje środki przechowuje w Gosbanku, który prowadzi jego obsługę kasową.

2. Operacje Torgbanku — finansowanie i długoterminowe kredytowanie inwestycji państwowych przedsiębiorstw i organizacji.

Torgbank finansuje powyższe inwestycje, w zakresie poręczonym przez Rząd ZSRR na rachunek asygnowań z budżetów związkowego, republikańskich i terenowych (miejscowych) oraz na rachunek środków własnych przedsiębiorstw i organizacji, środków przewidzianych w ich planach finansowych. Drugim zasadniczym działem operacji są długoterminowe pożyczki udzielane przez Torgbank organizacjom handlu państwowego na specjalne budownictwo i rozszerzanie gospodarstw pomocniczych oraz spółdzielniom trudniącym się pracami poszukiwawczymi, na budownictwo i na zakupy dla celów wytwórczych.

Pożyczki długoterminowe są udzielane na skrypty dłużne terminowe, a przy pożyczkach gospodarstwom pomocniczym organizacji państwowych, spółdzielniom pod gwarancją ich organizacji nadrzędnych.

Torgbank przy finansowaniu i kredytowaniu inwestycji kontroluje wykorzystanie środków z punktu widzenia celowości ich zużycia i przeznaczenia, odpowiednio do zatwierdzonych planów, projektów i kosztorysów, z punktu widzenia wykonania obowiązku obniżania kosztów budownictwa, przestrzegania rozrachunku gospodarczego i dyscypliny płatniczej. W szczególności Torgbank kontroluje rozchodowanie funduszy płacy zarobkowej finansowanych i kredytowanych przez bank przedsiębiorstw i organizacji gospodarczych oraz przestrzeganie przez wykonawcze organizacje budowlane norm i limitów wydatków administracyjno-gospodarczych. Bank kontroluje też przestrzeganie ustalonych przez państwo cen na materiały budowlane i urządzenia (instalacje) a także przestrzeganie taryf za prace budowlane, projektowe itp. Bank również kontroluje terminowość i pełność wpłat do Torgbanku środków własnych przeznaczonych na inwestycje finansowych organizacji i przedsiębiorstw, spłatę pożyczek i maksymalne wykorzystanie wewnętrznych zasobów w budownictwie.

3. Operacje Torgbanku — gromadzenie i wykorzystywanie środków spółdzielczości dla finansowania i długoterminowego kredytowania.

W Torgbanku są koncentrowane fundusze długoterminowego kredytowania spółdzielczości, tworzone w drodze odliczeń od zysku organiza-

cyj i przedsiębiorstw spółdzielczych oraz inne środki organizacji spółdzielczych, przeznaczone na finansowanie i długoterminowe kredytowanie nakładów kapitałnych, na tworzenie i uzupełnianie środków obrotowych i funduszy podstawowych.

W tym ostatnim zakresie bank udziela kredytów długoterminowych spółdzielniom, związkom i przedsiębiorstwom na rozrachunku gospodarczym, spółdzielczości przemysłowej i leśnej, spółdzielczości spożywczej i innych gałęzi spółdzielczości na budownictwo kapitałne i na zakup środków podstawowych przeznaczenia produkcyjnego, mieszkaniowego i administracyjnego oraz na kapitałny remont własnych i dzierżawionych środków podstawowych jak również na tworzenie i uzupełnianie środków obrotowych tak już istniejących, jak i nowoutwieranych organizacji i przedsiębiorstw, a także na uzupełnianie ich funduszy podstawowych.

Torgbank finansuje inwestycje organizacji spółdzielczych na rachunek ich własnych środków wnoszonych do banku na wskazany cel.

Torgbank udziela pożyczek na uzupełnienie środków obrotowych i funduszy podstawowych organizacjom i przedsiębiorstwom spółdzielczym jedynie w przypadkach zaistnienia u nich zatwierdzonych w ustalonym trybie planów finansowych, prawidłowego prowadzenia rachunkowości i terminowego sporządzania ustalonej dla nich sprawozdawczości.

Torgbank, jak zaznaczyliśmy, kontroluje systematycznie prawidłowość wykorzystywania środków na inwestycje organizacji spółdzielczych, wykorzystywanie pożyczek na uzupełnienie środków obrotowych i funduszy podstawowych organizacji spółdzielczych oraz kontroluje terminowość zwrotu poszczególnych pożyczek oraz wpłat odliczeń od zysku przeznaczonych na fundusze długoterminowego kredytowania wszystkich organizacji spółdzielczych obowiązanych do dokonywania obliczeń na te fundusze.

Torgbank ma prawo w przypadku niewpłacenia przez organizacje i przedsiębiorstwa spółdzielcze, w terminie ustalonym, odliczeń od zysku na fundusz długoterminowego kredytowania, żądać od organu nadrzędnego płatnika wystawienia zlecenia płatniczego z wykazem przypadających odliczeń na fundusz długoterminowego kredytowania, celem dokonania przelewu z konta rozliczeniowego.

4. Operacje Torgbanku — krótkoterminowe kredytowanie państwowych przedsiębiorstw i organizacji

Torgbank udziela kredytu krótkoterminowego:

- a) wykonawczym organizacjom budowlanym na sezonowe nagromadzenie materiałów budowlanych, na paszę (furaż) i materiały pędne oraz na wykonawstwo, przeprowadzenie kapitałnego remontu i instalacji (mechanizmów) budowlanych i środków transportowych;
- b) wykonawczym organizacjom zaopatrzeniowym mającym konta rozliczeniowe w Torgbanku pod dokumenty rozliczeniowe w drodze;
- c) państwowym przedsiębiorstwom i organizacjom na pokrycie sezonowych różnic, różnic między wydatkami dokonywanymi w myśl planów, a wpływami środków własnych na te cele a także na wydatki przyszłych okresów (przygotowanie do budownictwa lat przyszłych);
- d) budownictwu i wykonawczym organizacjom budowlanym na pochodzące z importu dostawy urządzeń i materiałów przeznaczonych na inwestycje.

Kredyty krótkoterminowe są udzielane przez bank na terminowe skrypty dłużne zabezpieczone wartościami towarowo - materiałowymi i w przypadkach koniecznych zabezpieczane gwarancją organizacji nadrzędnych.

5. Operacje rozrachunkowe Torgbanku

Torgbank przeprowadza rozrachunki związane z finansowaniem i kredytowaniem inwestycji, gromadzeniem środków a także związane z innymi jego operacjami. Wszystkie środki pieniężne przedsiębiorstw, budów, wykonawczych organizacji i innych mających konta rozliczeniowe w Torgbanku muszą być przechowywane na tych kontach. Z rachunków tych wszystkie wyżej wymienione jednostki gospodarcze dokonują wydatkowania i płacą swoje zobowiązania.

Dla przechowywania środków pieniężnych i przeprowadzania rozrachunków Torgbank otwiera:

- rachunki finansowania inwestycji, a także rachunki środków własnych przedsiębiorstw, budów, organizacji wykonawczych i innych;

- rachunki rozliczeniowe i rachunki specjalne remontu kapitałnego — wykonawczym organizacjom budowlanym, montażowym, projektowym, geologiczno - poszukiwawczym;
- rachunki pożyczek — państwowym i spółdzielczym organizacjom i przedsiębiorstwom oraz spółdzielniom prowadzącym prace poszukiwawcze;
- rachunki funduszy długoterminowego kredytowania spółdzielczości — dysponentom tych funduszy;
- rachunki wkładów zwrotnych — organizacjom spółdzielczym.

Rozrachunki i operacje rozliczeniowe państwowych i spółdzielczych organizacji i przedsiębiorstw są przeprowadzane przez Torgbank, pod jego kontrolą, w drodze akceptu, akredytywy i rachunku specjalnego, a także w drodze przelewów, zleceń, czeków i zaliczeń roszczeń wzajemnych.

6. Uprawnienia Torgbanku

Dla wykonania zleconych mu zadań Torgbank ma prawo:

- wydawać instrukcje i wytyczne obowiązujące jego klientów;
- sprawdzać istnienie na budowach projektów i kosztorysów a także przeprowadzać w koniecznych przypadkach kontrolę dokumentów kosztorysowych;
- sprawdzać przestrzeganie cen ustalonych na materiały budowlane i instalacje;
- sprawdzać dokumenty pieniężne i rozliczeniowe, książki buchalteryjne i materiały sprawozdawczo - statystyczne jednostek gospodarczych kontrolowanych przez Torgbank, w zakresie niezbędnym dla kontroli prawidłowości wykorzystywania otrzymywanych w banku sum oraz dla kontroli mobilizacji środków własnych na inwestycje;
- sprawdzać akty i rachunki za wykonane roboty i przeprowadzać pomiary kontrolne robót wykonawczych przez przedsiębiorstwa kontrolowane;
- ściągać zbędnie wydatkowane sumy ujawnione w rezultacie kontrolnych pomiarów i nakładać kary za naruszenie obowiązujących zasad obiegu dokumentów oraz za wystawianie żądań płatniczych (list inkasowych) i zleceń nie odpowiadających faktycznie wykonanym robotom lub dostawom;

- stosować ulgi w finansowaniu i kredytowaniu w stosunku do jednostek gospodarczych pomyślnie wykonywujących plan budownictwa tak sezonowego (co do zakresu) jak i wartościowo i dobrze organizujących swoją gospodarkę finansową;
- otrzymywać od jednostek gospodarczych, mających rachunki w Torgbanku, sprawozdawczość operacyjną i buchalteryjną dotyczącą inwestycji i kapitałnych remontów.

O ile chodzi o sankcje w stosunku do organizacji gospodarczych nie wypełniających swoich zobowiązań wobec banku, dopuszczających do niegospodarności, naruszania dyscypliny finansowej, rozliczeniowej i kredytowej — Torgbank ma prawo zastosować następujące sankcje:

- wstrzymać finansowanie organizacji dopuszczających się niegospodarności i naruszenia dyscypliny finansowej;
- usuwać całkowicie od kredytowania lub od pewnych rodzajów pożyczek, organizacje i przedsiębiorstwa dopuszczające się niegospodarności, nieprawidłowego wykorzystywania własnych środków obrotowych i otrzymanych od banku pożyczek oraz systematycznie nie wypełniające swoich obowiązków wobec banku;

W tych przypadkach Torgbank może przed terminem ściągać wcześniej udzielone pożyczki i przenosić przedsiębiorstwa i organizacje budowlane wykonawcze na kredytowanie z zastrzeżeniem gwarancji organizacji nadrzędnych;

przed terminem ściągać pożyczki w przypadkach: zaistnienia niezabezpieczonego zadłużenia z pożyczek, niezadowolającego przechowywania wartości towarowo-materiałowych, będących zabezpieczeniem pożyczek udzielonych przez bank i w przypadkach uchylania się od kontroli Torgbanku;

- ściągać w trybie przymusowym z rachunków kontrolowanych przedsiębiorstw i organizacji wykonawczych budowlanych na polecenie Ministerstwa Finansów ZSRR, ministerstw finansów republik związkowych i autonomicznych oraz terenowych organów finansowych, środki obliczone na podstawie bilansów sprawozdawczych, przeznaczone na finansowanie inwestycji a nie przekazane w ustalonym terminie;

- spisywać w trybie przymusowym z rachunków klientów banków, na zlecenie Torgbanku i jego terenowych oddziałów (kantorów) odpisy amortyzacyjne, przeznaczone na remont kapitalny, a nie przekazane w ustalonym terminie.

Z tytułu roszczeń Torgbanku, wynikłych w związku z przekroczeniem terminu płatności lub w związku z przedterminowym ściąganiem pożyczek udzielonych państwowym i spółdzielczym przedsiębiorstwom i organizacjom — Torgbank przeprowadza rewindykację w trybie bezspornym, na zasadzie terminowego zobowiązania dłużnego. Przy tym na całkowite lub częściowe zmniejszenie zadłużenia Torgbanku mogą być zaliczone wszystkie kwoty pieniężne przypadające dłużnikom od Torgbanku, niezależnie z jakiego są tytułu. W razie braku środków na koncie dłużnika w Torgbanku, egzekucja może być skierowana przez egzekutora sądowego do majątku należącego do dłużnika; przy ściąganiu zadłużenia przeterminowanego — na podstawie notarialnej klauzuli wykonawczej, przy ściąganiu przed terminem — na podstawie tytułu wykonawczego wydanego przez sąd lub organy państwowego arbitrażu.

Nie zabezpieczone zastawem roszczenia Torgbanku z jego operacyj kredytowych zrównane są, odnośnie kolejności zaspokojenia, z roszczeniami Gosbanku.

Wreszcie, za zgodą Rady Ministrów ZSRR, Torgbank może nabywać akcje i obligacje zagranicznych banków i przedsiębiorstw.

7. Zarząd Torgbanku

W zasadzie kierownictwo ogólne i kontrola działalności należy do ministra finansów ZSRR. Minister ten:

- daje wytyczne działalności Torgbanku;
- zatwierdza zasady i instrukcje podstawowych operacyj Torgbanku;
- rozpatruje przedstawione przez Torgbank: wysokość prowizji oraz stawki procentowe jego operacyj czynnych i biernych oraz wnosi je do zatwierdzenia przez Radę Ministrów ZSRR;
- rozpatruje i przedstawia Radzie Ministrów ZSRR do zatwierdzenia plany kredytowe Torgbanku;
- rozpatruje i przedstawia Radzie Ministrów ZSRR do zatwierdzenia roczne sprawozdanie i bilans Torgbanku;

- wyznacza rewizję i badanie działalności Torgbanku;
- zatwierdza preliminarz wydatków administracyjno - gospodarczych, rozpatruje i przedstawia do zatwierdzenia Radzie Ministrów ZSRR strukturę organizacyjną i plan etatów Torgbanku;
- zatwierdza zasady w przedmiocie tworzenia oddziałów i powoływania delegatów Torgbanku; mianuje na wniosek zarządu Torgbanku, głównego buchaltera i głównego rewidenta Torgbanku oraz naczelników wydziałów centrali tego banku.

Bezpośredni zarząd Torgbanku stanowią: przewodniczący, jego zastępca i członkowie zarządu mianowani na wniosek ministra finansów ZSRR, przez Radę Ministrów ZSRR.

Przewodniczący zarządu Torgbanku:

- bezpośrednio prowadzi wszelką działalność Torgbanku i jego placówek oraz przedsiębiorze środki zapewniające wypełnienie zadań powierzonych bankowi;
- wydaje zarządzenia i instrukcje w zakresie wszelkich czynności Torgbanku oraz sprawdza ich wykonywanie;
- rozporządza majątkiem i środkami Torgbanku, udziela pełnomocnictw i reprezentuje we wszystkich sprawach Torgbank wobec organów państwowych ZSRR i wobec zagranicy;
- zatwierdza zasady organizacyjne wydziałów centrali Torgbanku;
- mianuje na stanowiska według ustalonej tabeli stanowisk („nomenklatury”) i zwalnia, ustala tryb mianowania i zwalniania innych pracowników Torgbanku, ustala wysokość płac urzędniczych, a także wielkość premii, przedstawia do rozpatrzenia ministra finansów ZSRR wnioski o przyznanie tytułów służbowych pracownikom średnim i zespołu kierowniczego Torgbanku, nadaje tytuły służbowe niższym pracownikom Torgbanku;
- otwiera i likwiduje placówki Torgbanku, rozpatruje zażalenia na działalność placówek Torgbanku oraz wyznacza rewizję i badanie placówek Torgbanku.

Do kompetencji zarządu Torgbanku należy:

- praktyczne kierowanie pracą banku;
- rozpatrywanie projektów instrukcji i zasad operacyj wykonywanych przez Torgbank, rozpatrywanie planów kredytowych i środ-

ków zapewniających wykonanie tych planów;

- zagadnienie kontroli finansowej państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstw i organizacji, w szczególności kontrola celowego wykorzystania pożyczek długoterminowych oraz ich zwrotu;
- zagadnienie organizacji finansowania, kredytowania, rozrachunków, rachunkowości, wewnątrz - bankowej kontroli i rewizji placówek Torgbanku;
- ustalanie form sprawozdawczości buchalteryjnej i statystycznej w placówkach Torgbanku, a także form dokumentów pieniężno - rozrachunkowych;
- zagadnienie kadr Torgbanku;
- rozpatrywanie preliminarza wydatków administracyjno - gospodarczych oraz
- rozpatrywanie sprawozdań kierowników placówek Torgbanku a także sprawozdań naczelników wydziałów centrali.

Decyzje zarządu Torgbanku są wydawane w postaci zarządzeń przewodniczącego zarządu Torgbanku. W przypadku różnicy zdań między przewodniczącym zarządu i zarządem, przewodniczący wykonuje swoją decyzję zawiadamiając ministra finansów ZSRR o wynikłej różnicy zdań. Ze swej strony członkowie zarządu mogą odwoływać się w takich przypadkach do ministra finansów ZSRR.

W ośrodkach centralnych republik związkowych i autonomicznych krajów i okręgów Torgbank ma swoje oddziały (tzw. kantory). W poszczególnych punktach, gdzie nie ma placówek Torgbanku, ma on swoich delegatów przy placówkach Gosbanku.

Instytucja delegatów jest w radzieckim systemie bankowym instytucją nową, która w tym ujęciu ostatnio znalazła szeroki rozwój i zastosowanie. Warto więc zastanowić się nad strukturą tej instytucji.

Delegaci banków specjalnych są powoływani przy oddziałach Gosbanku, wykonujących zlecenia banków specjalnych, (inwestycyjnych) w charakterze korespondentów.

Do funkcji delegata należy uprzednie rozpatrywanie i wizowanie dokumentów będących podstawą wydawania środków pieniężnych na finansowanie tej lub innej inwestycji, wizowanie dokumentów rozliczeniowych, a także wykonywanie kontroli nad prawidłowym wykorzystywaniem środków otrzymanych przez inwestorów.

Delegaci nie prowadzą ewidencji buchalteryjnej wypłacanych środków pieniężnych, to należy do wykonujących te czynności oddziałów Gosbanku, ale gdy oddział Gosbanku płaci rachunki za materiały budowlane wówczas prawidłowość cen wskazanych w fakturze sprawdza nie oddział Gosbanku, lecz delegat banku inwestycyjnego.

Do kompetencji delegatów należy przeprowadzanie uprzedniej i ostatecznej kontroli prawidłowego otrzymywania i rozchodowania środków przez budowy finansowane przez bank. Delegaci banków inwestycyjnych są nieznani w kapitalizmie. Instytucja ta może mieć miejsce tylko przy stosunkach korespondenckich między bankami socjalistycznymi, które są oparte na ściślejszej i harmonijnej współpracy dwóch socjalistycznych przedsiębiorstw bankowych, a nie na podstawie rywalizacji i konkurencji właściwych bankom kapitalistycznym.

W punktach, gdzie Torgbank nie ma swoich oddziałów, dokonuje on swoje operacje na umówionych z Gosbankiem zasadach, za pośrednictwem jego placówek. Na czele kantorów Torgbanku stoją kierownicy mianowani i zwalniani, stosownie do tabeli stanowisk („nomenklatury“) zatwierdzonej przez ministra finansów. To samo dotyczy delegatów. Placówki Torgbanku przeprowadzają przewidziane statutem operacje na terytorium odnośnej republiki, kraju i okręgu.

8. Odpowiedzialność Torgbanku za jego operacje

Roszczenia przeciwko Torgbankowi mogą być dochodzone w ogólnym terminie przedawnienia ustalonego ustawą.

W przypadku niewłaściwego wypłacenia przez Torgbank środków pieniężnych lub nieprawidłowego zarachowania ich na rachunki, Torgbank ponosi odpowiedzialność za straty poczynione klientom w granicach nieprawidłowo wypłaconych lub nieprawidłowo zarachowanych sum, jeśli nie zostanie stwierdzone, że nieprawidłowe wypłaty lub nieprawidłowe zarachowania zaszyły, miały miejsce z winy klientów.

9. Sprawozdawczość i rewizja działalności Torgbanku

Roczne sprawozdanie i bilans Torgbanku, po rozpatrzeniu przez Ministerstwo Finansów ZSRR, przedstawiane są do zatwierdzenia Radzie Ministrów ZSRR.

Odpisywanie wątpliwego zadłużenia dokonywane jest przez Torgbank w trybie ustalonym dla tego rodzaju odpisów dla przedsiębiorstw i organizacyj gospodarczych.

Rewizja działalności placówek Torgbanku dokonywana jest przez głównego rewidenta Torg-

banku. Rewidenci tak w centrali jak i w oddziałach (tzw. kantorach) Torgbanku stanowią jednolity scentralizowany aparat i są podporządkowani bezpośrednio głównemu rewidentowi. Wszyscy rewidenci są mianowani przez przewodniczącego zarządu Torgbanku.

ORGANIZACJA i TECHNIKA FINANSOWA

R. A. Ruecker.

AKREDYTYWA ODNAWIALNA W OBROTACH ZAGRANICZNYCH

W numerze 7/50 Wiadomości NBP omawiając obsługę akredytyw dokumentowych w obrotach zagranicznych wspomnieliśmy pokrótce także o akredytywie odnawialnej znanej w bankowości pod popularną nazwą akredytywy „revolvingowej”. Potrzeby praktyczne odczuwane na terenie działów operacyjnych N. B. P. wskazują jednak na konieczność szerszego omówienia tego tematu; w związku z tym zajmiemy się dziś szczegółowo tym rodzajem akredytywy.

Jak już wiemy, akredytywa odnawialna może być użyta jako instrument płatniczy dla określonego rodzaju operacji finansowych i historycznie miała ona za zadanie służyć właśnie tym celom. W tej postaci spotykaliśmy ją jednak, w naszych obrotach z zagranicą, stosunkowo rzadko i to tylko w krótkim okresie wolnej wymiany towarowej. Mianowicie akredytywą odnawialną gotówkową posługiwał się handel przy skupywaniu określonych artykułów masowych, najczęściej sezonowych. Ponieważ skup ten odbywał się przeważnie na sumy stosunkowo niewielkie lecz trwał w pewnym okresie kalendarzowym systematycznie, zleceniodawca akredytywy zainteresowany był w tym, aby odpowiednio do swych możliwości odbioru, składowania, sortowania lub przetwarzania i dalszej odsprzedaży skupowanego tą drogą towaru, regulowany był sam skup. Zależnie więc od tych możliwości, ustalał określone limity gotówkowe i okresy czasu w granicach których skup mógł się odbywać. W praktyce spotykaliśmy skutkiem tego akredytywy odnawialne gotówkowe, automatycznie odnawiające się np. co 1, 2, 3, 5, 10, 15

dni. Dla akredytowanego, tj. osoby dokonującej skupu, ta forma akredytywy była najbardziej odpowiednia, ponieważ towar skupiony wysyłała najczęściej zbiorowo, zatem posługiwanie się normalną akredytywą dokumentową wymagającą przy wykorzystywaniu jej przedłożenia dokumentów załadowczych, stanowiłoby poważne utrudnienie. Jakkolwiek więc akredytywa odnawialna gotówkowa posiadała, ze stanowiska operacji bankowych, cechy operacji finansowej, podłożem jej była zazwyczaj transakcja czysto handlowa. Tym niemniej w tym czasie posługiwano się gotówkową akredytywą odnawialną także dla celów finansowych w ścisłym sensie tego określenia, np. dla zasilania agentur, filii lub ich kosztów utrzymania, dla finansowania różnych przedsięwzięć eksploatacyjnych itp.

Dopiero zaostrażająca się reglamentacja obrotów towarowych przeznacza gotówkowej akredytywie odnawialnej właściwą rolę, t. j. okresowe zaopatrywanie w środki pieniężne przedstawicielstw, podróźnych, agentów etc. Z czasem odnawialna akredytywa gotówkowa przekształcona została w tzw. gotówkową akredytywę określoną i z tą nową jej formą banki nasze mają dziś dość często do czynienia. W tej nowej postaci, akredytywa ta pozbawiona została najczęściej zarówno odnawialności jak i handlowego charakteru i z reguły ma na celu jedynie zaspokojenie potrzeb podróźniczych — stąd też powszechne zastosowanie jakie akredytywy określone znalazły, poza czekami podróźniczymi, w obsłudze turystyki.

Równolegle do akredytywy odnawialnej gotówkowej, spotykanej dziś już bardzo rzadko, stosowana była w towarowych obrotach płatniczych, dokumentowa akredytywa odnawialna. Jej udoskonaleniem jest podział na akredytywę akumulowaną i nieakumulowaną (Accumulative Documentary Revolving - Credit & Nonaccumulative Documentary Revolving - Credit) i te formy spotykamy obecnie coraz częściej w naszym handlu zagranicznym.

Jak już wspomnieliśmy w zacytowanej na wstępie publikacji, nie każda transakcja towarowa nadaje się do likwidowania jej przy pomocy akredytywy odnawialnej. Zresztą sama jej nazwa wskazuje na to, że posługiwać się nią należy tam gdzie wchodzi w rachubę okresowość powtarzających się dostaw, przedstawiające jednakową mniej więcej wartość. W tych więc przypadkach słusze będzie, aby importer korzystał z akredytywy odnawialnej, technikę której opiszemy, dla łatwiejszego przyswojenia, na konkretnym przykładzie.

Jako przykład przyjmijmy sposób likwidowania transakcji importowej na jeden z surowców przywożonych masowo, tj. na rudy i zakładamy, że wartość transakcji określona została na 400,000 koron i obejmuje 12,000 ton rud z terminem dostawy w przeciągu 4 miesięcy w równych mniej więcej partiach miesięcznych.

Przede wszystkim eksporter będzie zmierzał do zabezpieczenia płynnego odbioru sprzedanego towaru w miarę toczącego się procesu wydobycia i w tym celu zażąda otwarcia mu akredytywy w takim terminie, który będzie zsynchronizowany z jego planem eksploatacyjnym, a za tym na 2, 3 lub 4 tygodnie przed zaplanowanym rozpoczęciem dostaw. Ponieważ powiedzieliśmy, że dostawa ma nastąpić w ciągu czterech miesięcy w równych mniej więcej miesięcznych częściach, importer polski powinien zlecić swemu bankowi otwarcie akredytywy do wysokości jednomiesięcznej wartości dostawy tj. do wysokości 100,000 koron, ważnej np. od 1 sierpnia do końca listopada, odnawianej począwszy od 1 września co miesiąc do wysokości dalszych 100,000 koron, aż do wyczerpania pełnej równowartości transakcji, tj. 400,000 koron. W ten sposób importer ustali najistotniejsze warunki akredytywy odnawialnej, które odróżniają ją od zwykłej akredytywy dokumentowej nieodnawialnej, podzielnej a mianowicie:

- a) termin ważności akredytywy;
- b) okres czasu jej automatycznego odnowienia;
- c) limit okresowy (tzw. „nawiązkę”);
- d) limit górny (tzw. „plafon”)

niezależnie od innych ogólnie przyjętych warunków odnoszących się do rodzaju i formy dokumentów ustalonych umownie.

W przypadku gdy miesięczne dostawy ustalone w naszym przykładzie na 3000 ton miesięcznie nie będą mogły być zrealizowane ściśle w zakreślonych granicach, gdyż zależy to od wielu okoliczności ubocznych (wykorzystanie tonażu, możliwości przeładunkowe, dowozowe i inne) akredytywa dopuszcza specyficzną dla tego rodzaju akredytyw klauzulę akumulowania jej nie wykorzystanego salda. Innymi słowy: jeżeli w pierwszym okresie ważności 1 — 31. 8. akredytywa wykorzystana zostanie np. tylko do wysokości 70,000 koron, niewykorzystana jej część wynosząca 30,000 koron będzie mogła być podjęta w następnym okresie odnowienia, przypadającym na okres czasu 1 — 30. 9 i wobec tego akredytywa ważna będzie w tym okresie czasu do wysokości limitu okresowego tj. 100,000 koron plus saldo przeniesione z pierwszego okresu ważności tj. 30,000 koron czyli łącznie do wysokości 130,000 koron.

Odwrotnie — jeżeli towar załadowany w pierwszym okresie przekroczy wysokość okresowego limitu 100,000 koron np. o 20,000 koron, eksporter zagraniczny może sumę tę podjąć w następnym okresie odnowienia, w związku z czym ważna ona będzie w tym okresie tylko do wysokości 80,000 koron. Niemniej jednak importer może w porozumieniu z beneficjentem i w granicach swych możliwości importowych przekazać mu tę różnicę, w związku z czym okresowy limit akredytywy ważny będzie na pełną kwotę tj. 100,000 koron. Spowoduje to oczywiście podwyższenie ilości importowanego towaru. Jeżeli jednak importer nie zleci bankowi zaopatrzenia akredytywy w klauzulę akumulatywności, bank przyjmie że jest ona nieakumulowana i wtedy saldo 30,000 koron automatycznie ulega skreśleniu a odnowienie akredytywy następuje jedynie do wysokości 100,000 koron. Ewentualność taka będzie miała miejsce np. wtedy, kiedy importer nie będzie w stanie przyjąć w ciągu miesiąca więcej surowca niż określił w limicie okresowym, tj. 3000 ton, lub też w przypadku kiedy względy handlowe przemawiają za tym

aby zrezygnować z niewykonanej części dostawy. Zależnie więc od rodzaju towaru, warunków rynkowych itd., powody automatycznego skreślenia niewykorzystanych sald limitów okresowych mogą być różne; dlatego w zleceniu udzielonym bankowi przez importera na otwarcie akredytyw odnawialnych, powinien on mieć na uwadze, że zwyczajowo, jeżeli nie wskazuje bankowi że dana akredytywa ma być akumulowana, bank uważać ją będzie za nieakumulowaną.

Niezależnie od omówionych tu specyficznych cech akredytywy odnawialnej, może ona być odwołalna lub nieodwołalna, a potwierdzona bądź przez bank krajowy, bądź też przez bank zagraniczny.

Na tle posługiwania się akredytywą odnawialną rozpowszechniła jest opinia, że może ona być zastąpiona normalną akredytywą dokumentową podzielną. Aby przedstawić jaskrawą różnicę jaka zachodzi między obu rodzajami tych akredytyw, wrócimy do przykładu który posłużył nam dla scharakteryzowania akredytywy odnawialnej. Jeżeli więc dla zlikwidowania transakcji o której mówiliśmy, importer zechce posłużyć się akredytywą dokumentową zwykłą, lecz podzielną, zmuszony będzie otworzyć dostawcy akredytywę na pełną wartość dostawy, tj. na 400,000 koron zamiast na czwartą część tej sumy — tak poważne wiązanie środków nie może

pozostać bez wpływu na kształtowanie się finansowych możliwości obrotowych importera. Ponadto importer wystawiony będzie na ryzyko otrzymania zamówionego towaru w takich terminach i ilościach, które mogą się okazać najmniej dogodne dla niego a nawet w jednym łącznym transporcie jeśli zważyć, że w interpretacji banków podzielnosc akredytywy, czyli częściowa dostawa jest przywilejem przyznanym beneficjentowi nie zaś jego obowiązkiem. Jeżeli importer pragnie uniknąć takiego ryzyka, zmuszony będzie albo otworzyć cztery akredytywy po 100,000 koron każda, albo też otworzyć jedną na tę sumę i w miarę zbliżających się terminów dostawy, podwyższyć i przedłużyć ją. Nie trzeba udowadniać, że taka droga jest uciążliwsza i kosztowniejsza.

Jeżeli zatem importer zamierza narzucić eksporterowi zagranicznemu częściową terminową dostawę, powinien on posługiwać się raczej tylko akredytywą odnawialną. Zasada ta nie przesądza oczywiście o przypadkach, kiedy importerowi zależy na otrzymaniu towaru w czasie najkrótszym, pozostawiając swemu kontrahentowi całkowitą swobodę w wyborze terminów załadowania a zatem i wysokości każdorazowego wykorzystania akredytywy, gdyż w takich przypadkach normalna akredytywa dokumentowa podzielną będzie niezastąpioną.

ODDZIAŁY PRZODUJĄCE

W trzecim kwartale 1950 roku następujące oddziały Narodowego Banku Polskiego zostały uznane za oddziały przodujące:

O/BRODNICA
O/BYTOM
O/GORZÓW WLKP.
O/JASŁO
O/W. KATOWICE
O/KŁODZKO
O/LESZNO
O/M-I ŁÓDŹ
O/NOWY BYTOM

O/OŚWIĘCIM
O/PŁOCK
O/RACIBÓRZ
O/RADOM
O/SIEMIANOWICE
O/STAROGARD
O/ŚWIĘTOCHŁOWICE
O/SZCZECINEK

Oddziały te Zarząd Banku wyróżnił nagrodami pieniężnymi. W klasyfikacji ogólnej na pierwsze miejsce wysunął się Oddział w Bytomiu.

DZIAŁ i n s t r u k c y j n y

DEPARTAMENT OGÓLNY

ZESTAWIENIA OBROTÓW DZIENNYCH

Z dniem 2 stycznia br. — na mocy okólnika 167/50 z dz. X/A — nastąpiła częściowa zmiana w sposobie sporządzania zestawień obrotów dziennych na formularzu nr 10003. W celu praktycznego zopoznania pracowników z nowymi zasadami podajemy poniżej przykład zestawienia, obejmujący obroty na kontach bilansowych:

- 104 — Zapas biletów bankowych i bilonu;
- 105 — Zapas biletów bankowych i bilonu w drodze;
- 110 — Rachunki operacyjne przedsiębiorstw społecznych;
- 113 — Rachunki organizacji politycznych, społecznych i zawodowych;
- 120 — Rachunki operacyjne banków i GKS;
- 130 — Uznania w drodze;
- 131 — Obciążenia w drodze;
- 240 — Kredyty na należności fakturowe;
- 260 — Kredyty przeterminowane;
- 301 — Pieniądze zagraniczne;

1. *przekrój* (memoriałowy) obejmuje operacje z ty

Winien

130 — zł 375.000.—

(globalna kwota otrzymanych awizów)

Pozycja zł 5.000.— po stronie „Ma” konta 130 dotyczy zwrotu przelewów mylnie skierowanych.

- 411 — Wydatki budżetu centralnego;
- 412 — Dochody budżetu centralnego;
- 421 — Wydatki budżetów terenowych;
- 422 — Dochody budżetów terenowych;
- 831/8 — Wydatki osobowe;
- 933 — Podatek od wynagrodzeń;
- 934 — Potrącenia na SFO.

Ze względów technicznych nie było możliwe zamieszczenie na łamach niniejszego miesięcznika przykładu w układzie odpowiadającym ściśle układowi graficznemu formularza 10003. Zamieszczony poniżej wzór zestawienia obrotów dziennych — jakkolwiek odmiennej nieco formy — w istocie obrazuje najważniejsze zasady sporządzania zestawienia. Kolumna „zestawienie gotówki” została w przykładzie pominięta, gdyż sposób jej wypełniania nie uległ żadnej zmianie.

Na obrotyienne, podane w przykładzie zestawienia, składają się obroty memoriałowe i gotówkowe, wpisane w sześciu przekrojach:

tułu otrzymanych awizów uznaniowych, a mianowicie:

Ma

110	—	zł	150.000.—
113	—	zł	20.000.—
120	—	zł	50.000.—
412	—	zł	100.000.—
422	—	zł	50.000.—
130	—	zł	5.000.—
		zł	375.000.—

2. *przekrój* (memoriałowy) wykazuje operacje z tytułu otrzymanych awizów obciążeniowych, a mianowicie:

Winien

110	—	zł	35.000.—
113	—	zł	7.500.—
120	—	zł	15.000.—
411	—	zł	10.000.—
131	—	zł	2.500.—
		zł	70.000.—

Ma

131	—	zł	70.000.—
-----	---	----	----------

(globalna kwota otrzymanych awizów)

(zwrot mylnie skierowanego obciążenia)

W 3 przekroju (memoriałowym) objęte są operacje z tytułu I partii poleceń przelewu otrzymanych od posiadaczy rachunków osobowych oraz rozliczenia listy płacy:

Winien			Ma		
110	—	zł 375.000.—	110	—	zł 100.000.—
113	—	zł 55.000.—	113	—	zł 3.000.—
120	—	zł 180.000.—	120	—	zł 12.000.—
240	—	zł 45.000.—	130	—	zł 150.000.—
260	—	zł 25.000.—	260	—	zł 17.000.—
411	—	zł 38.000.—	412	—	zł 400.000.—
421	—	zł 13.000.—	421	—	zł 500.— (storno)
422	—	zł 850.— (storno)	422	—	zł 49.350.—
831/8	—	zł 150.— (suma potrą ceń listy płacy)	933	—	zł 100.— *
			934	—	zł 50.— *
		<u>zł 732.000.—</u>			<u>zł 732.000.—</u>

*) potrącenia z listy płacy.

4 przekrój (memoriałowy) zawiera operacje z tytułu II partii przyjętych dyspozycji bezgotówkowych:

Winien			Ma		
110	—	zł 225.000.—	110	—	zł 185.000.—
113	—	zł 18.000.—	113	—	zł 30.000.—
131	—	zł 42.000.—	120	—	zł 137.500.—
240	—	zł 32.000.—	130	—	zł 56.000.—
411	—	zł 185.000.—	412	—	zł 54.000.—
421	—	zł 33.000.—	422	—	zł 72.500.—
		<u>zł 535.000.—</u>			<u>zł 535.000.—</u>

5 przekrój zawiera operacje gotówkowe rozchodowe, a mianowicie:

Winien				Ma	
105	—	zł 50.000.—	}	wysłany do innego oddziału	104 — zł 530.100.—
110	—	zł 175.000.—		transport pieniężny	
113	—	zł 60.000.—		wypłaty czekami	
120	—	zł 78.000.—			
131	—	zł 500.—		wypłata czeku pracownika	(ogólna suma rozchodów gotówkowych)
				innego oddziału	
301	—	zł 100.—		skup obcych walut	
411	—	zł 125.000.—	}	wypłaty czekami	
421	—	zł 40.000.—			
831/8	—	zł 1.500.—			wypłata gotówki z listy
		<u>zł 530.100.—</u>		płacy (netto)	

wysłany do innego oddziału
transport pieniężny

wypłaty czekami

wypłata czeku pracownika
innego oddziału

skup obcych walut

wypłaty czekami

wypłata gotówki z listy
płacy (netto)

6 przekrój obejmuje operacje gotówkowe przychodowe, a mianowicie:

Winien			Ma		
104	—	zł 475.750.—	105	—	zł 150.000.—
		<u>(ogólna suma przychodów gotówkowych)</u>	110	—	zł 128.500.—
			113	—	zł 45.000.—
			120	—	zł 73.500.—
			130	—	zł 1.200.—
			301	—	zł 50.—
			412	—	zł 55.000.—
			422	—	zł 22.500.—
					<u>zł 475.750.—</u>

otrzymany zasiłek ze Sk. Em.

wpłaty gotówkowe

wpłata na inny oddział
sprzedaż obcych walut

wpłaty gotówkowe

Zestawienie obrotów — jako materiał do sporządzenia raportów dziennych, wyprowadzone na podstawie globalnych obrotów dziennych poszczególnych kont bilansowych, przedstawia się następująco:

Winien	Nr konta bilansowego	Ma
475.750.—	104	530.100.—
50.000.—	105	150.000.—
810.000.—	110	563.500.—
140.500.—	113	98.000.—
273.000.—	120	273.000.—
375.000.—	130	212.200.—
45.000.—	131	70.000.—
77.000.—	240	—
25.000.—	260	17.000.—
100.—	301	50.—
358.000.—	411	—
—	412	609.000.—
86.000.—	421	500.—
850.—	422	194.350.—
1.650.—	831/8	—
—	933	100.—
—	934	50.—
2.717.850.—	Razem Wn = Ma	2.717.850.—

Sumy końcowe „zestawienia obrotów“ muszą być identyczne po stronie Winien i Ma i jednocześnie zgodne z sumami końcowymi „zestawienia przekrojów“.

Zestawienie obrotów dziennych

Nr p.	Wn - 104 - Ma		Wn - 105 - Ma		Wn - 110 - Ma		Wn - 113 - Ma		Wn - 120 - Ma		Wn - 130 - Ma	
1						150.000		20.000		50.000	375.000	5.000
2					35.000		7.500		15.000			
3					375.000	100.000	55.000	3.000	180.000	12.000		150.000
4					225.000	185.000	18.000	30.000		137.500		56.000
5		530.100	50.000		175.000		60.000		78.000			
6	475.750			150.000		128.500		45.000		73.500		1.200
Razem	475.750	530.100	50.000	150.000	810.000	563.500	140.500	98.000	273.000	273.000	375.000	212.200
Nr p.	Wn - 131 - Ma		Wn - 240 - Ma		Wn - 260 - Ma		Wn - 301 - Ma		Wn - 411 - Ma		Wn - 412 - Ma	
1												100.000
2	2.500	70.000							10.000			
3			45.000		25.000	17.000			38.000			400.000
4	42.000		32.000						185.000			54.000
5	500						100		125.000			
6								50				55.000
Razem	45.000	70.000	77.000	—	25.000	17.000	100	50	358.000	—	—	609.000
Nr p.	Wn - 421 - Ma		Wn - 422 - Ma		Wn - 831/8 - Ma		Wn - 933 - Ma		Wn - 934 - Ma		Zestawienie przekrojów	
											Winien	Ma
1				50 000							375.000	375.000
2											70.000	70.000
3	13.000	500	850	49.350	150		100		50		732.000	732.000
4	33.000			72.500							535.000	535.000
5	40.000				1.500						530.100	530.100
6				22.500							475.750	475.750
Razem	86.000	500	850	194.350	1.650	—	—	100	—	50	2.717.850	2.717.850

B. G.

WYCIĄGI Z PISM GENERALNEGO SEKRETARIATU

Obowiązek uzyskiwania zezwoleń banku na wypłaty ponad zł 900.—

W załatwieniu pisma z dnia 28 ub. miesiąca L. 121 odwołującego się do decyzji Generalnego Sekretariatu w sprawie stwierdzonego naruszenia przepisów ustawy o obrocie bezgotówkowym przez Centralę Handlową Przemysłu Skórzanego, polegającego na wypłacie gotówkowej złotych 1.036,80 z wpływów bieżących kasy sklepowej na pokrycie kosztów wyjazdu wycieczki pracowników — zawiadamiamy, że o powyższym przypadku należy zawiadomić prokuratora powiatowego.

Wspomniane na wstępie przedsiębiorstwo nie tylko naruszyło dyscyplinę finansową przez bezprawne finansowanie wydatków akcji socjalnej ze środków operacyjnych ale również bez zezwolenia oddziału wypłaciło z wpływów bieżących kwotę przewyższającą granicę drobnych wpłat i wypłat. Poza tym zaznaczamy, że koszty przejazdu powinny być pokryte w drodze bezgotówkowej.

J. H.

GS/3/1c, dnia 2 stycznia 1951 r.

Obowiązek zawiadamiania władz prokuratorskich o stwierdzonych naruszeniach przepisów ustawy o obrocie bezgotówkowym.

W nawiązaniu do przesłanego nam sprawozdania z obrotu bezgotówkowego za listopad br., w którym oddział zapytuje czy należy stwierdzone przypadki naruszenia przepisów ustawy o obrocie bezgotówkowym podawać do wiadomości prokuratora, czy też może ograniczyć się do nakładania sankcji bankowych — wyjaśniamy, że przestępstwa wynikające z przekroczenia przepisów ustawy o obrocie bezgotówkowym są z urzędu ścigane i zawiadamianie o nich władz sądowych jest obowiązkiem nałożonym art. 228 k. p. k.

W przypadkach kierowania spraw do prokuratora należy zachować tryb postępowania ustalony okólnikiem Nr 111/50.

J. H.

GS/3/1b, dnia 23 grudnia 1950 r.

Wyjaśnienia do § 6 rozporządzenia wykonawczego ministra skarbu.

W załatwieniu pisma oddziału z dnia 10 bm. w sprawie między innymi wydania wiążącej interpretacji i pojęcia pogotowia kasowego, stwierdzamy, że § 6 rozporządzenia wykonawczego ministra skarbu z dnia 6. 8. 1949 r., dostatecznie jasno określa pojęcie pogotowia kasowego. Nie należy więc, trzymając się dosłownie tekstu rozporządzenia, przez pogotowie kasowe rozumieć sumy dziennych wydatków, które przecież mogą często przekraczać ustalone limity pogotowia kasowego i są pokrywane również ze środków bankowych.

Następnie wyjaśniamy, że w handlu detalicznym transakcje są dokonywane zasadniczo gotówkowo, a tylko w przypadkach zaofiarowania zapłaty w formie czeku rozrachunkowego, przez uspołecznionego uczestnika obrotu bezgotówkowego, ten rodzaj zapłaty bezgotówkowej jest honorowany. Regulowanie rachunków w drodze inkasa faktur nie jest przewidziane w detalicznym handlu uspołecznionym (uchwała KERM z dnia 20. 5. 1947 r. pkt. 11).

J. H.

GS/3/1a, dnia 20 grudnia 1950 r.

Wyjaśnienia do art. 8, ust. 2, pkt. 1, przepisów ustawy o obrocie bezgotówkowym.

W związku z zapytaniem oddziałów w sprawie interpretacji art. 8, ust. 2, pkt. 1 — Ministerstwo Finansów komunikuje, że zakaz dokonywania wypłat wszelkiego rodzaju wynagrodzeń za pracę z wpływów gotówkowych i pogotowia kasowego odnosi się do przedsiębiorstw uspołeczniionych podlegających kontroli funduszu płac i wymienionych w uchwale Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1949 r., w sprawie bankowej kontroli płac w przedsiębiorstwach uspołeczniionych.

Przedsiębiorstwa zatem nie wymienione w wyżej powołanej uchwale Rady Ministrów mogą w granicach drobnych wypłat dokonywać wypłaty wynagrodzeń za pracę z wpływów gotówkowych i pogotowia kasowego.

Powyższe wynika z pisma Ministerstwa Finansów z dnia 30. 9. br. Nr DB. 4662/5/50 w którym „wykonywana przez banki kontrola funduszu płac” została wymieniona jako powód, dla którego wypłata wynagrodzeń także poniżej 30 tys. zł ma być dokonywana wyłącznie ze środków otrzymywanych na ten cel z banku.

J. H.

GS/3/1b, dnia 23 grudnia 1950 r.

Zawiadomienie GS o stwierdzonych naruszeniach przepisów ustawy o obrocie bezgotówkowym.

W powołanym na wstępie sprawozdaniu w punkcie trzecim oddział podaje, że wszystkie fakty przekroczeń przepisów obrotu bezgotówkowego komunikowane są władzom nadzorczym jednostek gospodarczych celem wydania zarządzeń zapobiegawczych.

W związku z tym zwracamy uwagę oddziałowi na obowiązek zawiadomiania przede wszystkim Generalnego Sekretariatu o każdym stwierdzonym naruszeniu przepisów obrotu bezgotówkowego, gdyż decyzja ewentualnego odstąpienia od zawiadomienia władz sądowych nie leży w kompetencji oddziału. Przepięstwa wynikające z naruszenia przepisów ustawy o obrocie bezgotówkowym są z urzędu ścigane i zaniechanie powiadomienia o popełnionych przestępstwach właściwych władz jest karane z art. 286 k. k.

J. H.

GS/3/1a, dnia 18 grudnia 1950 r.

Stosowanie zapłaty bezgotówkowej w szerokim zakresie.

W załatwieniu pisma oddziału z dnia 13 b. m. L. 62. 152 w sprawie nieprzestrzegania obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym przez Hutę Szkła „Edwardów” w Radomsku — wyjaśniamy:

- 1) stałe a nieraz kilkakrotnie w ciągu dnia dokonywane gotówkowe zakupy materiałów pędnych w C. P. N. świadczą o nieplanowej gospodarce przedsiębiorstwa i naruszeniu dyscypliny finansowej, gdyż niewątpliwie oddział musiał przedsięwzięciu zwracać uwagę na konieczność regulowania tego rodzaju zakupów w drodze bezgotówkowej tj. przez nabywanie w rejonowej eksporturze C. P. N. czeków benzynowych i na smary, pokrywanych czekiem do rozrachunku lub przelewem bankowym. Czeki są realizowane w każdej stacji benzynowej C. P. N., a ważność

ich przekracza okres roku. Zupełnie niedopuszczalne jest nabywanie benzyny od dostawcy prywatnego i potwierdza nasze przypuszczenia o chaotycznej gospodarce przedsiębiorstwa.

- 2) nabywanie artykułów rolnych u producentów nieuspołeczniczonych może być usprawiedliwione tylko w przypadku, gdy tych artykułów nie można nabyć w handlu uspołecznionym. Zapłata za te artykuły w handlu uspołecznionym może nastąpić jedynie bezgotówkowo.
- 3) regulowanie rachunków uspołeczniczonych uczestników obrotu bezgotówkowego, zwłaszcza P. K. P., poczty lub P. S. S. powinno być dokonywane zasadniczo czekiem rozrachunkowym z wyjątkiem rachunków wystawionych na drobne kwoty, których granica dolna nie została jeszcze ustalona — przyjąć można tymczasowo na około zł 30.—

Wobec niewątpliwego naruszenia dyscypliny finansowej przez wyżej wymienione przedsiębiorstwo, oddział powinien wykorzystać przysługujące mu uprawnienia w przedmiocie stosowania sankcji bankowych, przede wszystkim zaś sankcji polegającej na uzupełnieniu pogotowia kasowego ze środków bankowych, po przedłożeniu kopii raportu kasowego i rozliczenia się z poprzednio pobranych kwot. Poza tym należy zawiadomić władze zwierzchnie przedsiębiorstwa o omówionych przekroczeniach i zażądać przeprowadzenia dochodzeń oraz ukarania winnych naruszenia dyscypliny finansowej.

J. H.

GS/3/1b, dnia 18 grudnia 1950 r.

Wyjaśnienia do § 6 rozporządzenia wykonawczego ministra skarbu.

W odpowiedzi na zapytanie oddziału zawarte w piśmie z dnia 11 bm. L. 143 w sprawie kwalifikowania sporadycznego przekraczania przez uczestników obrotu bezgotówkowego ustalonej granicy pogotowia kasowego na okres 1 — 2 dni w przypadkach niezgłoszenia się pracowników po odbiór uposażenia lub dostawców po odbiór należnej im zapłaty — wyjaśniamy w powołaniu się na § 6 rozporządzenia wykonawczego ministra skarbu z dnia 27. 12. 1950 r., że przekroczenie górnej granicy pogotowia kasowego jest dozwolone o sumy niezbędne na dokonanie wypłat na okres uzasadniony istotną potrzebą. Biorąc nadto pod uwagę utrudnienia komunikacyjne z siedzibą banku finansu-

jącego, opisane przez oddział przypadki przekroczenia pogotowia kasowego są dopuszczalne i zgodne z przepisami obowiązującej ustawy o obrocie bezgotówkowym.

J. H.

GS/3/1a, dnia 16 grudnia 1950 r.

Przyjmowanie zapłaty bezgotówkowej przez uspołeczniony handel detaliczny.

W związku z pismem oddziału z dnia 2 bm. L. 14-143 pkt. d), podajemy poniżej treść pisma okólnego, nr 107 z dnia 3. 8. 1950 r., wydanego przez Ministerstwo Handlu Wewnętrznego, które nakazuje sklepom detalicznym handlu uspołecznionego przyjmowanie od uczestników obrotu bezgotówkowego czeków rozrachunkowych za dostawy towarowe:

„Wobec zachodzących wypadków odmowy ze strony kierownictwa sklepów detalicznej sprzedaży handlu uspołecznionego przyjmowania od nabywców należących do jednostek budżetu państwowego i sektora uspołecznionego, tj. będących uczestnikami obrotu bezgotówkowego, wymienionymi w art. 1, ust. 1, pkt. 1 ustawy z dnia 1. 7. 1949 r., o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 294), zapłaty bezgotówkowej — Departament Finansowy MHW przypomina, że sklepy detalicznej sprzedaży handlu uspołecznionego, zgodnie z postanowieniami zawartymi w art. 3, ust. 4 wyżej powołanej ustawy, powinny przyjmować od nabywców, będących uczestnikami obrotu bezgotówkowego (art. 1, ust. 1, pkt. 1 wyżej wymienionej ustawy) zapłatę oprócz gotówki również i czekiem rozrachunkowym za dostawy

towarowe. Zainteresowane centrale (przedsiębiorstwa państwowe) wydadzą podległym sobie jednostkom dołowym odnośne instrukcje“.

W przypadkach odmowy przyjmowania czeków rozrachunkowych przez placówki handlu uspołecznionego — oddział powinien powołać się na powyższe zarządzenie.

J. H.

GS/3/1a, dnia 13 grudnia 1950 r.

Sumy przetrzymywane przez uczestników obrotu bezgotówkowego poza pogotowiem kasowym.

W odpowiedzi na pismo oddziału z dnia 5 bm. L. 6/56/9/4744 w sprawie podwyższenia limitu pogotowia kasowego dla Zakładów Roszarniczych w Choceniu na okres wykupu plonów od rolników — zawiadamiamy, że nie tylko nie należy podwyższać pogotowia kasowego wspomnianemu przedsiębiorstwu ale je zmniejszyć do zł 1.000.—, gdyż przedsiębiorstwo może za wiedzą i zezwoleniem oddziału — zgodnie z przepisami rozporządzenia wykonawczego z dnia 6. 8. 1949 r., § 6 — przetrzymywać na okres uzasadniony istotną potrzebą, sumy niezbędne na dokonanie wypłat z góry przewidzianych a określonych w art. 3, ust. 1, pkt. 2, 3, 4 i 6. Sumy te mogą przekraczać górną granicę ustalonego pogotowia kasowego.

Wypłata należności rolnikom powinna mieć przebieg planowy, dający możliwość cyfrowego określenia potrzeb na okres 2 — 3 dni, a w związku z tym udzielenie zezwolenia przez oddział na przetrzymywanie omawianych sum może nastąpić pod warunkiem, że stopień zabezpieczenia pieniędzy będzie zadowalający.

J. H.

GS/3/1a, dnia 12 grudnia 1950 r.

DEPARTAMENT ZAGRANICZNY

TABELA KURSOWA

Narodowy Bank Polski stosuje od dnia 30. 12. 1950 r., następujące kursy przy kupnie i sprzedaży dewiz i pieniędzy zagranicznych:

D e w i z y				B a n k n o t y	
Kupno zł	Sprzedaż zł			Kupno zł	Sprzedaż zł
99,75	100,25	Z. S. R. R. Clearing	100 Rubli	—	—
11,17	11,23	Anglia	1 £ sterling	11,15	11,22
—	—	Argentyna	100 Peso	20,—	22,—
8,94	8,98	Australia	1 £ australijski	8,10	8,40
—	15,50*)	Austria	100 Sz. austr.	15,—	15,50
7,98	8,02	Belgia	100 Fr. belg.	7,90	8,—
—	—	Brazylia	100 Cruzeiro	11,45	11,75
—	1,40½*)	Bulgaria	100 Lewa	1,35	1,40
7,98	8,02	Czechosłowacja	100 Kr. czech.	7,90	8,—
57,77	58,05	Dania	100 Kr. duńsk.	50,—	55,—
11,46	11,52	Egipt	1 £ egipski	9,50	10,—
—	1,75*)	Finlandia	100 Mk. fińsk.	1,25	1,40
1,14	1,14½	Francja	100 Fr. franc.	1,10	1,15
11,17	11,23	Izrael	1 £ izr.	6,50	7,—
105,—	105,52	Holandia	100 Hfl.	100,—	105,—
3,83	3,85	Kanada	1 \$ kan.	3,80	3,84
55,86	56,14	Norwegia	100 Kr. norw.	50,—	55,—
—	2,68*)	Rumunia	100 lei	—	—
3,99	4,01	Stany Zjedn. A. P.	1 \$ USA	3,98	4,01
92,56	93,02	Szwajcaria	100 Fr. szwajc.	92,—	93,—
77,11	77,49	Szwecja	100 Kr. szwedz.	72,—	77,—
—	34,42*)	Węgry	100 Forint	32,—	34,—
—	0,67*)	Włochy	100 Lirów it.	0,65	0,70
		1 gram czystego złota		4,50	—

Bank skupuje:

1. Banknoty uszkodzone, lecz nadające się do skupu oraz banknoty dolarowe emisji sprzed roku 1928 tzw. długie według kursów obniżonych o 5%.
2. Obiegowe monety srebrne i bilon — według kursów banknotów, obniżonych o 10%.

Funty angielskie w odcinkach wyższych niż £ 1.—. — oraz pieniądze zagraniczne nie objęte tabelą oddziały przyjmują tylko do inkasa.

*) dla przekazów na koszty utrzymania.

DEPARTAMENT KREDYTOWY

WYCIĄGI Z PISM DEPARTAMENTU KREDYTOWEGO

Wypłaty zaliczek i poborów.

Pismo dyrektora generalnego III Zespołu PKPG z dnia 4. 12. 1950 r., podane oddziałowi do wiadomości przy liście naszym z dnia 7. 12. 1950 r., znak OK/4/8b nie zmienia dotychczas obowiązujących przepisów, lecz ma na celu przypomnienie o obowiązku ścisłego ich przestrzegania.

W myśl powyższego pisma wszelka interpretacja rozszerzająca i liberalizowanie przepisów dotyczących wypłat wynagrodzeń jest niedopuszczalne.

Pracownicy udający się na ustawowy urlop (zarówno fizyczni jak i umysłowi) mogą otrzymywać zgodnie z obowiązującymi przepisami zaliczki urlopowe w wysokości 60% poborów za okres urlopowy. Przedsiębiorstwa które na mocy obowiązujących zarządzeń wypłacały inne zaliczki (np. tzw. „rolki“, za niedziele przepracowane) mogą nadal dokonywać tych wypłat ze ścisłym zachowaniem ustalonych terminów.

Sz. M.

Warszawa, dnia 30. 12. 1950 r.

Ratalna sprzedaż radioodbiorników przez spółdzielnie spożywców.

Wyjaśnia się, że spółdzielnie spożywców nie mają prawa dokonywania sprzedaży radioodbiorników na raty, chyba, że uzyskają w tej sprawie zezwolenie Ministerstwa Finansów za pośrednictwem Związku Spółdzielni Spożywców.

S. G.

Warszawa, dnia 6. 12. 1950 r.

Rozliczanie się zakładów leczniczych z powszechnymi spółdzielniami spożywców.

Niżej podaje się do wiadomości oddziału treść pisma Ministerstwa Handlu Wewnętrznego Departament Finansowy z dnia 15 grudnia znak F-III-20-40/T/50, do Wydziału Handlu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy:

„Departament Finansowy MHW komunikuje, że postanowienia ustępu 2 § 9 instrukcji ministra skarbu z dnia 12. 6. 1948 r. (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 67, z dnia 14. 6. 1948 r. poz. 268) ustalające regulowanie przez jednostki budżetu należności w określonych granicach kwotowych, za pobrane towary w ciągu dziesięciu dni — dotyczą tylko wypadków, gdy towar jest nabywany w hurtowych przedsiębiorstwach uspołecznionych.

Ponieważ spółdzielnie spożywców są punktami detalicznej sprzedaży, to zgodnie z postanowieniami art. 8, ust. 4 ustawy z dnia 1. 1949 r. o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 284) znowelizowanej dekretem z dnia 21. 9. 1950 roku, (Dz. U. R. P. Nr 44, poz. 402) rozliczenia za sprzedane towary mają być dokonywane przy odbiorze towaru tylko gotówką lub czekiem rozrachunkowym.

W świetle przytoczonych powyżej norm prawnych i przepisów, Departament Finansowy nie jest władny zmienić obowiązującego ujęcia i nie może wyrazić zgody na wydawanie przez spółdzielnie spożywców towarów na kredyt.

Ze swej strony Departament Finansowy zaznacza, że rozwiązanie omawianego zagadnienia zaopatrywania szpitali w artykuły pierwszej potrzeby, powinno znaleźć rozwiązanie w drodze zaopatrywania się tych zakładów, o ile to jest możliwe, w hurtowych przedsiębiorstwach uspołecznionych, w odniesieniu do których mają moc cytowane postanowienia — instrukcja ministra skarbu z dnia 12. 6. 1948 r., względnie w drodze zabezpieczenia przez ministra zdrowia — zakładom leczniczym, szpitalom itp. dostatecznych środków finansowych na regulowanie należności z tytułu zakupywanych towarów w detalicznych punktach sprzedaży.

Z uwagi na niebezpieczeństwo zakłócenia dostawy dla wymienionych zakładów, do czego nie można dopuścić, Departament Finansowy zwraca się do Ministerstwa Zdrowia z odpowiednim naświetleniem istniejącego stanu i z prośbą o zabezpieczenie wystarczających środków finansowych dla tych zakładów“.

Kwalifikacja przekroczenia limitu wydatków ustalonego przez jednostki samodzielne dla niesamodzielnego przedsiębiorstwa.

Ustalenie limitu wydatków dla niesamodzielnego przedsiębiorstwa jest sprawą wewnętrzną kontrolowanego przedsiębiorstwa, uzgadnianą między jednostką samodzielną a niesamodzielną. Oddział Banku sprawujący kontrolę pomocniczą nad przedsiębiorstwem niesamodzielnym akceptuje wypłaty tylko do wysokości ustalonego limitu. Rzeczą niesamodzielnego przedsiębiorstwa jest uzyskanie od jednostki nadrzędnej zmiany limitu wydatków w koniecznych przypadkach. Od-

mowa Banku honorowania wydatków przekraczających ustalony limit dla przedsiębiorstwa niesamodzielnego nie może być interpretowana jako czasowe lub częściowe wstrzymanie finansowania przewidziane w instrukcji służbowej, gdyż tego rodzaju sankcja może być stosowana jedynie w stosunku do samodzielnego przedsiębiorstwa.

J. B.

Warszawa, dnia 30. 11. 1950 r.

Refundacja nadmiernych odprowadzeń amortyzacji przez powszechne spółdzielnie spożywców.

Wyjaśniamy, że jeśli spółdzielnia ma odpowiednie sumy na rachunku kapitałnych remontów należy zrefundować nadpłaconą kwotę na rachunek operacyjny spółdzielni.

Gdy zaś spółdzielnia rozchodowała już zakumulowane kwoty na rachunku kapitałnych remontów, należy zwrócić się do Związku Spółdzielni Spożywców w sprawie przelania na rachunek spółdzielni nadpłaconych kwot z funduszu inwestycyjnego ZSS.

I. T.

Warszawa, dnia 21. 12. 1950 r.

Plan Inwestycyjny na 1951 r.

Komisja międzyministerialna dla opracowania zagadnień powiązania planu inwestycyjnego z budżetem (centralnym i terenowym) w 1951 r. powzięła następujące uchwały w zakresie interpretacji niektórych pojęć § 7 instrukcji PKPG Nr 21 dla sporządzania planu inwestycyjnego na 1951 r. (pismo Ministerstwa Finansów Departamentu Inwestycji i Budownictwa z dnia 4. 10. 1950 r. Nr F. I. 3016/1/50):

- 1) Jako jednostkę organizacyjną budżetową w rozumieniu § 7 instrukcji PKPG Nr 21 dla sporządzania planu inwestycyjnego na rok 1951 rozumie się wszystkie jednostki, których wydatki i dochody objęte są budżetami brutto.
- 2) Za „ruchomości biurowe“ uważa się jedynie typowe urządzenia biurowe (stoły, krzesła, szafy, wieszaki, maszyny do pisania, maszyny do liczenia itp.). Natomiast zakup innych przedmiotów np. maszyny dla warsztatów przy szkołach zawodowych, aparatów Rentgena, mikroskopów itp. stanowi zawsze nakład inwestycyjny, jeśli koszt ich przekracza zł 30.000 a użyteczność 1 rok“.

M. Sz.

WYCIĄGI Z KOMUNIKATÓW WEWNĘTRZNYCH ZWIAZKU SPÓŁDZIELNI SPOŻYWCÓW

NUMER DWUDZIESTY TRZECI

1 Odpowiedzialność za kontrolę funduszu płac.

Podaje się do wiadomości, że wobec powtarzających się przypadków wstrzymywania przez oddziały banków finansujących spółdzielnie wypłat wynagrodzeń pracowniczych, stanowiących przekroczenie planowanego funduszu płac, minister handlu wewnętrznego wydał w dniu 4. 11. 1950 r. zarządzenie Nr 159, w którym poleca:

„W wypadku wstrzymania przez oddział właściwego banku wypłaty wynagrodzenia pracowników określonego zakładu pracy w pierwszej kolejności nie otrzymuje uposażenia kierownik tego zakładu, w drugiej — osoby odpowiedzialne za właściwe gospodarowanie funduszem płac“.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 25 października 1950 r.

2 Otwieranie sklepów komisowych.

Na podstawie pism Ministerstwa Handlu Wewnętrznego: Nr D-III-E2/6/50 z dnia 13 lipca 1950 r. oraz Nr O-IV-B/3/3/50 z dnia 28. 11. 1950 r. wyjaśnia się, że prowadzenie sklepów komisowych nie należy do zakresu działania spółdzielni spożywców.

Prowadzenie tych sklepów powierzone zostało decyzją M. H. W. przedsiębiorstwom Miejskiego Handlu Detalicznego i ZSS nie zamierza występować o zmianę tej decyzji.

Ewentualne wnioski o uruchomienie sklepów komisowych powinny terenowe czynniki polityczne czy społeczne kierować bezpośrednio do wydziałów handlu właściwych wojewódzkich rad narodowych, a nie do spółdzielni.

O ile w niektórych wypadkach spółdzielnie spożywców prowadzą jeszcze tego rodzaju sklepy, powinny one stopniowo wycofywać się z ich prowadzenia.

3 *Sprzedaż na podstawie cenników, niezależnie od terminu wpływu faktur dostawców.*

Na zasadzie pisma Departamentu Finansowego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego z dnia 15. 9. 1950 r. L. dz. F. III/32-47/5,50 komunikuje się, że opóźnione doręczenie faktur przez dostawcę nie może wstrzymywać sprzedaży, która powinna się odbywać natychmiast po otrzymaniu towaru, na zasadzie cenników hurtowych i detalicznych poszczególnych central branżowych.

4 *Administrowanie rzeźniami nie przejętymi przez CZPM.*

Podaje się poniżej odpis pisma M. H. W. Nr O-I-F/8/50 z dnia 22. 11. 1950 r.:

„W myśl § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 1950 r. w sprawie zakresu działania ministra gospodarki komunalnej oraz w sprawie określenia władz naczelných, do których właściwości przechodzą sprawy należące dotychczas do zakresu działania ministra administracji publicznej (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 233) — sprawy rzeźni, należące do zakresu działania ministra administracji publicznej — przeszły do zakresu działania ministra handlu wewnętrznego. W związku z powyższym ustala się, że do właściwości wydziałów handlu przydiów wojewódzkich rad narodowych należy kierowanie działalnością gospodarczą na odcinku rzeźni nie przejętych przez Centralny Zarząd Przemysłu Mięsnego, a pozostających w zarządzie i użytkowaniu rad narodowych.

W Ministerstwie Handlu Wewnętrznego nadzór nad wyżej określonymi sprawami sprawuje Departament Produkcji i Techniki“.

Manca towarowe przekraczające dopuszczalne

5 *granice — sprawa opodatkowania podatkiem od nabycia praw majątkowych.*

Ministerstwo Finansów okólnikiem z dnia 20 października 1950 r. Nr PM. 15696/4/50 (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 25, poz. 156) wyjaśniło, że nabycie wynikające:

- 1) z oświadczeń składanych spółdzielni przez jej pracowników, w których uznają oni wartość manca towarowego przekraczającego dopuszczalne granice, jako wierzytelność spółdzielni oraz
- 2) z orzeczeń sądowych przysądżających od pracowników spółdzielni należności za powstałe z ich winy manca towarowe przekraczające dopuszczalne granice

nie podlega opodatkowaniu podatkiem od nabycia praw majątkowych, na podstawie art. 3 pkt. 1 dekretu z dnia

3 lutego 1947 r. o podatku od nabycia praw majątkowych (Dz. U. R. P. z 1949 r. Nr 53, poz. 418) jako odpłatne nabycie z czynności zawodowej po stronie spółdzielni.

Uznanie takiego nabycia jako wynikającego z czynności zawodowej opiera się, zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia ministra skarbu z dnia 8 listopada 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 59, poz. 468) na fakcie, że należności za manca towarowe są wprowadzane przez spółdzielnie na dobro rachunku towarów i deklarowane do opodatkowania podatkiem obrotowym.

Przeliczanie czynszów dzierżawnych od umów za-

6 *wartych przez spółdzielnie przed dniem 30. 10. 1950 r. — z osobami prywatnymi.*

Do czasu uzyskania właściwej interpretacji przepisów ustawy z dnia 28. 10. 1950 r. o zmianie systemu pieniężnego oraz obowiązujących rozporządzeń podaje się uchwałę Zarządu Z. S. S. z dnia 24. 11. 1950 r.:

„... na mocy art. 8 ustawy z dnia 28. 10. 1950 r. o zmianie systemu pieniężnego (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 459) i w związku z § 2 ust. 8 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie określenia stosunku przeliczenia niektórych zobowiązań (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 461) czynsz należny osobom prywatnym od spółdzielni z tytułu umów dzierżawy, powstałych przed dniem 30 października 1950 r., należy przeliczać w stosunku 100 zł dawne na 1 złoty nowy z tym, iż w wypadku urzędowego przerachowania czynszu w wyższej relacji, dzierżawca będzie zobowiązany, zgodnie z zarządzeniami odnośnych władz, do wyrównania różnicy“.

Wysokość czynszów płaconych przez spółdzielnie

7 *spożywców osobom prywatnym.*

Przy ustalaniu czynszu najmu (od nieruchomości) lokali biurowych, handlowych, przemysłowych itp. (w myśl pisma okólnego Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 15. 8. 1950 r. Nr M. Z. I. Od. 455/50) należy wziąć pod uwagę to, iż czynsz nie może przekraczać górnej granicy stawek określonych uchwałą Rady Ministrów (Monitor Polski Nr A-77 z 1950 r. poz. 889).

Czynsz dzierżawny od nieruchomości nie może przekraczać w stosunku rocznym 5% wartości urządzeń sklepowych, biurowych, gospód, hoteli, 10% wartości maszyn i urządzeń zakładów przemysłowych, jak: masarni, piekarni, wytwórni wód gazowych itp. i 20% wartości wynajmowanych narzędzi (§ 15 Rozporzą-

dzenia Ministerstwa Skarbu z dnia 1. 12. 1946 r. do dekretu o postępowaniu podatkowym — Dz. U. R. P. Nr 5, poz. 27 z 1947 r. — Monitor Spółdzielczy Nr 8 z 1949 r.).

Gdy czynsz roczny przekracza kwotę 200.000 zł i mieści się w granicach 500.000 zł w dawnej walucie t. j. do kwoty 15.000 zł zezwolenia udziela Związek Spółdzielni Spożyców po otrzymaniu p r o j e k t u umowy.

W wypadku, gdy czynsz roczny przewyższa kwotę 15.000 zł zezwolenia udziela na wniosek ZSS — Centralny Związek Spółdzielczy.

Zgodnie z uchwałą CZS Centrala ZSS nie zatwierdza

umów już zawartych, lecz udziela zezwoleń na ich zawarcie. Z tych względów niedopuszczalne jest przesyłanie do Centrali ZSS zawartych i osteplowanych umów, przed uzyskaniem zezwolenia.

W stosunku do osób naruszających postanowienia niniejsze zastosowane zostaną rygory aż do zawieszenia winnych członków zarządu spółdzielni, w myśl art. 19 względnie 32 ustawy z dnia 21. V. 1948 r. o Centralnym Związku Spółdzielczym i centralach spółdzielni (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 199), niezależnie od ewentualnego skierowania sprawy do władz powołanych do ścigania nadużyć.

T. D.

DZIAŁ racjonalizacji

KOMUNIKATY

GLÓWNEJ KOMISJI PROJEKTÓW USPRAWNIEŃ ADMINISTRACJI W NARODOWYM BANKU POLSKIM

Narodowy Bank Polski przeprowadzający obsługę kasową, dokonujący masowych rozrachunków bezgotówkowych oraz kontrolujący gospodarkę przy pomocy „złotówki” jest ściśle powiązany z licznymi przedsiębiorstwami i instytucjami państwowymi, przedsiębiorstwami spółdzielczymi, jednostkami budżetowymi i organizacjami społecznymi. Sprawność organizacyjna Narodowego Banku Polskiego warunkuje prawidłowe finansowanie oraz kontrolę finansową, terminowe przeprowadzanie rozrachunków pomiędzy przedsiębiorstwami, terminowe przelewanie środków do budżetu państwowego — a więc posiada duży wpływ na sprawność przebiegu procesów ekonomicznych i funkcjonowanie jednostek gospodarczych.

Dlatego też do obowiązków każdego pracownika Narodowego Banku Polskiego należy stałe czuwanie nad organizacją pracy w Banku, udoskonalanie pracy bankowej, usuwanie różnego rodzaju trudności uniemożliwiających zwiększenie dokładności i wydajności pracy oraz walka z marnotrawstwem czasu i środków.

Poprzez racjonalizowanie pracy podwyższa się poziom organizacyjny pracy bankowej, a przez to — umożliwia lepsze wykonanie zadań wytyczonych planem sześcioletnim.

Ostatnio ocenione projekty wskazują, że świadomość znaczenia ruchu racjonalizatorskiego coraz bardziej

gruntuje się wśród pracowników naszego Banku. Korzyści uzyskane na skutek zrealizowania projektów racjonalizatorskich są coraz większe i posiadają znaczenie nie tylko wewnętrznoorganizacyjne dla Banku ale również i ogólnogospodarcze.

Dotychczasowe osiągnięcia powinny być bodźcem do dalszych wysiłków. Dlatego też należy na naradach pracy, na odprawach roboczych, na odprawach instrukcyjnych i szkoleniowych pobudzać do opracowania projektów racjonalizatorskich, do wyszukiwania nowych dróg dla rozwoju tego ruchu oraz należy stale dążyć do wytworzenia właściwego, korzystnego klimatu dla rozwijania się ruchu racjonalizatorskiego w Narodowym Banku Polskim.

Rejestracja projektów przyjętych przez Główną Komisję Projektów Usprawnienia Administracji i wyróżnionych przez Zarząd Banku w grudniu 1950 r.

1) Ob. Seweryn Wolski i ob. Tadeusz Pietrzak z O/Głównego zostali nagrodzeni kwotami po zł 400. — za projekty w sprawie wskazówek dotyczących analizy rachunku wyników i wypełniania arkuszy ewidencyjnych oraz sposobu wypełniania części III arkusza ewi-

dencyjnego analizy bilansu i rachunku wyników dla przedsiębiorstw handlowych.

Wskazówki powyższe znacznie przyspieszyły pracę referentów kredytowych przez zaoszczędzenie czasu potrzebnego poprzednio na zastanawianie się skąd brać odpowiednie dane, a poza tym ujednoliciły sposób wypełniania arkuszy ewidencyjnych.

2) *Ob. Zofia Kobyłańska, z O/Sanok* została nagrodzona kwotą zł 100.—, za projekt dotyczący stosowania formularzy przy zasiłkach dla prezydium powiatowej rady narodowej. W celu spopularyzowania ruchu racjonalizatorskiego w Banku komisja nagrodziła projektodawczynię, która składając projekt nie wiedziała, iż w przyszłości będzie on nieaktualny.

3) *Ob. Edmund Heyza z O/W. Bydgoszcz* został nagrodzony kwotą zł 300.—, za projekt dotyczący zmiany układu rubryk w formularzu 4707. Projektodawca stwierdza, iż dotychczasowy układ czteroczęściowego formularza Nr 4707 (zestawienie faktur do zainkasowania w trybie przyspieszonego systemu rozliczeń), który w części nagłówkowej zawiera rubryki poziome: „obciążyć — nazwa i adres — numer rachunku w O/NBP“ oraz „uznać — nazwa i adres — numer rachunku w O/NBP w....“, — jest niewłaściwy, gdyż powoduje przy księgowaniu liczne błędy i storna. Omyłki te powstają na skutek niepokrywania się poszczególnych kopii (nawet o 2mm) formularza 4707 co z kolei powoduje, na skutek małego odstepu pomiędzy rubrykami, niewłaściwe wpisanie tekstu. Ponieważ praca manipulacyjna w oddziałach jest w pewnym stopniu zautomatyzowana i wykonywana z dużą szybkością, przeto omyłki te są zrozumiałe. Aby zapobiec powyższym omyłkom projektodawca nadał projekt zmiany układu rubryk „obciążyć“ i „uznać“. Projekt ten przewiduje układ pionowy co uniemożliwi niewłaściwe wpisanie tekstu do oryginału i kopii formularza.

4) *Ob. Rafał Maszkowski z O/Szczecinek* został nagrodzony kwotą zł 200.—, za projekt dotyczący księgi zapasu pieniędzy zagranicznych. Projektodawca stwierdził, iż dotychczasowa księga zapasu pieniędzy zagranicznych nie jest w pełni wykorzystana, gdyż posiadając rubryki na różne rodzaje walut, nawet przy obrocie tylko jedną walutą zmusza do niepotrzebnego zużywania wszystkich rubryk. Projektodawca nadał wzór kartoteki, która zastąpiłaby powyższą księgę.

Komisja po zbadaniu projektu stwierdziła, iż wprowadzenie kartotek w miejsce księgi nie jest wskazane ze względu na niebezpieczeństwo zaginięcia lub zawieruszenia poszczególnych kart. Natomiast wzór formularza kartoteki może być zrealizowany w formie

szytej książki podobnej do formularza Nr 4850, „Główna Księga Kontroli“, przy czym na poszczególnych stronach tej księgi będą ewidencjonowane poszczególne rodzaje walut.

Komisja przyjęła więc projekt do realizacji w formie zmodyfikowanej.

5) *Ob. Adam Wardała z O/Świdnica* został nagrodzony kwotą zł 150.— za projekt w sprawie uzupełnienia „Przepisów o korespondencji“ zarządzeniem dotyczącym sposobu pakowania wysyłanej korespondencji. Projektodawca stwierdza na podstawie dłuższych obserwacji, iż w godzinach porannych można by, przy otwieraniu poczty zaoszczędzić wiele cennego czasu oraz zapobiec reklamacjom, gdyby poczta była w oddziałach wysyłających staranniej układana i pakowana. W tym celu proponuje wydanie następujących uzupełnień do „Przepisów o korespondencji“.

- 1) wysyłane awizy żyrowe i listy inkasowe należy zginać stroną adresowaną na zewnątrz;
- 2) załączniki do awizów powinny być umieszczone w zagięciu awizów, co uniemożliwi ich pomieszczenie z resztą zawartości koperty;
- 3) listy inkasowe i faktury powinny być, o ile ich ilość na to pozwala, po zgięciu objęte listem przesyłkowym. Zginanie list inkasowych stroną adresową do wewnątrz i umieszczenie listu przesyłkowego po stronie wewnętrznej zgięcia jest wadliwe i przysparza pracy oddziałowi otrzymującemu.

6) *Ob. Bronisław Machel z O/Chojnice* został nagrodzony kwotą zł 150.—, za projekt dotyczący rozmieszczenia miejsca pracy poszczególnych działów i stanowisk na sali manipulacyjnej oddziału Chojnice.

Układ rozmieszczenia miejsc pracy, zaproponowany przez ob. Machela okazał się bardzo praktyczny i znacznie przyspieszył obieg dokumentów, które mogą być przekazywane z jednego stanowiska do drugiego bez wstawiania zainteresowanych pracowników od biurka, bez zbędnej bieganiny po sali.

Przez racjonalne rozmieszczenie miejsc pracy uzyskano sprawniejszą obsługę klientów i przyspieszono proces księgowania, skutkiem czego grupa rachunków osobowych kończy prace dzienne w czasie normalnych godzin urzędowych. W ten sposób zlikwidowano całkowicie pracę w godzinach dodatkowych nie tylko grupy rachunków osobowych, lecz również stanowisk zależnych od zakończenia pracy tej grupy jak: księgowość i ekspedycja poczty.

7) *Ob. Bronisław Drożdż z O/Bielsko* został nagrodzony kwotą zł 100.—, za projekt dotyczący uspra-

nienia rozdziału dowodów w szafkach do sortowania według rachunków.

Dotychczas po uzgodnieniu primanot, pracownicy rozdzielający dowody do szafek są przy dotychczasowym *poziomym* układzie przegródek w szafce na całej szerokości szafki w ruchu i nawzajem sobie przeszkadzają.

Natomiast przy układzie *pionowym* przegródek pracownicy nie przeszkadzają sobie wzajemnie przy rozdzielaniu dowodów, a pracując spokojnie mogą się bardziej skupić i wykonać tę samą czynność szybciej i sprawniej.

8) *Ob. Miroslaw Dietrich i ob. Jerzy Lipiński z Wydziału Planowania Departamentu Zagranicznego* zostali wyróżnieni nagrodami po zł 1000.—, dla każdego, za projekt w sprawie usprawnienia sprawozdawczości dla MHZ z wykonania planów clearingowych obrotów płatniczych z zagranicą.

Projektodawcy stwierdzili, na podstawie obserwacji pracy, iż specjalizacja poszczególnych referatów powoduje powstawanie przestojów oraz zwolnień w tempie pracy, przy czym utrudnione jest również przenoszenie pracowników na przeciążone odcinki pracy. W miejsce dotychczasowego podziału pracowników na referaty podmiotowe według typów czynności, projektodawcy zaproponowali podział geograficzny według krajów dla których sporządzane są sprawozdania. Przeprowadzona reorganizacja w Wydziale Planowania Departamentu Zagranicznego przyczyniła się do skrócenia o 1/3 czasu sporządzania sprawozdań dla MHZ, usprawniona została kontrola wykonania planów clearingowych oraz podniósł się poziom wyszkolenia pracowników, którzy mają obecnie możliwość zapoznania się z różnorodnymi czynnościami, dawniej rozdzielonymi pomiędzy referaty. Wyszakowanie takie ułatwia organizowanie zastępstw na wypadek urlopu lub choroby pracownika.

9) *Ob. Janina Jakubowska z O/W. Poznań* została nagrodzona kwotą zł 300.—, za projekt dotyczący zmiany układu książki: wykaz wydajności pracy liczników.

Prowadzenie książki z rubrykami w układzie poziomym powodowało szereg trudności, omyłek przy zliczeniu i nie dawało przejrzystego poglądu na wyniki pracy liczników.

Projekt przewiduje prowadzenie książki w kolumnach pionowych, przeznaczając dla każdego licznika jedno folio w książce. Książkę w tym układzie prowadzi projektodawczyni od 3 miesięcy i stwierdza szereg korzyści: znaczne zmniejszenie czasu prowadzenia książki (zamiast 10 dni tylko 2 dni), możliwość sumowania bez potrzeby użycia maszyny

oraz przejrzystość danych statystycznych. Korzyści powyższe potwierdza lokalna komisja.

Główna komisja postanowiła przyjąć projekt w formie nieco zmodyfikowanej, poprzez dodanie rubryki do odnotowywania efektywnie przepracowanych w sortowni godzin w danym dniu. Poza tym będzie dalszym ułatwieniem prowadzenie tej statystyki w formie kartotekowej a nie książkowej.

10) *Ob. Czesława Laskowska z O/Mysłowice* została nagrodzona kwotą zł 200.—, za projekt zniesienia dekadowych wykazów stanu walut.

Zgodnie z IS. Dz. VII. oddziały wysyłają co dekadę lub częściej formularz 7050, przy czym często nie wykazują w tym czasie żadnych obrotów. Projektodawczyni proponuje wysyłanie tych wykazów co miesiąc lub też porzucenie na zawiadomianiu o stanie walut tylko w tych dniach w których były obroty w oddziale na tym koncie.

11) *Ob. Wanda Śliżyńska z O/Warszawa-Praga* została nagrodzona kwotą zł 100.—, za projekt nadesłany przy ankiecie, dotyczący: układania obligacji PPOK i sprawdzania obligacji z tabelami.

Projekt posiada tylko lokalne zastosowanie w O/Praga.

12) *Ob. Walerian Jurkowski z C/Księgowości* został nagrodzony kwotą zł 150.—, a *Ob. Teofil Hęclik z C/Księgowości* został nagrodzony kwotą zł 100.—, za projekt usprawnienia sporządzenia zestawień obrotów dziennych na kontach bilansowych Księgi Głównej.

Poprzednia metoda pracy była następująca: pracownik otrzymujący do opracowania przeciętnie 20 raportów dziennych układał je jeden na drugim i przerzucając jak stronicę książki, sumował na maszynie obroty każdego konta. Ob. Jurkowski zaproponował poziome sumowanie obrotów po uprzednim ułożeniu raportów w ten sposób, aby kwoty obrotów każdego konta wszystkich raportów tworzyły jedną linię. Usprawnienie polega na tym, że pracownik nie traci czasu na przerzucanie wszystkich raportów w przypadku gdy kwoty obrotów na danym koncie figurują tylko w niektórych raportach. Poza tym zmniejsza się do minimum możliwość omyłek przez zarachowanie obrotów na niewłaściwe konto.

Ob. Hęclik opracował projekt zmian raportu dziennego umożliwiający techniczną realizację pomysłu ob. Jurkowskiego. Zmiany w raporcie dziennym umożliwiły poza tym dokonywanie należytej kontroli stanów rachunków osobowych, zapobiegły niezgodnościom raportów dziennych w zestawieniu obrotów oraz przewidywały szereg ułatwień odnośnie załączników,

Nowa metoda zastosowana w Centralnej Księgowości przyniosła oszczędność przeciętnie 5 godzin pracy dziennie każdego pracownika zatrudnionego przy tych czynnościach w dziale bilansowym. Ponieważ przy zestawianiu raportów ze 185 oddziałów było zatrudnionych 9 pracowników, przeto oszczędność wyniosła 45 godzin dziennie czyli pracę 6 pracowników. Usprawnienia powyższe mają charakter tylko lokalny w Centralnej Księgowości.

13) *Ob. Edward Kmiolek z O/W. Szczecin* został nagrodzony kwotą zł 300.—, za projekt dotyczący instrukcji do „zeszytu kontrolnego“. Projektodawca przesłał do Głównej Komisji PUA projekt szczegółowo opracowanej instrukcji dotyczącej „zeszytu kontrolnego“. Zawarte w instrukcji wskazówki dla referentów kredytowych wynikają z różnorodnych przepisów jak również z obserwacji opartych na praktyce. Prorowadzenie tak dokładnego i wszechstronnego „zeszytu kontrolnego“ jest jednakże niecelowe z uwagi na zbyt duży nakład pracy w stosunku do przewidywanych korzyści. Z uwagi na wartość materiału zawartego w projekcie ob. Kmiołka, komisja postanowiła zgodnie z opinią Departamentu Kredytowego, przyjąć projekt w formie zmodyfikowanej do celów szkoleniowych, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych przez instrukcję kredytową na r. 1951.— Projekt (16 stron maszynopisu z pojedynczym odstępem) zawiera bowiem pożyteczny materiał: przy szkoleniu bieżącym w oddziałach oraz przy szkoleniu na kursach kredytowych po odpowiednim zmodyfikowaniu.

14) *Ob. Janusz Rybaltowski z O/Gdynia* został nagrodzony kwotą zł 200.—, za projekt w sprawie ubezpieczenia krajowych przesyłek pieniędzy zagranicznych w P. Z. U. W. w miejsce dotychczasowej formy ubezpieczenia tych przesyłek na pocztę (listy wartościowe).

Dotychczas oddziały przysyłają waluty w listach wartościowych. Ponieważ listy wartościowe przyjmowane są do ograniczonej wysokości zadeklarowanej kwoty, przeto O/Gdynia musi przesyłki niekiedy nadawać w kilku partiach co zwiększa koszty porta. Projektodawca proponuje ubezpieczenie przesyłek w P. Z. U. W., w którym stawki są znacznie niższe, a ograniczenia wysokości zadeklarowanej kwoty jednej przesyłki są mniejsze. Przy przesyłce walut na ogólną wartość np. 60.000 zł. Oszczędność w kosztach ubezpieczenia i porta wynosi zł 403.— Przesyłka ubezpieczona w PZUW jest również przysyłana pocztą w liście wartościowym, ale asekurowanym na pocztę tylko w 10% rzeczywistej wartości walut.

15) *Ob. Piotr Wawrzyniak z O/W. Poznań* został nagrodzony kwotą zł 200.—, za projekt w sprawie

oznaczania zwijek do bilonu przy pomocy maszyny „Adrema“.

Do czasu otrzymania wydrukowanych zwijek do bilonu z Wydziału Gospodarczego ob. Piotr Wawrzyniak zastępował w O/W. Poznań zwijki z makulatury z wytłoczonymi napisami przy pomocy maszyny do adresowania kopert tzw. Adremy. Podczas gdy w innych oddziałach opisywano rolki ręcznie, usprawnienie ob. Wawrzyniaka niewątpliwie oddało korzyści w O/W. Poznań i może mieć również zastosowanie w przypadku gdy w oddziale zabraknie zwijek drukowanych.

16) *Ob. Władysław Szostek z Departamentu Kredytowego* został nagrodzony kwotą zł 500.—, za projekt dotyczący formularza „Wytyczne do planu finansowego na 1951 r.“.

W bieżącym roku, kontrola wytycznych do planu finansowego na 1951 r. jest bardziej skomplikowana niż poprzednio, z uwagi na zmianę układu szeregu elementów zasadniczych, w związku ze zmianą systemu finansowego. Ustawienie cyfr roku 1950 w takiej formie aby były porównywane z danymi liczbowymi zaplanowanymi na r. 1951 — jest zasadniczym problemem rozwiązany przez projektodawcę. W celu ujednolicenia i uproszczenia pracy na odcinku kontroli wytycznych do planów finansowych na 1951 r. zaproponował on formularz, który wypełniony przez kontrolowane przedsiębiorstwo, daje wydziałom operacyjnym Departamentu Kredytowego wartościowy instrument oceny realności założeń badanych planów finansowych oraz:

- 1) poważne oszczędności (kosztów i czasu) na odcinku wyjazdów w teren;
- 2) wybitne skrócenie terminów uzyskania materiału liczbowego koniecznego do oceny realności założeń planów finansowych;
- 3) ujednolicenie pracy w Departamencie Kredytowym.

17) *Ob. Kazimiera Leś z O/Kluczbork* została nagrodzona kwotą zł 500.—, za projekt nieotwierania nowych arkuszy kontrolnych na początku roku.

Projektodawczyni proponuje, aby arkusze kontrolne formularza 4314 otwierane z początkiem nowego roku dla każdego rachunku osobno, nie były zmieniane, lecz wykorzystywane aż do całkowitego zapisania rubryk.

Komisja po zbadaniu projektu stwierdziła, iż może być przyjęty i zrealizowany. Dzięki projektowi ob. Leś zostanie zaoszczędzonych w banku tyle arkuszy kontrolnych formatu A5 (karton) ile jest rachunków osobowych. Poza tym we wszystkich oddziałach zaoszczędzi się poważną ilość pracy związanej z otwie-

raniem nowych arkuszy kontrolnych (przepisywanie wszystkich aktualnych danych).

W związku z nagromadzeniem się prac z końcem roku oraz z początkiem nowego roku, projekt ob. Leś jest tym bardziej wartościowy.

18) Ob. Kazimierz Biera z Centralnej Księgowości został nagrodzony kwotą zł 100.—, za projekt dotyczący księgowania skupu walut raz na dekadę zamiast codziennie.

Każda z walut jest prowadzona w Centralnej Księgowości systemem kartotekowym na luźnych arkuszach, które posiadają nazwy wszystkich oddziałów. Jeżeli w danym dniu przeprowadzono chociażby jedną transakcję walutową, wówczas trzeba powtarzać pozostałości waluty z dnia poprzedniego na wszystkich oddziałach, aby zaksięgować tę jedną transakcję.

Według projektu ob. Biery sporządza się zestawienia skupionych walut z załączników nadesłanych przez oddziały i księguje się tylko raz na dekadę, na arkuszach odpowiednich walut.

REJESTR PROJEKTÓW

NIE PRZYJĘTYCH PRZEZ GŁÓWNĄ KOMISJĘ PROJEKTÓW USPRAWNINIENIA ADMINISTRACJI w listopadzie i grudniu 1950 r.

Nr rej.	Projekt dotyczy	Projektodawca	Przyczyny nieprzyjęcia	Data decyzji
210	Uzgodnienia godzin przyjęć dla przedsięwzięć kontrolowanych w referacie finansowania i kontroli przedsiębiorstw.	E. C.	Projekt od dawna stosowany w oddziałach i zalecany w artykułach publikowanych na łamach „Wiadomości NBP”.	21. 11.
183	Nieprzyjmowania przez bank podawcy faktur, które nie wynikają z dostawy towaru lub świadczonych usług, lecz z tytułu innych należności.	R. S.	Reguluje uchwała KERM z dnia 20. V. 1947 r.	21. 11.
180	Oszczędnego wydawania okólników dotyczących nowootwieranych oddziałów.	K. W.	Projekt już od dłuższego czasu jest realizowany.	21. 11.
112	Systemu przeliczania wpłat wieczorowych.	K. W.	Projekt osłabia kontrolę sortowni i z uwagi na ewentualne manka nie może być przyjęty.	21. 11.
155	Adresowania kopert przez kalkę w trzech egzemplarzach.	H. C.	Projekt przesłany do Centralnej Komisji PUAP w prezydium Rady Ministrów w celu rozpatrzenia w skali ogólnokrajowej.	21. 11.
242	Przekazania działowi inkasa czynności manipulacyjnych, związanych z obciążeniem rachunków przedsiębiorstw z tytułu inkasa.	Z. S.	Czynności te należą zgodnie z przepisami, do obowiązków działu inkasowego.	21. 11.
243	Zastąpienia zeszytów ewidencyjnych — arkuszami.	R. P.	Sprawę powyższą regulują w racjonalny sposób przepisy I.S.VI.	21. 11.
200	Zmodyfikowanego „raportu wymiany”.	F. T.	Projekt stanowi połączenie raportu wymiany z innego rodzaju sprawozdawczości wynikającej z obowiązujących zarządzeń.	28. 11.
217	Dziurkacza do unieważniania czeków w kasie.	M. K.	Wątpliwe korzyści stosowania tego rodzaju dziurkacza do unieważniania czeków w kasie nie są proporcjonalne do nakładu kosztów. Do tego celu są stosowane w oddziałach dziurkarki do banknotów.	28. 11.
220	Zniesienia kartoteki wpłat przy kontroli wykonania planu kasowego.	P. K.	Stosowana przez oddział kartoteka wpłat nie była wprowadzona IS Dz. IV/H ani żadnym zarządzeniem.	28. 11.
219	Tabeli błędów.	A. U.	Tabelka tego rodzaju została już uprzednio opublikowana w „Wiadomościach NBP”.	28. 11.
218	Uzgodnienia sald.	E. F.	Uzgodnianie sald w następnym dniu nie jest racjonalne.	28. 11.
221	Organizacji pracy działu rachunków osobowych.	E. P.	Przewidziane w tymczasowej instrukcji dla zmechanizowanego działu rachunków osobowych.	28. 11.

222	Sporządzania awizów na maszynie dwulicznikowej.	T. B.	System ten został już opisany w „Wiadomościach NBP” nr 3 w art. ob. J. Kaczurby.	28. 11.
223	Organizacji pracy działu rachunków osobowych.	E. F.	Przewidziany w tymczasowej instrukcji dla zmechanizowanego działu rachunków osobowych.	28. 11.
181	Połączenia faktury z listą inkasową.	E. R. i W. H.	Projekt powinien być w zasadzie rozpatrzony przez PKPG. Komisja przesyła opinię wraz z projektem do BOR. Komisja nie przewiduje korzyści dla Banku.	28. 11.
188	Wysyłania wyciągów z rachunków klienta raz w tygodniu.	C. Z.	Codzienny wyciąg stanowi dodatkową kontrolę klienta nad bankiem, ułatwia oraz przyspiesza rozliczenie.	5. 12.
207	Usprawnienia kontroli finansowej i finansowania przedsiębiorstw przez banki.	J. S.	Kompetentne do rozpatrzenia projektu jest Ministerstwo Finansów. Proponowany automatyzm zdemobilizowałby przedsiębiorstwa na odcinku akumulacji, obniżenia kosztów własnych, usprawnienia metod produkcji, wykorzystania rezerw itp.	5. 12.
231	Przeliczania wpłat wieczorowych.	M. W.	I. S. Dz. IV. cz. G nie przewiduje wcale sukcesywnego wydawania licznikom po jednym depozycie do przeliczenia. Przechodzenie depozytu otwartego przez kilka rąk jest niedopuszczalne. Uzgadnianie sumaryczne wpłat na podstawie napisów na opaskach i rozdawanie do rozpracowania odcinkami jest bardzo ryzykowne ze względu na ewentualne niewyjaśnione różnice kasowe.	5. 12.
234	Zegarów-automatów do zapalania i gaszenia świateł.	I. S.	Czynności dozorczy polegające na gaszeniu i zapalaniu świateł w pewnych okresach czasu są związane z funkcjami kontrolnymi.	5. 12.
235	Opisywanie kartotek przy pomocy Adremy.	T. K.	Maszyna adresująca „Adrema” jest m. in. do tego celu przeznaczona.	5. 12.
236	Kontr-projektu formularza „delegacja służbowa”.	W. J.	Kontrprojekt stanowił oficjalną opinię jednostki organizacyjnej.	5. 12.
237	Uproszczenia księgowania uposażeń na kartotekach osobowych pracowników.	T. T.	System ten stanowił dostosowanie się do obowiązujących, zmienionych przepisów prawnych.	5. 12.
142	Wypełniania form. 4401/I „Awiz”.	C. P.	Wypisywanie maszynowe numeru awizu zwiększa pole błędów, poza tym numery są wpisywane oddzielnie i jednorazowo.	12. 12.
192	Zaniechania firmowego podpisywania przez oddziały masowo wychodzących pism o jednokowej treści do przedsiębiorstw kontrolowanych.	I. S.	Za pisma wywołujące skutki prawne odpowiadają podpisami, a odpowiedzialność ta rozciąga się nie tylko na treść pisma, ale również na adres.	12. 12.
204	Zmiany okładki do miesięcznika „Wiadomości NBP”.	B. D.	„Wiadomości NBP” są czytane w oddziałach przez wielu pracowników i w przypadkach braku sztywnej okładki uległyby szybkiemu zniszczeniu.	12. 12.
212	Umieszczania numerów rachunków zleceńbiorców na przelewach.	K. K.	Problem ten został już omówiony przez ob. Gawora w art. „Współpraca klienta z Bankiem”.	12. 12.
266	Uproszczenia obliczania podstawy do wymiaru składek ubezpieczeniowych dla ZUS.	W. J.	Praca poprzednio była wykonywana podwójnie. Usprawnienie należało do obowiązków służbowych projektodawcy.	12. 12.
216	Alfabetycznego spisu oddziałów NBP.	I. S.	Podobnie jak w ub. latach, po ukończeniu akcji uruchamiania oddziałów zostanie wydany dokładny spis.	12. 12.
227	Kontroli nad zamówieniami spółdzielni.	I. S.	Projekt zmierza do ingerencji Banku w gospodarkę towarową spółdzielni za którą zgodnie z zasadami rozrachunku gospodarczego ponosi całkowitą odpowiedzialność kierownictwo przedsiębiorstwa. Zakres wykonywanej przez oddziały kontroli pozwala natomiast na spowodowanie drogą interwencji w hurtowniach aby one przeprowadzały ścisłą cenzurę zamówień zgłaszanych przez spółdzielnię.	12. 12.

NASZA METODA PRACY*)

Zdziwiła nas notatka zamieszczona w numerze 10 Wiadomości NBP w dziale racjonalizacji — w formie listu kolegi Z. K., który zastanawia się często z koleżankami i kolegami swego działu, dlaczego w sporządzanym przez Wydział Organizacyjny miesięcznym zestawieniu wydajności pracy oddziałów zmechanizowanych — nie znajduje się ich oddział na jednym z pierwszych miejsc.

Tym bardziej dziwna wydaje się nam jego uwaga, iż w dążeniu do ulepszenia organizacji i zwiększenia wydajności pracy w dziale rachunków osobowych uczynili wszystko możliwe, aby tę wydajność podnieść do maksimum. Mimo, że nasz oddział figuruje w cytowanym zestawieniu W. O. na jednym z czołowych miejsc, nie zaryzykowalibyśmy oświadczenia tej treści a to z tej prostej przyczyny, iż raz po raz na podstawie analizy zaistniałych błędów dochodzimy do racjonalniejszych metod i lepszych wyników.

Zastosowane u nas racjonalizowanie metody pracy polega przede wszystkim na pokonywaniu zachodzących trudności, natychmiastowym usuwaniu wszelkich usterek w pracy, podpatrywaniu niedociągnięć i omawianiu sposobu ich usunięcia a to w tym celu, by zaoszczędzić kolegom niepotrzebnego marnowania czasu. Zrozumienie sensu tego zagadnienia ma istotne znaczenie dla lepszego funkcjonowania pracy, gdyż pracownik, któremu umożliwi się w ten sposób punktualne wychodzenie z biura może poświęcić pozostały czas na uzupełnianie wiedzy, na kontynuowanie studiów, na sport itd. Dobrodrojeństwa te zawdzięcza sobie samemu przez umiejętne wypełnianie obowiązków. Dla zobrazowania naszej metody pracy przytoczymy te elementy, których zastosowanie doprowadziło do wyższej formy jej organizacji:

1) *Harmonogram pracy* przedstawia się według przedłożonych załączników.

2) *Podział czynności*. Wszystkie czynności są podzielone między poszczególnych pracowników w sposób równomierny, by żaden nie był specjalnie przeciążony. Czynność swoją powinien wykonać w określonym

planem pracy terminie, o ile to nie nastąpiło, kierownik (zastępca) z miejsca przeznacza pomoc celem przyspieszenia wykończenia czynności. Podział taki doprowadził do zwiększenia fachowości pracy, co powoduje nie tylko zwiększenie wydajności, ale daje możliwość zmniejszenia zapotrzebowania na siły wyżej kwalifikowane. Z fachowością pracy łączy się mechanizacja prowadząca — jeśli chodzi o pracowników księgujących i operujących maszynami — do poważnego zmniejszenia wysiłku fizycznego. Pracownicy ci ponadto, mając przydzielone do swojej dyspozycji maszyny, są za nie odpowiedzialni i muszą dbać o ich czystość i należyte funkcjonowanie. Pełna odpowiedzialność wszystkich pracowników i skoordynowana współpraca poszczególnych komórek działu, prowadzą do właściwej harmonii w przebiegu czynności, zwiększając wybitnie wydajność pracy.

3) *Szkolenie pracowników*. Stosujemy regułę, że w dziale rachunków osobowych zasadniczo nie może pracować siła uprzednio nie przeszkolona w sortowni, a następnie w dziale rozliczeń fakturowych.

O ile praca w sortowni zaprawia kandydata do systematyczności, dyscypliny, dokładności, wyrabia w nim pełną odpowiedzialność za wykonywane czynności, o tyle zapoznanie się z operacjami inkasa faktur i dokumentów daje mu przygotowanie fachowe i wstępne do właściwej działalności przy rachunkach osobowych. Przekonałiśmy się, że pracownicy, którzy przeszli omawiane przeszkolenie z dodatnim rezultatem, stanowili znacznie wartościowszy element pracowniczy, o wydatnie zmniejszonym zakresie pola błędów i większej wydajności pracy.

4) *Narady pracy*. Dwa razy — zasadniczo — na miesiąc odbywają się bezpośrednio po pracy (15-godz.) zebrania wszystkich pracowników działu, celem zwiększonego przedyskutowania aktualnych spraw związanych z czynnościami działu rachunków osobowych, a zatem nowych okólników, listów okrężnych, ewentualnie artykułów z Wiadomości NBP — następnie omówienia nowego rodzaju błędów, sposobu ich szybkiego wykrywania i unikania na przyszłość. Możemy śmiało zaryzykować stwierdzenie, iż tego rodzaju narady są źródłem powstawania nowej lepszej metody, oszczędniejszej i wydajniejszej pracy. Są źródłem wyszukiwania pomysłów przyspieszających pracę i jej wyniki.

*) Opracowane przez zespół pracowników O/W NBP w Bydgoszczy.

Są platformą, na której pracownicy mogą śmiało wypowiadać swoje spostrzeżenia, uwagi zarówno z dziedziny fachowej, jak również swoje bolączki i trudności, które w niejednym przypadku zostały w ten sposób usunięte.

5) *Współzawodnictwo*. W związku z zaprowadzonym, racjonalnym podziałem czynności wyrosło samorzutnie między pracownikami współzawodnictwo indywidualne, gdyż jasną jest rzeczą, iż przy sprawiedliwym podziale pracy każdy uczestnik stara się szybciej i sprawniej wykonać swoje zadanie, by tym samym wykazać lepsze uzdolnienia i kwalifikacje. W ten sposób podciągają się inni pracownicy, którzy chociaż może są mniej zdolni, ale pilnością i sumiennością dopędzają swoich towarzyszy, tworząc zharmonizowany rytm pracy. Istnieje też współzawodnictwo między maszynistkami księgującymi, które oczywiście starają się możliwie najprędzej zaksięgować swoją partię pozycji i to w jak najkrótszym okresie czasu. Znany jest fakt otrzymania przez jedną z naszych koleżanek poważnej premii za największą ilość księgowanych w jednej godzinie pozycji.

Na tle pracy powstało współzawodnictwo zespołowe między istniejącymi grupami, które współzawodniczą między sobą, stając się szkołą pracy kolektywnej i mobilizując w równym stopniu wszystkich członków zespołu we wspólnym wysiłku do przyspieszenia wykonania przyjętych na siebie zadań.

Nie jest nam również obce współzawodnictwo międzyoddziałowe, które z natury rzeczy musiało powstać w Bydgoszczy, gdzie istnieją dwa niedaleko siebie położone oddziały. Obydwa oddziały starają się mimowoli nie pozostawać w tyle i szybciej wysłać jeden drugiemu awizy do księgowania, jak również szybciej zakończyć pracę popołudniową, celem uniknięcia przesyłania sprawozdawczości do Centralnej Księgowości przez oddział spóźniony. Analogicznie przedstawia się sprawa z wysyłką listów dworcowych przez ten oddział, który później uzgodnił saldo i wykończył prace.

Oczywiście współzawodnictwo nasze nie osiągnęło jeszcze takiego poziomu, który by można nazwać idealnym i wzorowym, niemniej jednak stało się szkołą sprawniejszej, wyższej organizacji pracy, stało się decydującym bodźcem zapewniającym stały wzrost wydajności pracy.

To by były elementy składające się z grubsza na całokształt pracy działu rachunków osobowych. Oczywiście można by jeszcze dodać wiele szczegółów i takich elementów, które by — w całości biorąc — przedstawiły jaśniejszy obraz omawianego zagadnienia, ale to zajęłoby zbyt dużo czasu i miejsca. Zamiast

dalszego wypowiadania się na powyższy temat, występujemy z projektem — odnośnie oddziałów wojewódzkich, które chciałyby zapoznać się z naszym systemem pracy — wydelegowania do O/Wojewódzkiego w Bydgoszczy po 1 — 2 kolegów, celem bezpośredniego zetknięcia się z tą metodą. Pracownicy ci praktycznie przeszliby w okresie jednego tygodnia całkowite przeszkolenie i w ten sposób mogliby stosowane u nas zasady przyszczyć na swój teren. Rada nasza oparta jest na wypróbowanej już przez nas praktyce, którą koledzy nasi przed wprowadzeniem mechanizacji księgowania, jak również w kilka miesięcy po tym fakcie, gdy robota kulała — odbyli w oddziałach o wysokim stażu na tym odcinku tj. w O/W Katowice, w Gliwicach i w O/W Wrocław.

Taka jest nasza metoda pracy, którą będziemy się starali w drodze racjonalizacji nadal ulepszać i poprawiać, aby osiągnąć większe i lepsze wyniki, mniejszym wysiłkiem i tańszym kosztem. Tym samym przyczynimy się na naszym odcinku do zwiększenia potencjału gospodarczego kraju oraz podniesienia stopnia naszego dobrobytu.

Harmonogram pracy w dziale rachunków osobowych (Oddział Wojewódzki Bydgoszcz)

1. 7.15 — 7.50 otwieranie poczty;
2. 8 — 10.15;
 - a) uzgadnianie poczty (grupa primanotowa — 130 II likwidatura — 131);
 - b) 8 — 8.30 układanie i segregacja kontówek według kont bilansowych i numerów bieżących przez część II likwidatury;
 - c) 8.30 — 11.10 sprawdzanie pod względem merytorycznym, formalnym oraz dekretowania poleceń klientów z równoczesnym podziałem na konta bilansowe (również rozbić konta 130 na I oddział miejski oraz pozostałe oddziały) — II likwidatura;
 - d) 8 — 13 sukcesywne przyjmowanie poleceń klientów — w tym od godziny 8 — 9 układanie i segregacja dowodów z dnia poprzedniego — I likwidatura;
 - e) 8.30 — 9.30 sporządzanie primanoty depozytowej (wpłaty wieczorowe) 1 pracownik grupy primanotowej;
3. 10.15 — 11.15 sporządzanie primanot:
 - a) z podaży „zestawienie czeków formularza 4110“;
 - b) sprawdzenie primanot inkasowych (z wykupu faktur);
 - c) sprawdzenie primanot inkasowych (B.W.R.);
4. 11.15 — 12.45

- a) 10.15 — 11.15 sporządzenie primanoty z przelewów podaży miejscowej;
- b) 12 — 13.05 sporządzanie primanot gotówkowych;
- c) 12.30 — 12.50 odkładanie dowodów pod kontówki (do księgowania);
- 5. 12.10 — 14.45 sporządzanie awizów 130 i 131 na inne oddziały — część II likwidatury;
- 6. 12 — 14.30 sporządzanie zestawienia obrotów dziennych;
- 7. 12.45 — 14.10 księgowanie:
 - a) 12.45 — 13.45 zaszłościienne;
 - b) 13.30 — 14.10 przelewów i zasiłków automatycznych;
- 8. 14 — 15
 - a) ewentualne uzgadnianie księgowania z zestawieniem obrotów dziennych — grupa primanotowa plus część II likwidatury;
 - b) inwentura sald;
 - c) sporządzanie zestawienia awizów otrzymanych (formularz 4737) — I likwidatura.

Omówienie poszczególnych punktów harmonogramu

Ad 1)

Otwieranie poczty kończy się na 10 minut przed 8, plus tego rozwiązania polega na tym, iż pracownik zasiadając do biurka ma już przygotowany materiał do pracy.

Ad 2)

- a Po otrzymaniu poczty, każdy z pracowników grupy primanotowej, dla którego przygotowana jest część awizów (130), zajmuje się odhaczaniem dowodów z awizami. Czynność odhaczania ma te strony dodatnie, że w wypadku niezgodnienia poczty z powodu różnicy, zespół od razu orientuje się, iż błąd jest wewnętrzny czyli, że nie jest potrzebne powtórne sprawdzanie awizów. Z chwilą zakończenia tej czynności każdy pracownik rozkłada odhaczone dowody na z góry określone grupy według numeru rachunku tzn. od 1 — 50, od 50 — 100 itd. W ramach tej segregacji sporządzane są zbitki, już od trzech dowodów wzwyż, przeznaczonych dla jednego rachunku. W tym czasie z dowodów pojedynczych zbijana jest przez jednego z pracowników primanota, którą uzupełnia się gotowymi zbitkami. Równolegle do tej czynności drugi pracownik zbija

taśmę awizów (130 Wn). Strona dodatnia tego posunięcia przejawia się przede wszystkim w tym, iż z chwilą gdy obie taśmy poczty nie są zgodne, zespół orientuje się co do rodzaju i wysokości kwoty błędu, by w zależności od różnicy nastawić się na kontrolowanie. Drugi plus to zaoszczędzenie czasu, ponieważ w wielu wypadkach primanoty poczty z chwilą ich zbicia są zgodne. Mogłoby się jednak wydawać, iż z powodu wyeliminowania kontroli zbitki istnieje duża możliwość mylnego komasowania dowodów na dane konto. Jest jednak inaczej. Otóż pracownik przed sporządzeniem zbitki kontroluje brzmienie zleceniobiorcy przelewu w oparciu o uwidoczniony na zbitce numer rachunku.

Tak wygląda całokształt pracy przy opracowywaniu poczty w ramach konta 130 i 131, z tym że to ostatnie konto rozpracowuje część pracowników II likwidatury.

- b Pozostała część wspomnianej likwidatury, w czasie od godz. 8 — 8,30 zajmuje się układaniem i segregacją kontówek według kont bilansowych i numerów bieżących. Tak ułożone kontówki odkładane są do specjalnej skrzynki.
- c Wspomniana część pracowników omawiana w punkcie „b” od godz. 8,30 — 11,10 sprawdza pod względem merytorycznym oraz dekretuje polecenia klientów, z równoczesnym podziałem na konta bilansowe. Podział wygląda w ten sposób, iż wydekretowany przelew odkładany jest bezpośrednio do skrzynki z przegródkami według kont bilansowych, dzieląc równocześnie na Winien i Ma. Zaszłość w ramach konta bilansowego 130 Ma rozбивa się przez odkładanie do osobnej przegródki przelewów przeznaczonych dla I Oddziału Miejskiego w Bydgoszczy. Należy również wyjaśnić, dlaczego podajemy, iż kwestię poleceń klientów normujemy czasem od godz. 8 — 11,10. Sprawa ta wymaga specjalnego omówienia. Otóż zastanawiając się nad przyczyną nadgodzin pracowników działu rachunków osobowych, doszliśmy do wniosku, iż jednym z mankamentów w tej sprawie, jest zbyt późne przyjmowanie poleceń klientów. Kwestię powyższą rozstrzygnięto w ten sposób, że drogą nalegań, oraz pewnego rodzaju odpraw nakłoniono klientów do oddawania dowodów do godz. 11 — Zaznaczamy, iż polecenia od-

dawane po wspomnianej godzinie są również realizowane bieżąco, jednak ze względu na znikomą ich ilość, nie ma specjalnej trudności w sporządzaniu dodatkowej primanoty.

- d Czynności I likwidatury rozpoczynają się (od godz. 8 — 9) układaniem i segregacją dowodów z dnia poprzedniego. Ułatwienie przejawia się w tym, iż dowody te już poprzedniego dnia z chwilą składania ich do skrzyni, segregowane są na Winien i Ma. Równolegle do tej czynności, od godz. 8 następuje sukcesywne przyjmowanie poleceń klientów do godz. 13. Pogodzenie czynności przyjmowania i układania dowodów istnieje dlatego, że w godzinach od 8 — 9 jest zazwyczaj słabe nasilenie ruchu klientów (z wyjątkiem końcowych i początkowych dni miesiąca);
- e Jeden z pracowników grupy primanotowej, o godz. 8,30 (zazwyczaj) otrzymuje z sortowni dowody wpłat kasy wieczorowej z której sporządza primanotę.

Ad 3)

- a Wychodząc z założenia, że jedna lub dwie primanoty więcej, dają efektywne wyniki, tak pod względem zmniejszenia możliwości błędów, jak i większej przejrzystości w wypadku ewentualnego szukania różnicy — doszliśmy do wniosku iż należy rozdzielać niektóre primanoty. Z tego więc powodu jeden z pracowników II likwidatury (załatwiający awizy) od godz. 10,15 — 11,15 zajmuje się sporządzaniem primanoty z podaży „Zestawienie czeków“, formularz 4110.
- b, c Równolegle do wyżej wspomnianej czynności, jeden z pracowników grupy primanotowej zajmuje się sprawdzaniem primanot inkasowych (— z wykupu faktur, oraz B. W. R.), piszemy „sprawdzaniem“ dlatego, że jedną i drugą primanotę zbija dział rozliczeń fakturowych. Wychodziliśmy bowiem z założenia, że jeśli inkaso musi wykup dzienny uzgadniać, zbijając Winien i Ma, to niech to uzgadnianie następuje z rozbićciem na konta bilansowe. Rezultat jasny — dział rozliczeń fakturowych nie jest przeciążony wspomnianą pracą, zaś dla rachunków osobowych istnieje wielki plus.

Ad 4)

- a Jak już w punkcie 2/c wspomnieliśmy, przyjmowanie przelewów z podaży miejscowej za-

sadniczo trwa do godz. 11. Grupa primanotowa, po zakończeniu poczty (pkt. 2/a) całkowicie może zająć się rozsegregowaniem przelewów miejscowych. Segregacja ta jednak jest już ułatwiona — patrz 2/c. Część pracowników z grupy primanotowej bierze więc odcinki uznaniowe, rozбивa je na grupy według numerów rachunków by w ramach tego rozbićcia sporządzać zbitki. Równolegle do tej czynności, jeden z pracowników grupy primanotowej, po uprzednim rozsegregowaniu odcinków „A“ z podaży miejscowej zbija primanotę Wn. Czynności pracowników sporządzających primanotę Ma — opisaliśmy już w pkt. 2/a — poczta. Zaznaczamy, iż przyjmowanie dowodów z II likwidatury jest sukcesywne, co pozwala na szybsze zakańczanie primanot.

- b, c Od godz. 12,00 — 13,05 dwóch pracowników z grupy primanotowej zajmuje się sporządzaniem primanot gotówkowych. Ponieważ odkładanie dowodów pod kontówki rozpoczyna się od 12,30 do 12,50 — wszystkie dowody kasowe dnia oddawane są przez kasjerów do godz. 12,30, by po wciągnięciu na primanoty Winien i Ma oddać odkładającym pod kontówki. Resztą zaś dowodów, sukcesywnie przejmowanych z kas, po przeprowadzeniu przez primanotę, uzupełnia się odpowiednie kontówki. Dodajemy, iż kasjerzy wszystkie zaszłości dnia przeprowadzają w ksiązkach kasowych z rozbićciem na konta bilansowe. Ma to ten plus, że w razie niezgodności primanoty z obrotami kasjerów, można się zorientować w ramach jakiego konta bilansowego zaistniał błąd.

Ad 7)

- a, b Jeszcze przed zakończeniem odkładania dowodów pod kontówki, bo od godz. 12,45 rozpoczynamy księgowanie zaszłości dziennych. Zaksięgowane kontówki, sukcesywnie przyjmowane są przez pracowników sprawdzających księgowanie. W trakcie księgowania pracownik zajmujący się przeprowadzaniem przelewów i zasiłków automatycznych zbiera sprawdzone kontówki, segreguje na konta i równocześnie wyszukuje „automaty“. Wyszukiwanie tych kontówek jest o tyle ułatwione, że na każdej z nich u góry zaznaczone jest — prze-

lew lub zasiłek, na dobro lub w ciężar odpowiedniego konta. Wyłowione w ten sposób kontówki oddaje się maszynistce, która mając już uprzednio przygotowane dowody formularza 4406 i 4190, z odpowiednią treścią, wpisuje tylko kwotę ostatniego salda względnie sumę która powinna być przelana. Kontówki te wraz z dowodami odbiera wyżej wspomniany pracownik, sprawdza i od razu rozrywa dowody, dzieląc na egzemplarze, które pozostają w oddziale i te które otrzymują inne oddziały. Dowody które otrzymuje klient, podkładane są bezpośrednio pod kontówki i z kolei sukcesywnie odbierane przez księgującą na maszynie. Piszemy przez „księgującą na maszynie“, mimo iż księgowanie nie jest jeszcze zakończone. Chociaż bowiem księgowanie zaszłości dziennych kończy się o godz. 13,45 to jednak jedna z maszynistek kończy księgowanie na swojej maszynie już o godz. 13,30 by na nowym arkuszu księgować przygotowane dla niej „automaty“. Wyjaśniamy więc, iż jak wynika to z powyższego opisu, osobno uzgadnia się obrotyienne i osobno przelewy oraz zasiłki automatyczne. Uzgadnianie „automatów“ polega na tym, iż sumy końcowe arkusza porównuje się z primanotami Winien i Ma, sporządzonymi właśnie z dowodów, które pozostają w oddziale. Dodajemy, iż porównanie to następuje, bez brania pod

uwagę — mówimy o primanotach, — 130 Ma i 131 Winien oraz 412 względnie 415. Dodajemy również, iż spłaty kredytów oraz pozostałe zasiłki i przelewy automatyczne przeprowadzamy w tym samym dniu.

Ad 8)

- a, b Po zaksięgowaniu wszystkich zaszłości dziennych, czas od godz. 14 — 15 przeznaczony jest na ewentualne wyszukiwanie różnic między arkuszami maszynowymi a zestawieniem obrotów dziennych. Powyższą czynnością zajmuje się część pracowników, zaś reszta — zbijaniem sald.
- c Pracownik (względnie pracownicy — w zależności od nasilenia ruchu) pracujący na I likwidaturze, po zakończeniu czynności związanych z podażą dnia zajmuje się sporządzaniem zestawienia otrzymanych awizów formularza 4737. Wyeliminowanie tej czynności z zakresu pracy grupy primanotowej, względnie II likwidatury — jest poważnym plusem dla całego działu. Wiemy bowiem, iż większość pracy koncentruje się zasadniczo od godziny 12 — 15 na tych dwu grupach. Przeniesienie zaś części pracy na I likwidaturę, daje w wyniku racjonalny podział czynności. W ten sposób kształtuje się normalna codzienna praca na dziale.

B I B L I O G R A F I A

WAŻNIEJSZE POZYCJE Z RADZIECKIEJ LITERATURY EKONOMICZNEJ*)

A. KSIĄŻKI

1. Aljakrinskij Ju. S. — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale fabrycznym.

(Podgotovka cechovogo chozraščeta). Moskwa 1950 r. Mašgiz str. 142, 2 nlb.

Treść: Wstęp I — Główne przesłanki wprowadzenia rozrachunku gospodarczego w oddziałach; stosunki międzyoddziałowe. Zasady ujmowania zadań nieplanowych, zachęta materialna. II — Uproszczenie dokumentacji technicznej i planowo-rachunkowej, III — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale kowalskim. Struktura produkcyjna i charakterystyka produkcji. Planowanie produkcji i ewidencja kosztów. Metodyka klasyfikowania produkcji oddziału kowalskiego. Klasyfikacja wyrobów kutech w planowaniu oraz przy ewidencjonowaniu kosztów. Zasady określania wyników przy rozrachunku gospodarczym. IV — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale odlewów żelaznych: Struktura produkcyjna i charakterystyka produkcji. Planowanie produkcji i ewidencja kosztów. Metodyka klasyfikowania produkcji. Normatywy materiałów odlewniczych. V — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale konstrukcji metalowych: Charakterystyka produkcji. Wybór jednostki kalkulacyjnej. Klasyfikacja produkcji. Zasady planowania i ewidencja kosztów. VI — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale produkcji elementów znormalizowanych: Charakterystyka produkcji. Planowanie i ewidencja kosztów. Wybór jednostki kalkulacyjnej. VII — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale narzędziowym: Charakterystyka i klasyfikacja produkcji. Wykorzystanie klasyfikacji produkcji przy organizacji rozrachunku gospodarczego. VIII — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale mechanicznej obrób-

ki przy produkcji seryjnej: Charakterystyka produkcji. Zasady techniczno - ekonomicznego planowania. Planowanie cyklu produkcji w toku. Zasady ewidencjonowania kosztów. Zasady ewidencjonowania towarowej i globalnej produkcji oddziału. Określanie wyników działalności gospodarczej. IX — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale mechanicznej obróbki przy produkcji zindywidualizowanej. Wybór jednostki kalkulacyjnej. Grupowanie elementów. Zasady ewidencjonowania produkcji towarowej i globalnej. Metodyka obliczania zapotrzebowania na narzędzia. X — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w oddziale montażu mechanicznego: Charakterystyka oddziału i jego produkcji. Dawny system planowania techniczno - ekonomicznego. Dawny system księgowania. Podstawowe zasady zorganizowania rozrachunku gospodarczego. Nowe zasady planowania w oddziale. Nowe zasady księgowania. XI — Organizowanie rozrachunku gospodarczego w sekcjach i brygadach produkcyjnych.

2. Barngolc S. B. i Chabin I. E. — Sposoby przyspieszenia rotacji środków obrotowych w przemyśle budowy maszyn. (Puti uskorennija oboračivaemosti oborotnych sredstv v mašinstrojenii) Moskva 1950 r., Mašgiz, str. 158.

Treść: I — Przyspieszenie rotacji środków obrotowych — doniosłym zadaniem narodo - gospodarczym. II — Organizacja środków obrotowych w przedsiębiorstwach budowy maszyn: Składniki środków przedsiębiorstwa. Czynniki określające potrzeby przedsiębiorstw przemysłowych w zakresie środków obrotowych. Struktura środków obrotowych w przedsiębiorstwach budowy maszyn. Normowanie środków obrotowych. Źródła środków obrotowych. Prerogatywy przedsiębiorstw socjalistycznych w organizacji i wykorzystaniu środków obrotowych. III — Określenie rotacji środków obrotowych: Określenie planowych i sprawozdawczych wskaźników obracalności środków obrotowych. Analiza wskaźników rotacji środ-

*) Opracowane na podstawie księgozbioru biblioteki Wydziału Ekonomicznego NBP

ków obrotowych. Określenie sumy uwolnionych środków obrotowych. IV — **Sposoby przyspieszenia rotacji środków ułożonych w zapasach produkcyjnych.** Czynniki wpływające na wielkość zapasów produkcyjnych. Sposoby przyspieszenia rotacji środków w zapasach produkcyjnych. V — **Sposoby przyspieszenia rotacji w procesie produkcyjnym:** Czynniki wpływające na wielkość produkcji w toku. Sposoby przyspieszenia rotacji środków w procesie produkcji. VI — **Sposoby przyspieszenia obracalności środków w stadium obrotu:** Czynniki, oddziałujące na przyspieszenie rotacji w stadium obrotu. Sposoby przyspieszenia rotacji środków w stadium obrotu. VII — **Organizacja czynności przyspieszenia rotacji środków obrotowych w zakładzie wytwórczym:** Ujawnienie rezerw przyspieszenia rotacji środków w zakładzie. Metody obliczenia efektywności przedsięwzięć podejmowanych w celu przyspieszenia rotacji środków. Wyznaczenie zadań oddziałom i działom zakładowym. Organizacja i obliczenie wyników współzawodnictwa.

3. Borvn M. A. — **Analiza bilansu przedsiębiorstwa włókienniczego** (Analiz balansov tekstilnovo predpriatija) Moskva 1946 r. Gizlegprom, str. 105.

Treść: **Zadania analizy bilansu przedsiębiorstwa włókienniczego.** Analiza akumulacji. Analiza wyposażenia przedsiębiorstwa we własne środki obrotowe. Analiza własnych środków obrotowych ułożonych w nakładach inwestycyjnych. Analiza wykonania planu środkami normatywnymi. Analiza obracalności środków. Analiza wykorzystania kredytu bankowego. Analiza zadłużenia i wierzytelności. Wnioski z wyników analizy bilansu.

4. Bregel E. J. — **Kredyt i system kredytowy kapitalizmu** (Kredit i kreditnaja sistema kapitalizma). Moskva 1948 r. Gosfinizdat, str. 671, 4 nlb.

Treść: Wstęp. Część pierwsza. — Kredyt w formacjach przedkapitalistycznych. I — **Powstanie lichwy i jej rola w rozkładzie ustroju wspólnoty pierwotnej.** Rozdz. II — **Kredyt w społeczności niewolniczej.** Rozwój i formy kredytu lichwiarskiego w świecie starożytnym. Walka między dłużnikami i wierzycielami oraz prawodawstwo dłużnicze. Antyczni myśliciele o kredycie i procencie. III — **Kredyt w społeczności feudalnej:** Rola kredytu w narodzinach i rozwoju pańszczyzny. Rozwój i formy kredytu lichwiarskiego w społeczności feudalnej. Pi-

sarze średniowieczni o kredycie i procencie. IV — **Istota i rola kredytu lichwiarskiego:** Zasadnicze cechy kredytu lichwiarskiego i jego rola. Krytyka poglądów burżuazyjnych na zagadnienie kredytu w formacjach przedkapitalistycznych.

Część druga — Kredyt kapitalistyczny. V —

Powstanie kapitalistycznego systemu kredytowego: Pochodzenie kredytu kupieckiego. Utworzenie banków. Powstanie giełdy pieniężnej. VI — **Istota kredytu kapitalistycznego:** Źródła tworzenia się kapitału pożyczkowego. Istota i znamiona kapitału pożyczkowego. Procent od pożyczek i jego norma. Dynamika kapitału pożyczkowego i zniżkowa tendencja normy procentowej. Ruch kapitału pożyczkowego i procentu w cyklu przemysłowym. Kapitał pożyczkowy i pieniądz. VII — **Formy kredytu kapitalistycznego:** Kredyt kupiecki. Weksel i obieg wekslowy. Kredyt bankowy. Istota i rola banków kapitalistycznych. Dwojaki rodzaj kredytu bankowego (pożyczki pieniężne i kapitałowe). VIII — **Rynek pieniężny i giełda pieniężna:** Rynek kapitałów pożyczkowych. Spółki akcyjne, akcje i ich kurs, zysk założycieli. Inne rodzaje papierów wartościowych. Kapitał fikcyjny. Giełdy pieniężne i ich operacje. IX — **Banki kupieckie i ich operacje:** Organizacja banków kupieckich. Operacje pasywne banków. Obrót czekowy i system rozliczeń bezgotówkowych. Aktywne operacje banków. Powiązanie wzajemne pasywnych i aktywnych operacji banków. Granice kredytu bankowego. Komisowe i handlowe operacje banków. Zysk banków. X — **Banki emisyjne i obieg banknotów:** Organizacja i rola banków emisyjnych. Banknoty i ich obieg. Systemy emisji banknotów. Operacje banków emisyjnych. XI — **Instytucje kredytowe specjalne:** Banki hipoteczne i ziemstwa (rolnicze). Spółdzielnie kredytowe. Kasy oszczędnościowe. XII — **Bilans płatniczy, międzynarodowe rozrachunki i kredyt:** Bilans płatniczy. Kredyt instrumentem rozliczeń międzynarodowych. Parytet monetarny i kurs walut. Krytyka teorii „parytetu siły nabywczej”. Spekulacja walutami. Polityka dyskontowa i dewizowa. Kredyt w handlu międzynarodowym. Międzynarodowy kredyt długoterminowy. XIII — **Rola kredytu w gospodarce kapitalistycznej:** Redystrybucja kapitałów i wyrównanie norm zyskowności. Kredyt i oszczędność na kosztach obrotu. Kredyt i centralizacja kapitału. Kredyt, koncentracja i nagromadzenie kapitału. Rola kredytu w rozwoju i zaostrzeniu się sprzeczności

kapitalizmu. Rola kapitału w przygotowaniu materialnych podstaw socjalizmu. XIV — **Kryzysy pieniężno - kredytowe.** Istota i formy przejawiania się kryzysów pieniężno - kredytowych. Dwa rodzaje kryzysów pieniężno - kredytowych. Zarys historii kryzysów pieniężno - kredytowych w XIX wieku. XV — **System kredytowy w epoce imperializmu:** Koncentracja banków. Tworzenie się monopoli bankowych i ich formy. Właściwości kredytu w epoce imperializmu. Nowa rola banków w powstawaniu kapitału finansowego. Operacje banków kupieckich w epoce imperializmu. Działalność banków emisyjnych. XVI — **Kredyt międzynarodowy w epoce imperializmu:** Wywóz kapitału i kredyt międzynarodowy. Kredyt międzynarodowy jako oręż ekspansji imperialistycznej. Właściwości bilansu płatniczego w epoce imperialistycznej. XVII — **Kredyt a rozwój przeciwieństw imperializmu:** Rola kredytu w zaostreniu się sprzeczności imperializmu. Zaostrenie się kryzysów pieniężno - kredytowych. XVIII. — **System kredytowy kapitalizmu w okresie pierwszej wojny światowej.** Światowa wojna imperialistyczna w latach 1914 - 18 i kryzys systemu kredytowo - pieniężnego kapitalizmu. Przeobrażenie banknotów w pieniądź papierowy i inflacja. Kredyt i złoto w służbie wojny. XIX — **Dezorganizacja systemu kredytowo - pieniężnego kapitalizmu w pierwszych latach po wojnie:** Ruina ekonomiczna i inflacja. Załamanie kapitalistycznego systemu kredytowego. XX — **Kredytowy system kapitalizmu w okresie jego względnej stabilizacji.** Powojenne reformy pieniężne i zmiany systemu emisji banknotów. Przywrócenie i rozwój kredytu. Właściwości kredytu w okresie ogólnego kryzysu kapitalizmu. XXI — **Światowy kryzys pieniężno - kredytowy w latach 1929 — 1933 i jego cechy.** XXII — **System kredytowy kapitalizmu przed drugą wojną światową:** system kredytowy w okresie kryzysów ekonomicznych między 1929 a 1937 r. Kryzys pieniężno - kredytowy w 1937/38 r. Systemy kredytowe państw faszystowskich, jako oręż w przygotowywaniu drugiej wojny światowej; XXIII — **System kredytowy kapitalizmu w okresie drugiej wojny światowej:** Koszty finansowe wojny i źródła ich pokrycia. Systemy kredytowe Anglii i USA w służbie wojny. System kredytowy Niemiec faszystowskich jako narzędzie finansowania agresji imperialistycznej. Systemy finansowe krajów okupowanych. XXIV — **System kredytowy po drugiej wojnie światowej:** Powojenne reformy kredytowo - pieniężne. Nowe międzynaro-

dowe organizacje walutowe i kredytowe. Systemy kredytowe ważniejszych państw kapitalistycznych, po drugiej wojnie światowej. XXV — **Powojenne pożyczki międzynarodowe jako narzędzia ekspansji imperialistycznej USA:** Angielsko-amerykańskie porozumienia finansowe z 1945 r. Amerykańskie pożyczki krajom kontynentu europejskiego, Ameryce Łacińskiej i krajom Dalekiego Wschodu. Właściwości kredytu międzynarodowego po drugiej wojnie światowej. XXVI — **Kredyt i walka systemu kapitalistycznego z socjalistycznym.**

Część trzecia — Krytyka burżuazyjnych i drobnomieszczańskich teorii kredytowych. XXVII — **Burżuazyjne i drobnomieszczańskie teorie kredytowe w epoce poprzedzającej kapitalizm monopolistyczny:** Teoria kredytu Johna Law. Teoria kredytu klasyków burżuazyjnej ekonomii politycznej. Teoria kredytu wulgarnej ekonomii politycznej. Drobnomieszczańskie i socjalistyczne utopie kredytowe z połowy XIX wieku. Teoria kredytu w rosyjskiej literaturze ekonomicznej. XXVIII — **Burżuazyjne teorie kredytowe w epoce imperializmu:** Apologeci burżuazyjni i drobnomieszczańscy „krytycy“ o roli banków w epoce imperializmu. Rewizjonizm w teorii kredytu. Kapitałotwórcza teoria kredytu w epoce imperializmu. Współczesne teorie „kredytu regulowanego“ (regulowanie kredytu jako środek zwalczania kryzysów ekonomicznych).

5. Bregel E. J. — **Obrót pieniężny i kredyt państw kapitalistycznych.** (Denieżnoe obraščenie i kredit kapitalističeskich gosudarstv). Moskwa 1950 r. Gosfinizdat str. 488, 7 nłb.

T r e ś ć: Wstęp. **Część pierwsza.** — Teoria obiegu pieniężnego, teoria kredytu i banków. I. **Pochodzenie, istota i funkcje pieniądza:** Historyczny proces rozwoju wymiany i powstania pieniądza. Istota i funkcja pieniądza. Historyczny rozwój funkcji pieniądza. II. **System pieniężny:** Obrót pieniężny w formacjach przedkapitalistycznych. Rodzaje pieniędzy i systemów pieniężnych kapitalizmu. Historyczny rozwój systemów pieniężnych. Warunki prawidłowego funkcjonowania monometalizmu złotego. Systemy pieniężne w epoce imperializmu i ogólnego kryzysu kapitalizmu. III. **Pieniądże papierowe i inflacja:** Natura pieniądza papierowego. Inflacja i jej treść klasowa. Proces inflacji i jego wpływ na gospodarkę narodową. Historyczne przykłady inflacji. Stabilizacja walut. Inflacja w okresie i po pierwszej wojnie światowej. Powojenne reformy pieniężne. Inflacja w okresie i po drugiej wojnie

światowej. Niepowodzenie reform pieniężnych w krajach kapitalistycznych po drugiej wojnie światowej. IV. **Kredyt kapitalistyczny, jego formy i rola.** Kapitał lichwiarski jako pierwowzór kapitału pożyczkowego. Kapitał pożyczkowy i procent. Formy kredytu kapitalistycznego. Rynek kapitałów pożyczkowych. Rola kredytu w gospodarce kapitalistycznej. V. **Kredytowe instrumenty obrotu:** Charakter kredytowych form obrotu. Weksel i obrót wekslowy. Banknoty i ich obieg. Obrót czekowy i system rozliczeń bezgotówkowych. VI. **Kapitał fikcyjny (anonimowy) i giełda pieniężna:** Spółki akcyjne. Kapitał fikcyjny i giełda pieniężna w epoce imperializmu. Organizacja giełdy pieniężnej i operacje giełdowe. VII **Banki i operacje bankowe:** Powstawanie i rola banków kapitalistycznych. Główne rodzaje instytucji kredytowych Pasywne i aktywne operacje banków handlowych. Komisowe operacje banków. Operacje bankowe i ich wzajemne powiązanie. Tworzenie się monopolu bankowych: Właściwości kredytu w epoce imperializmu. Nowa rola banków w epoce imperializmu i powstawania kapitału finansowego. Zmiany w charakterze operacji banków handlowych w epoce imperializmu i ogólnego kryzysu kapitalizmu. VIII. **Banki emisyjne:** Powstanie i rozwój banków emisyjnych. Systemy emisji banknotów. Banki emisyjne jako banki centralne. Banki emisyjne i państwo. Organizacja banków emisyjnych. IX. **Bilans płatniczy i kredyt międzynarodowy:** Bilans płatniczy. Kredytowe formy rozliczeń międzynarodowych. Parytet monetarny i kurs walutowy. Spekulacja walutowa, polityka dyskontowa i dewizowa. Dezorganizacja rozliczeń międzynarodowych w okresie ogólnego kryzysu kapitalizmu. Kredytowanie handlu zagranicznego jego formy i rola. Systemy zabezpieczenia kredytów w handlu zagranicznym. Międzynarodowy kredyt długoterminowy. X. **Kryzysy pieniężno - kredytowe:** Istota kryzysów i formy ich przejawiania się. Dwa rodzaje kryzysów pieniężno - kredytowych. Cykliczność kryzysów pieniężno - kredytowych w różnych stadiach rozwoju kapitalizmu. XI. **System pieniężno-kredytowy w warunkach ogólnego kryzysu kapitalizmu:** Podział świata na dwa systemy i ich walka w dziedzinie pieniężno - kredytowej. Kryzys kapitalistycznego systemu pieniężno-kredytowego. Etapy narastania kryzysu kapitalistycznego systemu pieniężno - kredytowego do 1929 roku. Światowy kryzys pieniężno - kredytowy

w latach 1929—1933. Systemy pieniężno - kredytowe kapitalizmu przed drugą wojną światową oraz podczas jej trwania. Zaostrzenie się kryzysu pieniężno - kredytowych systemów kapitalistycznych po drugiej wojnie światowej: Powojenne pożyczki amerykańskie i „plan Marshalla” jako narzędzie ekspansji imperialistycznej i agresji USA. XII. — **Krytyka burżuazyjnych teorii pieniądza i kredytu:** Krytyka kruszcowych i „nominalnych” teorii pieniądza. Krytyka „jakościowej” teorii pieniądza. Krytyka naturalistycznej i kapitał - twórczej teorii kredytu. Współczesne, burżuazyjne teorie „kredytowego regulowania” w służbie kapitału monopolistycznego i imperializmu. Krytyka drobnomieszczańskich i utopijnych teorii pieniądza i kredytu. Rewizjonistyczne i reformistyczne nauki o pieniądzach i kredycie jako odmiana apologetyki burżuazyjnej. XIII. — **Teoria pieniądza i kredytu w rosyjskiej nauce ekonomicznej XVIII — XIX stulecia:** Teoria pieniądza Poroszkowa i Radiszczewa — o pieniądzach i kredycie. Kruszcowa i nominalistyczna teoria pieniądza w Rosji w XIX w. N. I. Turgieniew — o pieniądzach i kredycie. Walka poglądów w sprawie banków w rosyjskiej literaturze ekonomicznej przed reformą 1861 r. Rosyjscy demokraci rewolucyjni o pieniądzach i kredycie. XIV. **Rozwinięcie nauki K. Marksa o pieniądzach i kredycie okresu kapitalizmu, przez W. I. Lenina i J. W. Stalina:** W. I. Lenin — o klasowej treści pieniądza i kredytu, o kredycie i bankach w okresie imperializmu. J. W. Stalin — o obiegu pieniężnym i kredycie w epoce imperializmu i ogólnego kryzysu kapitalizmu.

Część druga — Systemy pieniężno - kredytowe niektórych państw kapitalistycznych. XV. — **System pieniężno - kredytowy w Anglii:** Rozwój systemów pieniężno - kredytowych do XX wieku. Angielskie systemy pieniężno - kredytowe w epoce imperializmu i ogólnego kryzysu kapitalizmu. XVI. — **Pieniężno - kredytowe systemy Stanów Zjednoczonych Ameryki.** Rozwój tych systemów do XX w. Pieniężno - kredytowe systemy USA w epoce imperializmu i ogólnego kryzysu kapitalizmu. XVII. — **Francuskie systemy pieniężno - kredytowe i ich rozwój do XX w.** Systemy pieniężno - kredytowe Francji w epoce imperializmu i ogólnego kryzysu kapitalizmu. XVIII. **Pieniężno - kredytowe systemy Indii i ich rozwój do XX w.** Indyjskie systemy kredytowo - pieniężne w epoce imperializmu i powszechnego kryzysu kapitalizmu. Systemy pieniężno-kredytowe Indii w okresie i po drugiej wojnie światowej.

6. **Burmistrov N. S. — Organizacja rentowności w zakładzie budowy maszyn** (Organizacja rentabilnoj raboty mašinostroitel'navo zavoda). Moskwa 1950 r. Mašgiz str. 139.

Treść: Rentowność, ceny i rozrachunek gospodarczy w przedsiębiorstwie socjalistycznym. Źródła zwiększenia rentowności przedsiębiorstwa. Opracowanie planu obniżenia kosztów własnych produkcji. Wewnętrzno - zakładowy rozrachunek gospodarczy. Plan finansowy przedsiębiorstwa. Analiza rentowności

7. **Drjachlov I. M. i Koćycikij M. L. — Finansowanie w gospodarce łączności.** (Finansirovanie v chozjajstvie sviazi) Moskwa 1949 r., Sviazizdat, str. 181.

Treść: 1. **Ogólne wiadomości o działalności finansowej, organach finansowych oraz strukturze centralnych i terenowych organów Ministerstwa Łączności:** Pieniądz i jego znaczenie w ekonomii radzieckiej. Organy finansowe państwa Radzieckiego i organizacja działalności finansowej Ministerstwa Łączności. Rozrachunek gospodarczy. 2. **System finansowy w gospodarce łączności:** Grupowanie przedsiębiorstw łączności według sposobu finansowania. Cechy działalności eksploatacyjnej gospodarki łączności i ich wpływ na system finansowania. System finansowania preliminarzowego. Przedsiębiorstwa i gospodarstwa pomocnicze. Przedsiębiorstwa eksploatacyjne objęte rozrachunkiem gospodarczym. Finansowanie z budżetu państwa. 3. **Środki trwałe w gospodarce łączności:** 4. **Środki obrotowe w gospodarce łączności.** Składniki własnych środków obrotowych i źródła ich powstawania, normowanie środków obrotowych. Przedmioty małowartościowe i szybko zużywalne. Bilans materiałowy. Materiały i części zapasowe. Roboty w toku. Wyroby gotowe i towary. Odpowiedzialność osobista, zadłużenie pracowników łączności za umundurowanie, wydatki okresu przyszłego. Wpływy. Źródła pokrycia środków obrotowych. Pasywa stałe. Fundusze w środkach obrotowych. Plan środków obrotowych. Pożyczki krótkoterminowe Banku Państwa. Przyspieszenie rotacji środków obrotowych. 5. **Operacje rozrachunkowe:** Rola Banku Państwa przy prowadzeniu operacji rozliczeniowych i tryb otwarcia rachunku bankowego. Rozliczenie kasowe. Rozliczenia zobowiązań osobistych. Rozliczenia poprzez Bank Państwa. Zlecenia płatnicze (listy inkasowe). Rozliczenia z odbiorcami. Rozliczenia z dostawcami. Akredytywy i rachunki specjalne. Rozlicze-

nia z użytkownikami środków łączności. Rozliczenia z tytułu płacy zarobkowej. Stosunki rozliczeniowe między Ministerstwem Łączności, oddziałami i przedsiębiorstwami łączności. Rozliczenia z tytułu zarachowywania pozostałości wpływów. Rozliczenia środków obrotowych. Rozliczenia z budżetem w zakresie potrąceń od zysków i w zakresie środków obrotowych. 6. **Bilans dochodów i wydatków.** Plan finansowy Ministerstwa Łączności. Struktura bilansu wpływów i wydatków. Układ bilansu rozchodu i wydatków. 7. **Organizacja wykonania planu finansowego:** Przekazywanie planowych zadań wykonawcom i organizacja wykonania planu. Wykonanie planu wpływów. Usprawnienie obsługi użytkowników, aktywizacja wymiany sprzętu, podwyższenie współczynnika wykorzystania środków łączności, organizacja kasowa, opłaty i taryfy, kontrola. Wykonanie planu wydatków eksploatacyjnych. Płaca zarobkowa. Remonty. Przewóz poczty. Wydatki administracyjne. Dyscyplina finansowa. Preliminarze i rozrachunki. Obniżenie kosztów własnych. Normy wydatkowania. Uzasadnienie formalne robót, zlecone zamówienia, umowy. 8. **Finansowanie działalności eksploatacyjnej i inne operacje:** Finansowanie jako instrument kierowania. Plan finansowania. Określenie wysokości miesięcznego finansowania i regulowanie środków. Finansowanie dodatkowe. Centralizacja wydatków i rozliczeń z tytułu zaopatrzenia materiałowego. Operacje przekazowe, oszczędnościowe i inne. 9. **Fundusze specjalne:** Przeznaczenie funduszy specjalnych. Fundusz premiowy. Premie dla zwycięzców we współzawodnictwie socjalistycznym. Fundusz dyrektora przedsiębiorstwa. Fundusz ubezpieczeniowy. 10. **Sprawozdawczość buchalteryjna i operatywna ewidencja finansowania:** Przeznaczenie ewidencji operatywnego finansowania oraz wykorzystanie księgowej i operatywnej sprawozdawczości. Treść operatywnej ewidencji i sprawozdawczości. 11. **Finansowanie inwestycji:** Ogólne informacje o planowaniu inwestycji. Źródła finansowania inwestycji. Plan finansowy inwestycji i mobilizacja rezerw wewnętrznych. Organizacja i technika finansowania inwestycji. Zadania ćwiczebne.

8. **Dundukov G. F. — Planowanie finansowe** (Finansovoje planirovanje) Poradnik praktyczny Moskwa 1950 r., Gosfinizdat, str. 151.

Treść: Wstęp. Wskaźniki produkcyjne i ich łączność z planem finansowym. Struktura bilansu dochodów i wydatków. Koszty realizacji

produkcji. Wpływy z realizacji. Wyniki finansowe. Dochody i wydatki organizacji zaopatrzenia, zbytu, dostaw oraz handlowych. Środki obrotowe. Inwestycje. Planowanie operatywnych i innych wydatków przeznaczonych na szkolenie i administrację (utrzymanie jednostek nadrzędnych). Potrącenia na fundusze. Powiązanie planu finansowego z budżetem. Tablice zbiorczo-analityczne.

9. **Lukjanova N. P. i Sildkrut V. A. — Przewód walut zagranicznych.** (Sprawozdanie inostryannych waljut), opracowanie zbiorowe pod redakcją F. P. Bystrova. Moskwa 1948 r. Meždunarodnaja Kniga, str. 119, 1 nłb.

Treść: Wstęp. I. — **Kursy i parytety walut zagranicznych:** Notowania kursów walut zagranicznych w Nowym Jorku w latach 1929—1947. Parytety walutowe zatwierdzone przez Międzynarodowy Fundusz Monetarny. Zestawienie walut zagranicznych. Notowania Banku Państwa w latach 1939—1947 (w układzie tabelarycznym). II. — **Parytety i kursy walut następujących państw zagranicznych:** Australia, Austria, Albania, Argentyna, Afganistan, Belgia, Boliwia, Bułgaria, Brazylia, Wielka Brytania, Węgry, Wenezuela, Niemcy, Holandia, Grecja, Dania, Egipt, Indie, Irak, Iran, Italia, Kanada, Chiny, Costa-Rica, Kuba, Kolumbia, Meksyk, Nowa Zelandia, Nikaragua, Norwegia, Peru, Paragwaj, Polska, Portugalia, Rumunia, USA, Salwador, Turcja, Urugwaj, Finlandia, Francja, Czechosłowacja, Chile, Szwajcaria, Szwecja, Ekwador, Jugosławia, Unia Południowo-Afrykańska, Japonia. III. — **Tablice informacyjne:** Zapasy złota banków centralnych i instytucji. Wskaźniki cen hurtowych. Miary wag monet kruszcowych. Skorowidz alfabetyczny walut zagranicznych.

10. **Glezin S. S. — Wykonanie budżetu rejonu** (Ispolnienie bjużeteta rajona). Moskwa 1948 r., Gosfinizdat, str. 145, 4 nłb.

Treść: Wstęp. Zadania związane z wykonaniem budżetu. Budżety rejonu i organy realizujące ich wykonanie. Zasady kasowego wykonania budżetów rejonu. Organizacja wykonania budżetów rejonowych i miejskich, odpowiednio do kwartalnego podziału kwot rocznych w przychodach i wydatkach. Rozbicie na kwartały rocznych kwot budżetu rejonowego (miejskiego) w przychodach i wydatkach. Roczny i kwartalny wykaz sum budżetowych i ich przeznaczenie. **Wykonanie dochodowej części budżetu rejonowego i miejskiego:** Specjalne kategorie przychodów budżetowych, rejonowych i miejskich, we-

dług właściwości ich wykonania. Wpłaty do budżetu przedsiębiorstw i organizacji, wpłaty ludności, potrącenia od ogólnozwiązkowych podatków i dochodów państwowych, dochody bezpośrednio zaliczone do budżetu rejonowego (miejskiego), dochody administrowane przez rejonowe (miejskie) wydziały finansowe i inne instytucje. Kasy poborców specjalnych. Powiązanie operacji kasowego wykonania dochodowej części budżetu, między oddziałem Banku Państwa i płatnikami oraz wydziałami finansowymi i innymi instytucjami. **Wpływy niewyjaśnione.** Zwrot sum nieprawidłowo lub w nadmiarze zarachowanych do dochodów budżetu. Przymusowe ściąganie nie wniesionych w terminie podatków i innych płatności. **Wykonanie wydatkowej części budżetów rejonowych i miejskich:** Kredyty budżetowe i ich dysponenci. Rachunki bieżące dysponentów kredytowych z budżetu rejonowego (miejskiego) w oddziałach Banku Państwa. Tryb otwarcia kredytów i przelew środków na rachunek bieżący ich dysponenta w banku. Przelewy sum na rachunek kredytów przeznaczonych na sfinansowanie środków obrotowych i kredytów inwestycyjnych. Przelew środków na rachunek specjalny wydziałów oświaty ludowej na wypłaty poborów nauczycieli. Zużycie rezerw celowych budżetów rejonowych na place zarobkowe nauczycieli szkół rolniczych, personelu lekarskiego, agronomów, weterynarzy i felcerów, zootechników i instruktorów rolnych. Operacje dokonywane na rachunkach bieżących dysponentów kredytów, redystrybucja i wycofanie środków znajdujących się na tych rachunkach. Tryb wykorzystania kredytów. Zasadnicze wymogi finansowo-budżetowej dyscypliny i odpowiedzialność za jej naruszenie. Termin ważności kredytów budżetowych oraz tryb postępowania przy wydawkowaniu środków przed zatwierdzeniem budżetu rejonowego (miejskiego); przenoszenie kredytów budżetowych; dokumenty na podstawie których oddziały Banku Państwa dokonują wypłat ze środków budżetów rejonowych i miejskich; tryb realizacji płacy zarobkowej dla instytucji budżetowych oraz kontrola rozchodowania funduszu płac; tryb realizacji wypłat awansowych pracownikom instytucji budżetowych; tryb rozrachunków instytucji budżetowych z organizacjami gospodarczymi; rozrachunki dłużników i wierzycieli; otwieranie kredytów; ściąganie należności od instytucji budżetowych przy pomocy nakazów wykonawczych. Dodatkowe preliminarze do budżetu zatwierdzonego. **Wykonanie**

budżetów rad wiejskich: Zestawienie i rozbieżności na kwartały budżetów rad wiejskich według klasyfikacji dochodów i wydatków. Kredyty i ich dysponenty z budżetów rad wiejskich. Obowiązki komitetu wykonawczego rady wiejskiej na odciążenie realizacji budżetu wiejskiego; tryb dokonywania wpłat i wypłat. Zabezpieczenie środków budżetu rad wiejskich. Rachunki bieżące komitetów wykonawczych rad wiejskich, tryb wpłacania pieniędzy celem zabezpieczenia tych rachunków oraz dysponowania nimi. Kierownictwo działalnością finansową komitetów wykonawczych rad wiejskich i jej kontrola. **Zamknięcie budżetów i system realizowania wydatków pod koniec roku. Późabudżetowe środki instytucji pozostających na budżecie rejonu:** Środki specjalne. Środki na utrzymanie dzieci w przedszkolach i świetlicach. Sumy zlecone. Sumy zdeponowane.

11. Kasickij J. J. — Bilans zakładu budowy maszyn (Balans mašinostroitel'nogo zavoda) Moskwa 1950 r. Mašgiz, str. 141, 2 nłb.

Treść: **Wstęp. Znaczenie i zadania rachunkowości w gospodarce socjalistycznej.** — Rachunkowość i planowanie socjalistyczne. Rachunkowość i kontrola w gospodarce socjalistycznej. Rachunkowość i socjalistyczne metody gospodarowania. Rachunkowość w ustroju socjalistycznym i kapitalistycznym. Zadania i rodzaje rachunkowości w przedsiębiorstwie socjalistycznym. **Bilans rachunkowy przedsiębiorstwa, jego treść i metody sporządzania.** — Przedmiot ewidencji buchalteryjnej i bilans w przedsiębiorstwie. Obieg środków przedsiębiorstwa socjalistycznego. Struktura bilansu. Systemy bieżącego ewidencjonowania buchalteryjnego. **Charakterystyka treści głównych pozycji bilansu.** — Środki stałe i zmienne. Środki normatywne. Rozliczenia i pozostałe aktywa. Środki własne i zrównane z własnymi. Pożyczki i inne pasywa. Pozycje pozabilansowe i wyjaśnienia szczegółowe. **Podstawowe zagadnienia analizy bilansu.** — Zadania związane z analizą bilansu. Bieżąca wypłacalność przedsiębiorstwa. Środki obrotowe i ich wykorzystanie. Obracalność środków obrotowych. Rentowność przedsiębiorstwa. Wzór analizy bilansu zakładu budowy maszyn na 1 stycznia 1950 roku.

12. Kacenenbaum Z. S. — Normowanie środków obrotowych w przemyśle budowy maszyn (Normirovanie oborotnykh sredstv mašinostroenii). Moskwa 1950 r. Mašgiz, str. 142, 4 nłb.

Treść: **Wstęp: Środki obrotowe w przemyśle budowy maszyn.** — Struktura środków obrotowych i jej właściwości w budownictwie maszyn. Obracalność środków obrotowych w zakładach przemysłowych. Zadania przyspieszenia rotacji środków obrotowych w przemyśle maszynowym. **Ogólne zasady metodyki normowania środków obrotowych:** System normowania środków obrotowych. Praktyka obliczania normatywów środków obrotowych. Ogólne zasady obliczania normatywów środków obrotowych w zakładach budowy maszyn. Metoda uproszczonego obrachunku bezpośredniego. **Metoda obliczania normatywów środków obrotowych dla surowców i materiałów podstawowych.** Surowce i materiały podstawowe w kosztach produkcji. Czynniki wpływające na kształtowanie się zapasów surowcowo - materiałowych. Metoda obliczania normatywów. Sposoby przyspieszenia rotacji środków ulokowanych w surowcach i materiałach podstawowych. **Metoda obliczania normatywów środków obrotowych dla materiałów pomocniczych.** — Udział materiałów pomocniczych w kosztach produkcji i zapasach. Czynniki warunkujące wielkość zapasów materiałów pomocniczych. Metoda obliczania normatywów. Sposoby przyspieszenia rotacji środków ulokowanych w materiałach pomocniczych. **Metoda obliczania normatywów środków obrotowych dla produkcji w toku.** — Obracalność środków w produkcji w toku. Właściwości struktury środków obrotowych zaangażowanych w produkcję w toku w systemie potokowym. Ogólne zasady metody obliczania normatywów produkcji w toku w budownictwie maszyn. Metoda obliczania zapasów wynikających z potrzeb technologicznych i transportowych. Metoda i technika obliczania zapasu obrotowego produkcji w toku. Metoda obliczania zapasów zabezpieczających ciągłość produkcji. Sumaryczne obliczanie produkcji w toku. Środki przyspieszenia obracalności środków zaangażowanych w produkcję w toku. **Metoda obliczania normatywów środków obrotowych dla narzędzi.** — Gospodarka narzędziowa zakładu budowy maszyn. Metoda obliczania środków obrotowych dla narzędzi. Obliczanie norm zapasów eksploatacyjnych. Wpływ zużywania się narzędzi na wielkość normatywu środków obrotowych. Metoda obliczania norm aktualnie niezbędnego zapasu narzędzi oraz norm zapasu zabezpieczającego ciągłość produkcji. Sposoby przyspieszenia obracalności środków ulokowanych w narzędziach. **Wyroby gotowe w zakładach budowy**

maszyn i metodyka ich normowania. — Czynniki kształtujące stan zapasów wyrobów gotowych. Normowanie środków obrotowych ułożonych w wyrobach gotowych oraz środki zmierzające do przyspieszenia ich rotacji.

13. Lenin M. B. — Normowanie i planowanie wydatków w oddziałach fabrycznych (Normirovanie i planirovanie cechovykh raschodov). Moskwa 1949 r., Mašgiz, str. 238, 2 nrb.

Treść: Wstęp. **Zadania normowania i planowania wydatków oddziałowych:** Normowanie jako doniosły czynnik obniżenia kosztów własnych. Klasyfikacja i nomenklatura wydatków oddziałów fabrycznych. Techniczno - ekonomiczne zasady planowania wydatków. Zasady opracowywania normatywów. **Normowanie i planowanie wydatków na energię elektryczną, parę oraz powietrze sprężone:** Źródła oszczędności na energii elektrycznej. Normowanie wydatków na energię zużywaną przez silniki, przy spawaniu oraz na cele oświetleniowe. Normowanie wydatków za zużycie pary przez młoty kowalskie i suszenie drzewa oraz wydatków na powietrze sprężone. Koszt własny jednostki wydatków na energię i środki ich obniżenia. **Normowanie i planowanie wydatków na gaz, paliwa stałe i wodę dla celów produkcyjnych:** Normowanie wydatków na zużycie gazu do spawania i cięcia metali, materiałów opałowych oraz na wodę dla celów produkcyjnych. **Normowanie i planowanie wydatków na materiały pomocnicze:** Normowanie wydatków na materiały smarowe, optyczne, formiarskie, futrówki (koszule piecowe) i inne. **Normowanie i planowanie wydatków na narzędzia:** Źródła oszczędności na narzędziach. Normowanie zużycia narzędzi tnących. Normowanie wydatków na instrumenty pomiarowe i szlifierskie. Planowanie wydatków na narzędzia trwałe. Odpisy amortyzacyjne. **Planowanie wydatków na remonty bieżące:** Planowanie wydatków na remont urządzeń i instalacji, pasów transmisyjnych, budynków fabrycznych. **Planowanie płacy zarobkowej w wydatkach oddziału fabrycznego:** Planowanie roboczej siły pomocniczej, obliczanie zapotrzebowania na smarowniczych i rymarzy, robotników porządkowych i innych specjalności. Planowanie płacy zarobkowej robotników zatrudnionych przy robotach ogólnoprodukcyjnych i gospodarczych. Planowanie płacy zarobkowej personelu inżynieryjno - technicznego i rachunkowo - kontrolnego. Planowanie wydatków na ochronę pracy.

14. Levin S. M. i Autonov N. I. — Organizacja płacy zarobkowej w przemyśle metalurgii czarnej. (Organizacija zarabotnoj platy v černoj metallurgii). Podręcznik opracowany pod redakcją Z. I. Zavielskavo, Moskwa, 1950 r., Metalurgizdat, str. 327.

Treść: Wstęp. **Stawki wynagrodzenia za pracę:** robotników produkcyjnych zatrudnionych w oddziałach hutniczych, w oddziałach wytwarzających sprzęt maszynowy, w oddziałach specjalnych, hutniczych oraz robotników pomocniczych. Stawki płacy pracowników stacji elektrycznych, przewodów elektrycznych i ciepłych, stacji pomp, urządzeń hydrotechnicznych i sieci wodociągowych. Stawki robotników zatrudnionych przy budowie zakładów metalurgicznych. **Systemy płacy robotniczej:** płaca za godziny nadliczbowe, systemy płacy akordowej; premiovanie zespołów robotniczych za wykonanie miesięcznych planów produkcyjnych. **Organizacja płacy robotników zatrudnionych przy produkcji wielkopiecowej i aglomeracji rud:** Wielkie piece hutnicze. — System płacy robotników zatrudnionych na poszczególnych odcinkach, premiowanie zespołów robotników na oddziale wielkich pieców za wykonanie planów miesięcznych, system płacy na oddziałach aglomeracyjnych. **Organizacja płacy robotników odlewni stali:** System płacy na poszczególnych odcinkach, premiowanie zespołów za wykonanie planów miesięcznych, system premiowania robotników za trwałość pieców i palenisk oraz zwiększenie ilości wytopów pomiędzy remontami na zimno. **Organizacja i systemy płacy zarobkowej robotników oddziałów walcowniczych i rur ciągnionych oraz na oddziałach mechanicznych.** **System zarobkowej płacy przy robotach remontowych i w oddziałach konstrukcji metalowej:** Systemy płacy robotników wykonujących jednorazowe czynności, robotników oddziału remontu pieców metalurgicznych, robotników oddziałów konstrukcji metalowych oraz oddziałów remontowobudowlanych. **Organizacje płacy zarobkowej na oddziałach odlewniczych i kowalskich.** **Organizacja płacy zarobkowej fabrycznych oddziałów kolejowych:** System płacy zarobkowej brygad montażu parowozów, robotników wykonywujących remonty parowozów i wagonów, ładowaczy oraz robotników zatrudnionych przy naprawach i konserwacji dróg żelaznych. **Organizacja płacy zarobkowej w oddziałach energetycznych:** System płac robotnika stacji elektrycznych, oddziałów zaopatrujących w wodę w oddziałach kom-

presowo - tlenowych i gazowych oraz robotników w oddziałach sieci i podstacyj. **Organizacja płacy zarobkowej pracowników inżynieryjno - technicznych i gospodarczych:** Stawki płac. Systemy premiowania personelu inżynieryjno - technicznego. Przepisy o premiowaniu pracowników inżynieryjno - technicznych (ITR) w oddziałach podstawowych, hutniczych, remontowo - pomocniczych, kolejowych, energetycznych oraz kontroli technicznej. Premiowanie pracowników personelu kierowniczego oraz pozostałych pracowników inżynieryjno - technicznych i oddziałów usługowych. System premiowania pracowników inżynieryjno - technicznych w laboratoriach. Przepisy o premiowaniu personelu kierowniczego oraz pracowników inżynieryjno - technicznych przedsiębiorstw i zjednoczeń pomocniczych oraz usługowych. **Premiowanie robotników i pracowników inżynieryjno - technicznych** — za oszczędzanie paliwa oraz energii elektrycznej i ciepłej: **Płaca zarobkowa poszczególnych kategorii pracowników:** Płace szoferów, ładowaczy i konduktorów trakcji samochodowej, personelu ogródków dziecięcych; instruktorów szkolenia robotników przy pracy. **Wykresy graficzne robót. Metody obliczania realizacji norm produkcyjnych:** Określenie zależności pomiędzy elementami taryf prac akordowych oraz wpływu wskaźników pracy na kształtowanie się kosztów własnych produkcji. Określenie na podstawie tabeli normatywów, dopłat według pogresywnej taryfy płac. Koszty przestojów. Płace za prace w godzinach nadliczbowych oraz wypłaty za dni nie-robocze, zastępstwa i inne wyrównania. Tryb opracowania i sformułowania przepisów o pracach zarobkowych robotników i pracowników inżynieryjno - technicznych. Uzupełnienia dodatkowe.

15. Liberman E. G. — **Rozrachunek gospodarczy w fabryce budowy maszyn** (Chozajstviennyj račet mašinostroitel'nogo zavoda) Moskwa 1950 r. Mašgiz, str. 210, 4 nłb.

Treść: Wstęp. **Rozwój systemu rozrachunku gospodarczego:** Główne etapy jego rozwoju. Rozrachunek gospodarczy jako metoda zarządzania. Organizacyjno - prawne zasady rachunku gospodarczego na obecnym etapie. **Wykorzystanie środków produkcyjnych.** Amortyzacja środków wytwarzania. Reprodukacja środków trwałych. Nowe wkłady kapitałowe. Wykorzystanie czynnych środków trwałych. **Normowanie poszczególnych składników środków obrotowych:** Kształtowanie się kosztów własnych w przedsię-

biorstwie socjalistycznym. Wykaz zakładowych środków obrotowych. Źródła pokrycia zapasów normatywnych. Normowanie wszystkich środków obrotowych zakładu. **Normowanie poszczególnych składników środków obrotowych:** Normowanie kosztów własnych zapasów materiałów produkcji w toku oraz narzędzi. Normowanie środków obrotowych na sfinansowanie nowych rodzajów wytwórczości. Normowanie kosztów własnych części zapasowych dla potrzeb remontowych. **Ogólny normatyw środków obrotowych dla zakładu budowy maszyn:** Sumaryczne obliczenie ogólnego normatywu. Wskaźniki przyspieszenia ruchu środków obrotowych w całości. Sposoby przyspieszenia ruchu tych środków. **Wykorzystanie kredytu krótkoterminowego i rozrachunku bezgotówkowego.** Kredytowanie i rozrachunki jako instrument kontroli rublem. Rozrachunek bezgotówkowy. Kredytowanie krótkoterminowe. **Stosunki umowne:** Rodzaje i warunki umów. Umowne ceny towarów. Sankcje za naruszenie warunków umownych. **System rachunkowości w przedsiębiorstwie opartym na rozrachunku gospodarczym:** Rodzaje księgowości. Bilans przedsiębiorstwa jako narzędzie rozrachunku. Sprawozdawczość zakładu. **Techniczno-przemysłowo-finansowy plan i rozrachunek gospodarczy:** Istotne znaczenie planu. Tryb opracowywania zatwierdzania planu techniczno - przemysłowo-finansowego oraz wskaźniki planu. Planowanie kosztów własnych i wyników finansowych. Wyszczególnienie i wzajemne uzgodnienie obliczeń kosztów własnych i akumulacji. **Materiałna zachęta zespołów i robotników przedsiębiorstw.** Znaczenie i rodzaje premiowania. Systemy premiowania pracowników inżynieryjno - technicznych jako bodziec materialny wykonania planów produkcji wyrobów gotowych. Premiowanie z zysków i planowanie rentowności. **Wewnętrzno-zakładowy rozrachunek gospodarczy.** Istota rozrachunku. Normatywy techniczno - ekonomiczne dla oddziałowego rozrachunku gospodarczego (w oddziałach podstawowych). Planowanie i ewidencja kosztów własnych przy przechodzeniu oddziałów na rozrachunek gospodarczy. Właściwości rozrachunku gospodarczego w oddziałach zaopatrzenia i usługowych. Środki organizacyjne dla wprowadzenia rozrachunku gospodarczego w oddziałach. Premiowanie jako środek zachęty oddziału fabrycznego.

16. Makarov A. D. — **Finansowanie i kredytowanie handlu radzieckiego** (Finansirovanie

i kredytowanie sovietskoj trgovli). Moskva 1950 r. Gostorgizdat — str. 248.

Treść: Rola i istota pieniądza finansów i kredytu w gospodarce socjalistycznej. Główne przesłanki polityki finansowej ZSRR w latach wielkiej wojny ojczyźnianej i powojennych pięciolatek stalinowskich. Organizacja finansowego i pieniężno - kredytowego systemu ZSRR oraz podstawy planowania finansowego. Organy kontroli finansowej. System budżetowy Związku Radzieckiego i powiązanie handlu państwowego z budżetem. Rozrachunek gospodarczy, organizacja i zarządzanie własnymi środkami handlu państwowego. Rentowność socjalistyczna i fundusze handlu państwowego. Plan finansowy przedsiębiorstw handlowych i żywienia zbiorowego. Rozrachunki przedsiębiorstw socjalistycznych. Znaczenie, klasyfikacja, sprawozdawczość i dokumentacja rachunkowości. Systemy krótkoterminowego kredytowania bankowego. Kredytowanie handlu państwowego. Bank dla finansowania inwestycji handlu państwowego i spółdzielczego. Kontrola „specbanków” na odcinku wykorzystania środków. Finansowanie i kredytowanie wydatków na cele organizacji i rozszerzenia produkcji towarów powszechnego zapotrzebowania i masowego spożycia wytwarzanych z surowców miejscowych. Przywileje finansowe. Finansowanie inwestycji. Organizacja działalności finansowej instytucji i organizacji handlowych.

17. Šarc E. A. — Finansowanie i planowanie finansowe produkcji finansowej (Finansirovanie i finansovoe planirovanie proizvodstva kinokartiny) Moskva 1949 r. Goskinoizdat, str. 151, 2 nrb.

Treść: Wstęp. Zadania planowania finansowego. Cechy ekonomiki produkcji filmowej. Rozrachunek gospodarczy w przemyśle filmowym oraz środki zachęty materialnej. Organizacja aparatu finansowego. Źródła finansowania produkcji filmowej. Tryb opracowywania planów finansowych. Terminy zgłaszania planów. Podstawowe dane dla zestawienia planu finansowego. Kredytowanie przedsiębiorstw filmowych. Koszty własne przemysłu filmowego i ich realizacja przez centralę wynajmu filmów (Glavkino-prokaty). Dynamika produkcji. Plan kredytowy. Środki obrotowe. Inwestycje. Przedsięwzięcia kulturalne i badawcze. Dane bilansowe. Bilans dochodów i wydatków. Kontrola finansowa. Uzupełnienia i literatura.

18. Šass M. E. — Obniżenie kosztów własnych robót budowlanych (Oniżenie sebestoimosti stroitelnykh rabot). Moskva 1950 r., Strojizdat, str. 101.

Treść: Obniżenie kosztów własnych budownictwa jako doniosłe zadanie przemysłu budowlanego. 2) Koszty własne i cena w budownictwie. Wartości i koszty własne budownictwa. Kosztorys budowy i wartość produkcji przemysłu budowlanego. Ceny kosztorysowe. 3) Elementy wydatków i struktura kosztów własnych budownictwa. Koszty własne ważnym wskaźnikiem jakościowym robót przemysłu budowlanego. Zestawienie i klasyfikacja wydatków dla uwydatnienia kosztów własnych. 4) Środki i sposoby obniżenia kosztów własnych w budownictwie. Wydajność pracy, postęp techniczny a koszty własne budowy. Wykorzystanie środków trwałych i obrotowych, a zmniejszenie wydatków materiałowych. Obniżenie wydatków inwestycyjnych. System oszczędnościowy i rozrachunek gospodarczy. Ekonomiczne rozwiązanie projektowe w zakresie efektywnych konstrukcji i materiałów budowlanych. Planowanie kosztów własnych budownictwa.

19. Trubichin M. G. — Środki obrotowe kolei i sposoby przyspieszenia ich rotacji. (Oborotnyje sredstva železnych dorog i puti uskorenija ich oboracivaemosti). Moskva 1949 r. Transzeldorizdat, str. 69.

Treść: Wstęp. Środki trwałe i obrotowe. Struktura środków obrotowych i ich odzwierciedlenie w bilansie kolei. Metoda oceny obracalności środków obrotowych. Przebieg wagonów a przyspieszenie rotacji środków w gospodarce narodowej i transporcie. Przyspieszenie rotacji środków obrotowych przez obniżenie normatywów tych środków. Rozmieszczenie i struktura środków obrotowych w poszczególnych dziedzinach gospodarki kolejowej. Środki obrotowe wydziałów i odcinków drogowych oraz parowozowni. Środki obrotowe zajezdni wagonów.

B. ARTYKUŁY.

1. Artykuł redakcyjny. Konieczność całkowitego wykorzystania rezerw środków trwałych. (Polnostju ispolzovat reziervy osnovykh fondov. „Voprosy Ekonomiki” Nr 1 z 1950 r., str. 15.

Treść: Ku czci 70-letniej rocznicy urodzin Stalina kolektywy 88 przodujących przedsiębiorstw Moskwy i moskiewskiego obwodu zobowiązały się do podjęcia walki o lepsze wykorzystanie środków trwałych. Znaczenie tego zobowiązania.

wiązania i jego echo w całym Związku Radzieckim oraz istota i doniosłość całkowitego wykorzystania środków trwałych i ich rezerw.

2. F. Michalevskij. Złoto jako pieniądz światowy i dyktat walutowy USA. (Zoloto kak mirovyje dengi i valutnyj diktat SSA). „Voprosy Ekonomiki“ Nr 1 z 1950 r. 12 stron.

Treść: Dążenie USA do opanowania rynków światowych oraz do ustalenia dolara jako waluty światowej. Krytyka tych zamierzeń. Złoto a waluta dolarowa i szterlingowa. Dewaluacja walut zachodnio-europejskich oraz skutki tych dewaluacji.

3. Zeleć G. — Problemy wewnętrzno-fabrycznego rozrachunku gospodarczego. (Voprosy vnutrizavodskogo choziajstviennogo rasčeta) „Voprosy Ekonomiki“ Nr 2 z 1950 r. 12 str. z doświadczeń kuźnickiego metalurgicznego kombinatu im. J. W. Stalina.

4. Kozlov G. — Umocnienie rubla radzieckiego. (Ukreplenje sovetского rubla). „Voprosy Ekonomiki“ Nr 3 z 1950 r. str. 14.

Treść: Pieniądz radziecki w ujęciu historycznym i jego rola w gospodarce socjalistycznej. Ostatnia reforma pieniężna i oparcie kursu rubla na bazie złota.

5. Djačenko V. — Funkcje i zadania finansów radzieckich. (Funkciji i naznačenje sovietskich finansov. „Voprosy Ekonomiki“ Nr 3 z 1950 roku str. 15.

Treść: Podstawowe funkcje finansów radzieckich. Finansowe potrzeby państwa. Planowy podział produktu społecznego. Koszt własny produkcji. Różne rodzaje dochodów. Rozdział dochodu narodowego. Regulowanie przez państwo dochodów i akumulacji. Funkcje kontrolne aparatu finansowego. Państwowe ubezpieczenia socjalne. Kasy oszczędności. Bank Państwa. Budżet Państwa ZSRR.

6. Livšyc K. — O różnicach rejonowych w wydajności pracy i kosztów własnych produkcji przemysłowej ZSRR. (O rejonnych različijach v proisvóditelności truda i sebestoimosti produkciji promyšlennosti SSSR). „Voprosy Ekonomiki“ Nr 6 z 1950 r. str. 11.

Treść: Przyczyny różnic w wydajności pracy i kosztów własnych produkcji w rozmaitych rejonach przemysłowych ZSRR. Porównania i wnioski.

7. Atlas Z. — Inflacja w USA. (Inflacja v SSA). „Voprosy Ekonomiki“ Nr 6 z 1950 r. str. 11.

Treść: Rozwój inflacji w U. S. A w świetle danych liczbowych. Stosunek dolara do złota. Rosnące zadłużenie wewnętrzne. Nakręcanie koniunktury w USA i plan Marshalla.

8. Adrijanov D. — Zagadnienia metody obliczania: rotacji środków. (Voprosy metodiki isčislenja oboračivaemosti sredstv). „Voprosy Ekonomiki“ Nr 7 z 1950 r. str. 12.

Treść: Znaczenie obliczania rotacji środków obrotowych. Okólnik Ministerstwa Finansów ZSRR i Centralnego Urzędu Statystycznego przy Radzie Ministrów z dnia 14. IV. 1949 r. o trybie obliczania rotacji środków w przedsiębiorstwach przemysłowych. Krytyka zalecanej tym okólnikiem metody obliczania.

9. Michalevskij F., Kolasova T. — Dyktat walutowy USA i projekt zachodnio-europejskiej unii płatniczej. (Valutnyj diktat SSA i projekt zapadnoevropejskogo płatnožnogo obedinienja). „Voprosy Ekonomiki“ Nr 8 z 1950 r. str. 11.

Treść: Dążenie USA do przełamania kryzysu kosztem mas pracujących swego i innych krajów. Dewaluacja walut zachodnio-europejskich. Opanowanie gospodarcze państw zmarszalizowanych przez kapitalistów USA. Zachodnio-europejska unia płatnicza jako jeszcze jeden środek wyzysku tych krajów przez USA.

10. Zverev A. — System oszczędnościowy i dalsze obniżanie kosztów własnych produkcji. (Režim ekonomiji i dalnejšeje sniženje sebestoimosti produkciji). „Bolševik“ Nr 22 z 1950 r. str. 11.

Treść: Sposoby wprowadzenia metod oszczędnościowych w przedsiębiorstwach. Błędy w dotychczasowym systemie oszczędzania. Wytyczne w przedmiocie obniżenia kosztów własnych produkcji.

11. Polakov M. — „Plan Marshalla“ i agresywna polityka walutowa Wall-Street. („Plan Marshalla“ i agresivnaja valutnaja politika Uall-Strita). „Planovoje Choziajstvo“ Nr 5 z 1950 r. str. 18.

Treść: Plan Marshalla jako narzędzie przygotowań wojennych. Agresja USA w Korei. Plan Marshalla jako oręż gospodarczego podboju krajów zmarszalizowanych. Osobliwy bilans handlowy USA. Pakt północno-atlantycki i jego istotne cele. Pomoc USA dla krajów ekonomicznie zacofanych i jej rzeczywiste oblicze. Mechanizm walutowy „Plan Marshalla“.

12. Astrachan B., Ustinov A. — Zagadnienia analizy wykorzystania środków trwałych. (Vo-

prosy analiza ispolzovanja osnovnyh sredstv). „Vestnik Ekonomiki“ Nr 3 z 1950 r. str. 12.

13. Sokolov B. — Niektóre zagadnienia ekonomiki inwestycji. (Niekotoryjne voprosy ekonomik kapitalnogo stroitelstva). „Voprosy Ekonomiki“ Nr 10 z 1950 r. str. 12.

Treść: Rozwój inwestycji w ZSRR, a za-
stój w budownictwie USA. Obniżenie kosztów
budowy w ZSRR, wskaźniki kosztów. Przyspie-
szenie rotacji środków w budownictwie i tempo
budowy. Kolejność planowania i wykonania sto-
sownie do ważności danej budowy. Wnioski i wy-
tyczne.

**14. Jefimov A. — Sposoby przyspieszenia pro-
cesu produkcyjnego.** (Puti uskorenja processa
proizvodstva). Z doświadczeń uralskich fabryk
budowy maszyn. „Voprosy Ekonomiki“ Nr 10
z 1950 r. str. 10.

Autor analizuje cykle produkcyjne oraz
sposoby ich skrócenia.

**15. Kozolenko A. — Utrwalenie stosunków
gospodarczych pomiędzy ZSRR i krajami ludo-
wej demokracji.** (Ukreplenje ekonomičeskich
otnošenij mieždu SSSR i stranami narodnoj de-
mokratii). „Vniešnjaja Torgovla“ Nr 5 z 1950 r.
str. 9.

Krótki rys historyczny rozwoju gospodarki na-
rodowej krajów demokracji ludowej w ostatnich
paru latach i doniosłość współpracy tych krajów
z ZSRR dla ich gospodarczego rozwoju. Pomoc
gospodarcza ZSRR dla krajów demokracji ludo-
wej. Umowy handlowe. Wielkość wzajemnych
obrotów towarowych.

**16. Romzajcev D. — Komisja Arbitrażowa
dla handlu zagranicznego.** (Vnešnie torgovaja
Arbitražnaja Komisja). „Vniešnjaja Torgovla“
Nr 5 z 1950 r. str. 4.

Treść: Zadania komisji dla rozstrzygania
sporów, wynikających z transakcyj w dziedzinie
handlu ZSRR z zagranicą.

**17. Frej L. — Clearing wielostronny krajów
zachodnio-europejskich i Plan Marshalla.** (Mno-
gostoronnyj kliring zapadnojeuropejskich stran
i plan Maršalla). „Vnešnjaja Torgovla“ Nr 7
z 1950 r. str. 8.

Treść: Istotne cele planu Marshalla. Clea-
ring pomiędzy krajami Beneluxu, Francją, Wło-
chami, Holandią oraz z Tryzonią. Treść i cele
umów clearingowych. Skutki planu Marshalla.

**18. Jelenienko N. — Międzynarodowy fundusz
walutowy i Bank Międzynarodowy Odbudowy
i Rozwoju w służbie kapitału finansowego USA.**

(Mieždunarodnyj valutnyj fond i mieždunarod-
nyj bank rekonstrukcji i rozvitja na službe fi-
nansovavo kapitala SSA).

Treść: Polityka kredytowo-pożyczkowa
USA, Opanowanie Banku Międzynarodowego
Odbudowy i Rozwoju oraz Międzynarodowego
Funduszu Monetarnego przez kapitał amerykań-
ski. Powody wystąpienia Polski ze składu człon-
ków Funduszu i Banku.

**19. Tatur S. K. — Rozrachunek gospodarczy
i rentowność.** (Chozrasčot i rentabielnost'). „Iz-
viestja Akademii Nauk SSSR“ Nr 3 z 1950 r.
str. 12.

Treść: Sposoby umocnienia rozrachunku
gospodarczego w przedsiębiorstwie przemysł-
owym. Rozrachunek gospodarczy, fabryczny
i wewnątrzfabryczny. Stosunki pomiędzy poszcze-
gólnymi oddziałami fabrycznymi. Znaczenie ce-
ny w rozrachunku gospodarczym. Znaczenie ta-
ryf i płacy zarobkowej. Koszt własny produkcji.
Obliczanie rentowności przedsiębiorstwa. System
oszczędnościowy i rozrachunek gospodarczy.

**20. Sokolovskij A. F. — Przyczynek do za-
gadnienia o wykorzystaniu środków trwałych
w przemyśle** (K voprosu ob ispolzovanji osno-
vnyh sredstv promyšlennosti). „Izviestja Aka-
demii Nauk SSSR“ Nr 3 str. 2.

Treść: Wyniki badań przeprowadzonych
przez Instytut Ekonomiki Akademii Nauk ZSRR
wiosną 1950 r. w szeregu przedsiębiorstw mos-
kiewskich.

**21. Moskvina P. — Co to jest dochód narodo-
wy i metody jego obliczenia.** (Čto takoe nacio-
nalnyj dochod i kakovy metody jego isčislenja?).
„Vestnik Statistiki“ Nr 1 z 1950 r. str. 7.

**22. Bielov S. — Jak skontrolować wiarogod-
ność sprawozdań organizacji handlowej odno-
nie obrotu towarów w detalu?** (Kak provierit'
dostoviernost' atčotnosti torgujuščej organiza-
ciji po rozničnomu tovarooborotu?). „Vestnik
Statistiki“ Nr 1 z 1950 r. str. 6.

**23. Grazdov N. — Amortyzacja i reprodukcja
majątku trwałego.** (Amortizacija i vosproizvod-
stvo fondov). „Vestnik Statistiki“ Nr 2 z 1950 r.
str. 11.

Treść: Źródła tworzenia i powiększania ma-
jątku trwałego. Istota i cel amortyzacji w ustroju
socjalistycznym. Metody przeprowadzania amor-
tyzacji środków trwałych. Istota źródła repro-
dukcji. Sposoby i formuły reprodukcji środków
trwałych.

23. Kozlov G. — Rozrachunek gospodarczy jako metoda socjalistycznego gospodarowania. (Chozajstviennyj rasčot — mietod socialistyčeskogo chozajstvovanja). „Bolševik“ Nr 23 z 1950 r. str. 11.

T r e ś ć: Lenin i Stalin o konieczności wprowadzania rozrachunku gospodarczego. Istota i cele rozrachunku gospodarczego. Jakie przedsiębiorstwa obowiązane są do stosowania rozrachunku gospodarczego. Rozrachunek gospodarczy, a oszczędzanie środków trwałych i obrotowych. Rentowność przedsiębiorstwa. Rozrachunek gospodarczy i wykonanie planu przez przedsiębiorstwo.

24. Kronrod J. — Dochód narodowy ZSRR. (Nacionalnyj dochod SSSR). „Bolševik“ Nr 8 z 1950 r. str. 14.

T r e ś ć: Istota dochodu narodowego. Charakter dochodu narodowego w ustroju kapitalistycznym. Mylne pojęcia o dochodzie narodowym szerzone przez ekonomistów kapitalistycznych. Proces powstawania i podziału dochodu narodowego w państwie socjalistycznym. Dochód narodowy w ZSRR i jego szybki wzrost. Społecznie sprawiedliwy podział dochodu narodowego w ZSRR, a niesprawiedliwy i krzywdzący świat pracy podział tego dochodu w państwach kapitalistycznych. Wzrost ogólnego dobrobytu w Związku Radzieckim i pauperyzacja mas pracujących w krajach kapitalistycznych przy miliardowych zyskach kapitalistów.

Wydawca: Narodowy Bank Polski

Redaguje Kolegium.

Redakcja i Administracja: Narodowy Bank Polski, Wydział Ekonomiczny, Warszawa, Złota 1.

Częstochowskie Zakłady Graficzne w Częstochowie, Aleja N. M. P. 52. Zamówienie Nr 147—11. I. 51 —R. 2-11514
Nakład 4.000 egz. Papier druk. sat. 61×86 — 60 gr Kl. VII.